

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

**VENÄJÄN FEDERAATION INFORMAATIOJOUKKOJEN KÄYTTÖ
OSANA INFORMAATIO-PSYKOLOGISTA VAIKUTTAMISTA UKRAI-
NAN SODASSA**

Pro gradu -tutkielma

Yliluutnantti
Eeropekka Uusimäki

SM 8
Maasotalinja

Huhtikuu 2019

Kurssi Sotatieteiden maisterikurssi 8	Linja Maasotalinja
Tekijä Yliluutnantti Eeropekka Uusimäki	
Opinnäytetyön nimi Venäjän federaation informaatiojoukkojen käyttö osana informaatio-psykologista vaikuttamista Ukrainan sodassa	
Oppiaine, johon työ liittyy Johtaminen	Säilytyspaikka Maanpuolustuskorkeakoulun kirjasto
Aika Huhtikuu 2019	Tekstisivuja 62 Liitesivuja 0
<p>TIIVISTELMÄ</p> <p>Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää mitä on Venäjän federaation informaatio-psykologinen vaikuttaminen ja mitä ovat Venäjänä federaation informaatiojoukot. Tutkimuksessa on selvitetty miten informaatiojoukot toimivat osana informaatio-psykologista vaikuttamista. Tutkimuksen päätutkimus kysymys on: Miten Venäjän federaatio käyttää informaatiojoukkojaan osana informaatio-psykologista vaikuttamista? Tutkimuksessa on keskitytty tarkastelemaan informaatio-psykologista vaikuttamista Ukrainan sodassa. Ukrainan sodasta on käsitelty Krimin valtaus, Luhanskin ja Donetskin alueiden tapahtumat, MH17 lennon alas ampuminen ja ukrainalaislaivojen valtaus Mustallamerellä.</p> <p>Tutkimus on luonteeltaan kvalitatiivinen tutkimus. Laadullisen tutkimuksen aineistona on käytetty kirjallisuuslähteitä. Aineiston hankintamenetelmänä on käytetty olemassa olevaan aineistoon perehtymistä. Tutkimuksen aineisto on pääsääntöisesti länsimaista. Kirjallisuuslähteet on analysoitu abduktiivisella sisällönanalyysillä.</p> <p>Venäjän federaation informaatio-psykologinen vaikuttaminen koostuu monista toiminnoista. Osa näistä toiminnoista on julkisia, kuten valtion virallinen propaganda ja osa salaisia, kuten väärennökset tai erilaisten tiedusteluorganisaatioiden toiminta. Informaatiojoukkojen kehittäminen uudelle tasolle aloitettiin Venäjän federaatiossa Georgian sodan jälkeen. Venäjän informaatiojoukot koostuvat kaikista Venäjän hallinnon joukoista, Venäjän kansallisista medioista, poliitikoista ja yksityisistä henkilöistä lähellä Venäjän johtoa. Ukrainan sodassa Venäjän federaatio käytti informaatio-psykologista vaikuttamista tehokkaasti yhdistäen vanhoja ja uusia menetelmiä. Menetelmät sisälsivät esimerkiksi painetun median hyödyntämisen ja kybersodankäynnin. Venäjän federaation informaatio-psykologinen vaikuttaminen oli paremmin suunniteltua ja johdettua kuin aiemmin. Venäjän federaatio hyödynsi tehokkaasti informaatio-psykologista vaikuttamista osana hybridisodankäyntiä. Aiempaan verrattuna Venäjän federaatio kykeni paremmin mukautumaan vallitsevaan tilanteeseen ja muokkaamaan omaa toimintaa tarpeiden mukaan.</p> <p>Venäjän federaatio käyttää informaatiojoukkojaan tehokkaasti osana informaatio-psykologista vaikuttamista, hyödyntäen kaikki mahdolliset toimijat. Tämän lisäksi Venäjän federaatio on kehittänyt uusia joukkoja vastaamaan nykypäiväiseen informaatio-osodankäyntiin. Informaatiojoukkoja johdetaan kontrolloidusti ja korkealta tasolta. Selkeää jakoa eritasoiselle informaatiovaikuttamiselle on vaikea tehdä, sillä nykypäiväinen informaatio-psykologinen vaikuttaminen on globaalia toimintaa informaatio-tekniologisen kehityksen vuoksi. Informaatio-psykologisen vaikuttamisen linjat muodostuvat suoraan valtion ylimmän johdon linjauksista, kuten presidentin puheista ja linjauksista.</p>	
<p>AVAINSANAT</p> <p>Venäjä, informaatio-psykologinen vaikuttaminen, informaatiojoukot, Ukrainan sota, informaatio-osota</p>	

SISÄLLYS

1.	JOHDANTO	1
2.	METODOLOGIA	5
2.1.	Tutkimuksen tieteenfilosofiset ratkaisut	5
2.2.	Tutkimuksen aineiston hankinta	7
2.3.	Tutkimusmenetelmä.....	8
2.4.	Tutkimuskysymykset ja rajaukset	9
3.	VENÄJÄN FEDERAATION INFORMAATIO-PSYKOLOGINEN SODANKÄYNTITAPA	13
3.1.	Informaatio-psykologinen sodankäyntitapa	16
3.2.	Informaatio-psykologinen sodankäynti käytännössä 2000-luvulla	22
4.	INFORMAATIOJOUKOT	27
4.1.	Informaatiojoukkojen jako	28
4.2.	Poliittis-strategisen tason informaatiojoukot ja niiden käyttämät keinot informaatiovaikuttamisessa	34
5.	INFORMAATIO-PSYKOLOGINEN VAIKUTTAMINEN UKRAINAN SODASSA	39
5.1.	Krimin valtaus.....	41
5.2.	Luhansk ja Donetsk	47
5.3.	Malaysia airlines lento MH17	50
5.4.	Mustameri ja ukrainalaislaivojen valtaus.....	53
6.	YHDISTELMÄ	55
6.1.	Tutkimuksen keskeisimmät johtopäätökset	56
6.2.	Tutkimuksen arviointi ja jatkotutkimus	61
	LÄHTEET	63

VENÄJÄN FEDERAATION INFORMAATIOJOUKKOJEN KÄYTTÖ OSANA INFORMAATIO-PSYKOLOGISTA VAIKUTTAMISTA UKRAINAN SODASSA

1. JOHDANTO

Informaatiosodankäynti on ollut paljon esillä viime aikoina. Nykyajan maailmassa, jossa informaatiota on saatavilla helposti monesta erilaisesta lähteestä ja se on läsnä jokaisen ihmisen jokapäiväisessä elämässä, taistelu tiedosta ja mielipiteistä eli informaatiosta on kovempaa kuin koskaan aiemmin. Tämä on ollut hyvin nähtävissä viimeaikaisissa kriiseissä kuten Georgian ja Ukrainan sodassa, Syyrian tilanteessa ja monissa muissa yksittäisissä tapahtumissa ja kriiseissä. Informaatiosodankäynti tai informaatiovaikuttaminen on yksi sodankäynnin keinoista, mutta siitä puhuttaessa voidaan liikkua niin sanotulla sodan ”harmaalla” vyöhykkeelle eli perinteistä sotaa siinä merkityksessä kuin se ymmärretään, ei välttämättä ole käynnissä. Tämä ei tarkoita sitä, etteikö informaatiotosotaa käytettäisi myös varsinaisen sodan aikana, jossa kineettinen voima on osana tapahtumia.¹

Informaatiovaikuttamisen ollessa hyvin paljon esillä nykypäivän informaatioajassa, tarve sen tutkimiselle on olemassa. Se, että nykypäivän Euroopan tilanne on muuttunut paljon 2000-luvun alusta aiheuttaa tarvetta tutkia informaatiovaikuttamista myös muuttuneen tilanteen kannalta. Suurimmat vaikutukset muutoksiin Euroopassa ovat tulleet laajasta pakolaisvirrasta ja konflikteista, jotka ovat tapahtuneet Euroopassa tai sen lähipiirissä. Euroopassa syttyneet konfliktit, Georgian sota ja Ukrainan sota ovat palauttaneet sodan Euroopan mantereelle ja sen vuoksi eurooppalaisten ajattelu on muuttunut. Sota ei ole enää vain kaukainen asia, joka ei voisi koskettaa kotimaata. Nämä konfliktit ovat koskettaneet myös suomalaisia ja Suomea, sillä näissä konflikteissa osallisena on ollut naapurimaamme Venäjän federaatio.²

¹ Berger, 2010, s.3

² Yle uutiset, 21.10.2014, ”Euroopan turvallisuustilanne muuttunut merkittävästi”, viitattu 20.10.2017

Venäjän federaation informaatiovaikuttamista ja informaatiiosodankäyntiä on tutkittu aiemmin paljon sekä suomalaisissa että kansainvälisissä tutkimuksissa. Huomattava osa Suomessa tehdyistä tutkimuksista on tehty ennen Ukrainan kriisiä ja sen tapahtumia, ja ne ovat Venäjän vanhojen sotilasdoktriinien aikaisia. Näistä esimerkkeinä Heidi Bergerin tutkimus ”Venäjän informaatio-psykologinen sodankäyntitapa terrorismintorjunnassa ja viiden päivän sodassa” vuodelta 2010 ja Jorma Saarelaisen ”Näkemyksiä Venäjän informaatiiosodankäynnistä” vuodelta 1999. Kansainvälisesti lähiaikoina on tehty monta tutkimusta Venäjän federaation informaatiovaikuttamisesta eri perspektiiveistä, esimerkiksi Ukrainan sotaa käsittelevä työ ”Analysis Of Russia’s Information Campaign Against Ukraine”.³ Tutkimuksen tekemiselle Suomessa on selkeä tarve, sillä aihe on erittäin ajankohtainen ja koska Venäjän federaatio on päivittänyt sotilasdoktriinejaan vuosina 2010 ja 2014.⁴ Tämän lisäksi vuonna 2016 julkaistiin Venäjän federaation uusi informaatioturvallisuuden doktriini, jossa on selkeästi tiukennettu linjaa informaatioturvallisuuden osalta aiempaan doktriiniin verrattuna.⁵ Näistä syistä johtuen on tärkeää päivittää myös suomalainen tutkimus nykypäivään ja tarkastella asiaa suomalaisesta näkökulmasta.

Tässä tutkimuksessa käsitellään Venäjän federaation informaatiojoukkojen suorittamaa informaatiovaikuttamista Ukrainan sodassa. Sodassa käytettyjä keinoja ja toimintatapoja verrataan siihen, kuinka hyvin ne vastaavat sen aikaista sotilasdoktriinia ja informaatioturvallisuuden doktriinia. Tämän perusteella pyritään hakemaan korrelaatiota kyseisiin kriiseihin ja mahdollisesti huomaamaan poikkeukset ja muutokset kriisien aikana. Samalla pyritään selvittämään, onko Venäjän federaation informaatiovaikuttaminen, jota tapahtuu kaikilla tasoilla strategisesta taktiseen tasoon, valtion ylimmän johdon johtamaa vai enemmän paikallisesti johdettua.

Tutkimuksessa käsiteltävä informaatiovaikuttaminen ja informaatiiosodankäynti eivät ole sinällään uusia asioita vaan ne ovat olleet osana sodankäyntiä ja siihen liittyvää toimintaa jo kauan. Kyseiset asiat ovat olleet osana totaalista sodankäyntiä jo ennen ajanlaskun alkua Sunzin esille tuomana.⁶ Terminä informaatiiosodankäynti ja informaatiiosota ovat kohtuullisen uusia. Nämä termit ovat ensi kertaa mainittu Persianlahden sodan yhteydessä 1990-luvulla.

Persianlahden sodan jälkeen informaatiiosodankäynti ja informaatiovaikuttaminen ovat olleet esillä yhtenä osana sodankäyntiä myös Venäjällä.⁷

³ NATO, 2015.

⁴ MTV uutiset, 2014, Näin Venäjän sotilasoppi muuttui

⁵ MTV uutiset, 2016, Putinilta määräys informaatioturvallisuuden kiristämiseksi ”Hengelliset arvot uhattuina”

⁶ Sunzi, Suom. Nojonen, 2017, s.64-65

⁷ Saarelainen, 1999, s. 4

Puhuttaessa Venäjän federaation informaatioidankäynnistä tärkeitä termejä ovat informaatio (informatsia) ja disinformaatio (disinformatsia). Ensimmäinen termi on suoraan verrannollinen tietoperusteisiin asioihin ja jälkimmäinen on poliittisesti latautunut, joka oli nähtävillä kylmän sodan aikaan.⁸ Tämän lisäksi puhuttaessa venäläisestä informaatioidankäynnistä, pitää huomioida kolme termiä, jotka ovat hyvin lähellä toisiaan, mutta joiden merkitys on vaihtuva. Nämä termit ovat ”informatsionnaja vojna”, informatsionnaja borba” ja informatsionnoje protivoborstvo”. Ensimmäinen tarkoittaa informaatioidotaa, toinen tarkoittaa myöskin sotaa, mutta tarkemmin ottaen taistelua tai operaatiota ja kolmas termi tarkoittaa informaatioidankäyntiä.⁹

Venäläisessä informaatio-psykologisessa vaikuttamisessa korostuu elektroninen sodankäynti, muiden maiden viesti- ja johtamisjärjestelmien tutkiminen ja tietokoneiden käyttö sen osana. Tämän lisäksi psykologiset operaatiot ovat suuressa roolissa informaatio-psykologisessa vaikuttamisessa.¹⁰ Länteen verrattu Venäjän federaatiossa on käytetty huomattavasti enemmän aikaa informaatio-psykologisen vaikuttamisen ja informaatio-operaatioiden teorian luomiseen kuin länsimaissa. Länsimaissa on luotettu enemmän harjoituksen kautta tulleeeseen teoriaan. Informaatio-teknologinen kehitys on ollut selkeästi edellä länsimaissa kuin Venäjän federaatiossa vielä 2000-luvun alkupuolella.¹¹ Nykypäivänä Venäjän federaatio on kuitenkin nostanut teknologista tasoaan huomattavasti ja on huomioitavaa, että Venäjän federaatiolta kykenee toimimaan esimerkiksi Yhdysvaltoja vastaan kybersodankäynnin osalta.¹²

Tässä tutkimuksessa pyritään käsittelemään sitä, että millaisilla joukoilla Venäjän federaatio suorittaa informaatio-psykologisen vaikuttamisen operaatioita. Informaatiovirta nykypäivänä on niin valtavaa, joten sen hallitsemiseen ja sen hyödyntämiseen tarvitaan huomattava määrä toimijoita, jotka yhteistoiminnassa vastaavat Venäjän federaation informaatio-psykologisesta vaikuttamisesta. Työssä tuodaan esille myös se, että miten Venäjän federaatiossa informaatio-psykologista vaikuttamista johdetaan. Informaatiojoukkokokonaisuutta voidaan pitää kohtuullisen uutena näkemyksenä Venäjän federaatiossa. Ajatukset selkeästi informaatio-psykologisen vaikuttamisen joukkoihin on tullut esille enemmässä määrin Georgian sodan jälkeen, jolloin todettiin, että armeija tarvitsee tuekseen informaatiojoukkoja.¹³

⁸ Berger, 2010, s. 7

⁹ Saarelainen, 1999, s. 9

¹⁰ Alberts & Papp, 2001, s. 777, kirjoittaja Timothy L. Thomas

¹¹ Alberts & Papp, 2001, s. 779, kirjoittaja Timothy L. Thomas

¹² BBC News, 13.7.2018, ”Twelve Russians charged with US 2016 election hack”, viitattu 15.3.2019

¹³ Giles, 2011, s. 8 (51)

Venäjän federaation informaatio-psykologinen sodankäynti ja varsinkin internetmaailmassa käytävä informaatio-psykologinen sodankäynti on ollut länsimaita jäljessä Venäjän federaatiossa pitkään. Venäjän federaatiossa aloitettiin internettiin keskittynyt informaatio-psykologinen sodankäynti sen jälkeen, kun ensin 1997 internetissä tehtävät rikokset tulivat rangaistavaksi Venäjällä, joka tarkoitti puolustavien toimien rakentamista sen ympärille. Tämän jälkeen ensimmäinen Tšetšenian sota ja sen huomiot painostivat Venäjän federaatiota kehittymään kyber-taistelun alalla. Vuonna 2008 oli nähtävissä Georgian sodassa samankaltaisia ongelmia informaatio-psykologisessa sodankäynnissä, mitä tapahtui kyberympäristössä. Tuolloin yleisesikunnan varakomentaja kenraaliluutnantti Aleksandr Buritin totesi, että Venäjän tulisi olla valmiimpi globaaliin informaatio-sotaan. Tämän lisäksi hän totesi, että informaatio-sodan johtavat maat ovat kokoaikaisesti kehittämässä erilaisia keinoja ja toimia informaatiosektorilla. Tämä tarkoitti hänen mielestään sitä, että tavallisten kineettisten joukkojen välinen taistelu oli muutoskassa. Informaatio-sodassa pyritään tavoitteeseen siten, että vihollinen lyödään niin sanotuilla ei perinteisillä keinoilla. Näitä keinoja voisivat olla vihollisen tietojärjestelmien lamaannuttaminen, vihollisen johtamiskyvyn tuhoaminen tai lamauttamalla valtion muut johtamiskyvyt tai kriittiset alueet, jotka aiheuttaisivat selkeää haittaa vihollisvaltion kyvyssä toimia sotilaallisesti.¹⁴

Yllä mainitusta voidaan päätellä, että informaatio-psykologinen vaikuttaminen ja siitä tehdyt tutkimukset 2010-luvun alussa ovat hieman jo vanhoja siihen nähden, että ne on tehty Venäjän federaation harjoittamasta informaatio-psykologisesta vaikuttamisesta 2000-luvun alkupuolella. Tämä johtuu siitä, että Venäjän federaatiossa on myönnetty se, että he olivat informaatio-sodankäynnissä selkeästi takaa-ajostasemassa. Silloin on todennäköistä, että suorituskykyä on kehitetty selkeästi ja uusimmat toimet ja kyvyt ovat nähtävissä vasta tuoreemmissa kriiseissä, kuten Ukrainan sodassa. Tästä syystä tutkimuksessa keskitytään nimenomaan Ukrainan sotaan ja siellä tapahtuneeseen informaatio-psykologiseen vaikuttamiseen. Tämän lisäksi pyritään löytämään selkeitä merkkejä Venäjän federaation informaatiojoukoista ja niiden käytöstä Ukrainan sodassa.

¹⁴ Giles, 2011, s. 7 (50)

2. METODOLOGIA

Tässä tutkimuksessa tutkitaan Venäjän federaation informaatiojoukkoja ja niiden käyttöä informaatiovaikuttamisessa. Tutkimus on luonteeltaan kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Laadullista tutkimusta käytetään silloin, kun tutkimuksessa käytettävää aineistoa ei voida määrällisesti mitata ja näin todentaa jo olemassa olevia totuuksia. Laadullisella tutkimuksella pyritään löytämään ja paljastamaan tosiasioita.¹⁵ Venäläistä informaatiovaikuttamista on lähes mahdotonta todentaa määrällisen tutkimuksen toimin käytössä olevilla resursseilla ja sen vuoksi olen päätenyt käyttämään tutkimuksessani laadullista tutkimusta.

Tutkimuksen ensimmäisessä luvussa käsitellään teoreettisesti Venäjän informaatio-psykologisen sodankäynnin perusteita. Seuraavassa luvussa käsitellään informaatiojoukkoja ja tämän jälkeen tapauskohtaisessa tarkastelussa on Venäjän federaation ja sen informaatiojoukkojen käyttämä informaatio-psykologinen sodankäynti Ukrainan sodassa. Tutkimuksessa käytetään aineistona sekä suomen- että englanninkielistä aineistoa. Aineisto muodostuu kirjallisuudesta, artikkeleista sekä internet-lähteistä.

2.1. Tutkimuksen tieteenfilosofiset ratkaisut

Anttilan mukaan tieteenfilosofia on yksikertaisuudessaan sitä, mitä tiedon ontologiset ja epistemologiset perusteet ovat. Tämä tarkoittaa sitä, että tieteenfilosofia pohtii tutkimusta tai ylipäätään tiedettä. Tarkemmin sitä, millainen tutkimus tai tieteenala on ja sitä mitä, mistä ja miten kyseinen tieto on hankittu.¹⁶ Tutkimuksen epistemologisten perusteiden perusteella johdetaan tutkimuksen metodologinen perusta.

Ontologialla pyritään selvittämään ja tiedostamaan, että asiat voivat olla joko objektiivisia tai subjektiivisia. Sirén ja Pekkarinen ovat omassa työpaperissaan vuodelta 2017 käyttäneet objektiivisuudesta käsitettä realistinen ontologia ja subjektiivisuudesta käsitettä sosiaalinen ontologia. Käytännössä nämä tarkoittavat sitä, että realistisessa ontologiassa todellisuus on tutkijasta ja ihmisistä riippumaton asia ja sosiaalisessa ontologiassa ilmiöt ovat ihmisen konstruoimia,

¹⁵ Hirsijärvi, Remes, Sajavaara, 2010 s. 161.

¹⁶ Anttila, 2006 s.32-33

jolloin samanaikaisesti eri henkilöt voivat kokea asiat eri tavalla.¹⁷

Epistemologia tarkoittaa tiedonteoriaa eli sitä, millä perusteella asioista ylipäätään tiedetään jotain. Epistemologian kuvatessa miten, mitä ja mistä tieto on hankittu, tulee tutkijan osoittaa ne perusteet, jotka parhaiten vastaavat niihin kysymyksiin, joihin tutkimuksella tähdätään. Näitä ovat lähestymistavan yhteys tutkittavaan ilmiöön ja se miten kyseinen tapa kohdentuu tutkimuskohteeseen. Tämän lisäksi lähestymistavan tulee olla käytännössä mahdollinen. Epistemologiaa voidaan kuvata tietona siitä, mitä tieto on.¹⁸ Epistemologiassa on vaihtoehtoisia lähestymistapoja. Näitä ovat Sirén ja Pekkarinen työpaperissaan kutsuneet positivismi, realismi, tulkinnallisuus ja pragmatismi.¹⁹

Pro gradu -tutkielma on osa konstruktivistista tieteenfilosofiaa, joka kuuluu aristoteelliseen tutkimusperinteeseen. Konstruktivismissa yhteisöt, esimerkiksi maat jakavat identiteettirakenteita ja maailmankatsomuksellisia näkökantoja. Käyttäessäni tutkielmassani metodina abduktiivista sisällönanalyysia, analysoin tutkimusaineistoni jonkun yhteiskuntateorian, tässä tapauksessa konstruktivismin pääteemojen mukaan. Konstruktivismin pääteemat ovat genealogia, habituaatio ja reifikaatio.²⁰

Tutkimuksen ontologiset perusteet ovat sosiaalista ontologiaa, jossa ilmiöt ovat ihmisten konstruoimia ja niiden vaikutukset ovat eri ihmisille erilaisia. Vaikka tutkimuksen ontologiset osat ovatkin suurelta osin sosiaalista ontologiaa, on tutkimuksessa osioita, jotka ovat realistista eli objektiivista ontologiaa. Peruste miksi tutkimuksessa käytetään sosiaalista ontologiaa eli subjektiivista ontologiaa johtuu tutkimuksen luonteesta. Tutkimuksessa käsiteltävästä aiheesta suurin osa on subjektiivisesti koettavissa olevaa. Miten ihminen ilmiön kokee vaikuttaa suoraan tutkimuksen ilmiöön. Tutkimuksen teoriaperusta tukeutuu osiltaan subjektiiviseen ontologiaan, koska Venäjän federaation informaatiojoukkojen tutkiminen on salaista tietoa ja asiaa tutkiva kohdejoukko konstruoii omalla päättelyllään kyseisen ilmiön eli päättelevät, mitä joukot todellisuudessa voisivat olla.

Epistemologisesti tutkielma edustaa konstruktivistisista perusteista johtuen epistemologista relativismia eli tulkinnallisuutta. Tutkimusta tehdessä on otettava huomioon, miten kohdejoukko

¹⁷ Sirén ja Pekkarinen, 2017, s.3

¹⁸ Anttila, 2006, s58-59

¹⁹ Sirén ja Pekkarinen, 2017, s.4

²⁰ Sirén ja Pekkarinen, 2017, s.7

kyseisen ilmiön näkee.²¹ Epistemologisesti on huomioitava, että näkemykset Venäjän informaatio-psykologisesta sodankäyntitavasta ovat jokaisella kohdejoukolla erilaiset.

2.2. Tutkimuksen aineiston hankinta

Laadullisessa tutkimuksessa käytettävistä aineiston hankintamenetelmistä yleisimmät ovat haastattelut, kysely, havainnointi ja dokumentteihin perehtyminen.²² Tässä tutkimuksessa on lähes mahdoton toteuttaa kolmea ensin mainittua. Haastattelun toteuttaminen kohdejoukolle on mahdotonta, koska tutkimuksessa tarkastellaan Ukrainan sotaa. Kohteena venäläiselle informaatiovaikuttamiselle näissä tapauksissa olisivat ukrainalaiset. Tästä syystä haastattelut ovat mahdottomia toteuttaa pro gradu-tutkielman aikaraameissa. Samasta syystä kyselyn toteuttaminen olisi hyvin vaikeaa. Havainnointi on mahdoton toteuttaa, koska tämä vaatisi havainnointipaikan päällä tapauksissa, jotka ovat jo tapahtuneet. Edellä mainituista syistä olen päättänyt käyttämään aineiston hankintamenetelmänäni olemassa olevaan aineistoon perehtymistä.

Aineistona tutkimuksessa käytetään kirjallisuuslähteitä, artikkeleita, dokumentteja ja haastatteluja, jotka löytyvät kirjallisessa muodossa. Käytettävä aineisto on laaja ja se sisältää itsessään monia erilaisia aineistotyypppejä. Näin tutkimusaineistosta muodostuu tarpeeksi laaja, jolloin tutkimuksen aineiston kannalta tavoitetaan paras näkökulma.²³ Tällä tavalla vältytään siltä, että tutkimus olisi liian subjektiivinen ja rajoittunut vain yhteen tarkastelumuotoon.

Tutkimuksen aineistossa on muistettava aineistokriittisyys, sillä aineisto on pääsääntöisin suomeksi ja englanniksi, vaikka tutkimus kohdistuu Venäjän informaatiojoukkoihin ja niiden käyttöön. Näin ollen useat lähteet ovat käännoiksi alkuperäiskielestä. Suurin osa lähteistä on länsimaisia lähteitä.

²¹ Sirén ja Pekkarinen, 2017, s.4

²² Tuomi, Sarajärvi, 2018 s. 83

²³ Creswell. 2007. s. 71–72

2.3. Tutkimusmenetelmä

Tarkoituksena on tutkia Venäjän federaation informaatio-psykologista sodankäyntitapaa kahdessa erillistapauksessa. Tämän lisäksi tutkimuksessa on tarkoitus selvittää, miten informaatiovaikuttamista johdetaan Venäjän federaatiossa keskittyen strategisen tason johtamiseen. Kuten aiemmin on mainittu, tutkimus on laadullinen tutkimus, joka toteutetaan tutustumalla ja analysoimalla aineistoa. Aineiston analyysillä tarkoitetaan jonkin asian tulkitsemista ja ymmärtämistä.²⁴ Analyysi sana itsessään tulee jo antiikin ajoilta tarkoittaen 'avata auki'.²⁵ Syy, miksi olen tutkimuksessani päätenyt laadulliseen sisällön analyysiin eli deduktiiviseen sisällönanalyysiin, johtuu aineistosta, joka määrittelee suoranaisesti tutkimusmenetelmän. Tämä johtuu siitä, että muut aineistonkeruu- ja tutkimusmenetelmät olivat vähintään erittäin haastavia, jos eivät kokonaan mahdottomia.

Laadullisessa tutkimuksessa käytetyt tutkimusmenetelmät ja termit on usein jaettu sen mukaan, mitä kyseisellä menetelmällä tehdään tai miten kyseinen menetelmä tehdään.²⁶ Laadullisessa tutkimuksessa on hyvin monta ja monenlaista tutkimusmenetelmää ja tutkimuksen kannalta on tärkeä valita oikea tutkimusmenetelmä. Kuitenkin on suotavaa, että tutkija tutustuu moniin menetelmämahdollisuuksiin, joita laadullisissa tutkimuksissa käytetään.²⁷

Pohdittuani erilaisia tutkimusmenetelmiä päädyin abduktiiviseen sisällönanalyysiin eli teorian ja tekstin välillä vaihtelevaan sisällönanalyysiin, toisin sanoen teoriaohjaavaan sisällönanalyysiin. Tämä johtuu siitä, että tutkimukseni on hyvin teorialähtöinen, mutta tutkimuksen aihe eli informaatio-psykologinen vaikuttaminen ja informaatiojoukot ovat alati muuttuvia, joten uusinkin teoria voi olla jo hieman vanhentunutta tai väärässä. Teorian pohjana on Venäjän federaation informaatioturvallisuuden doktriini. Tämän lisäksi teoriana on ollut niin sanottu Gerasimovin doktriini, jonka tarkempi periaate on kerrottu seuraavassa luvussa.

Abduktiivinen sisällönanalyysi eli teoriaohjaava sisällönanalyysi on hyvin samankaltainen kuin aineistolähtöinen sisällönanalyysi eli pohja tutkimukselle tulee aineistosta itsestään. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkimus etenee aineiston ehdoilla. Ero aineistolähtöiseen sisällönanalyysiin tulee siinä, kun pelkistämällä muodostettu aineiston analyysi liitetään teoreettisiin käsitteisiin.²⁸

²⁴ Anttila, 2006, s. 229-230

²⁵ Anttila, 2006, s. 230

²⁶ Hirsijärvi, Remes, Sajavaara, 2010, s. 163

²⁷ Hirsijärvi, Remes, Sajavaara, 2010, s. 162

²⁸ Tuomi, Sarajärvi, 2018, s. 133

Tämä tarkoittaa sitä, että aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä teoria muodostetaan aineistosta, kun taas teoriaohjaavassa teoria käsitteet tuodaan tekstistä valmiiksi tiedettynä, eli ne sidotaan aiempaan teoriaan. Tämä ei kuitenkaan ole sama asia kuin deduktiivinen sisällönanalyysi, jossa työ muodostetaan alustavasta teoriasta muodostetun luokittelun ja kategorisoimisen perusteella, jonka jälkeen tuota kategorisoimista ja luokittelua käytetään hyväkseen tekstin muodostamisessa.²⁹ Teoriapohjaisen sisällönanalyysin ja teoriaohjaavan sisällönanalyysin suurin ero tulee esille juuri siinä, että teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä tutkija ei anna teorian vaikuttaa omaan päättelyyn, vaan antaa tekstin muodostua tarpeellisilta osin tekstin tulosten mukaan, eikä tutkija tee luokittelua tekstille ennen varsinaisia tuloksia. Keskeisintä on juuri se, antaako tutkija tekstin muodostua sen omilla ehdoilla ja pakottaa sen analyysin edessä sopimaan johonkin tiettyyn teoriaan, joka tutkijan mielestä sopii teoriaksi.³⁰ Teoriaa ei kuitenkaan testata, kuten teorialähtöisessä sisällönanalyysissä.³¹

Abduktiivinen sisällönanalyysi on induktiivisen ja deduktiivisen sisällönanalyysin yhdistelmä. Abduktiivisessä sisällönanalyysissä teoria ja käytäntö vuorottelevat, jolloin päättely lähtee liikkeelle ilmiöstä, jonka pohjalta teksti rakentuu. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että tutkija sulkee teorian pois käytöstä kokonaisuudessaan. Mikäli tutkija katsoo, että ilmiöstä on olemassa teoria tai teorioita, jotka sen hetkisillä tiedoilla parhaiten selittävät ilmiötä, tutkija yhdistää omat aineistosta löytämänsä näkemykset näiden teorioiden kanssa.³²

2.4. Tutkimuskysymykset ja rajaukset

Venäjän federaation informaatio-psykologinen sodankäyntitapa on suomalaisen tulkinnan mukaan jaettu kolmeen tasoon, jotka ovat strateginen, operatiivinen ja taktinen taso. Tutkimuksessa keskitytään Venäjän federaation strategisen tason informaatio-psykologiseen sodankäyntitapaan. Tutkimuksessa pyritään selvittämään Venäjän federaation informaatio-psykologisen sodankäynnin toiminnot strategisella tasolla Ukrainan sodassa. Tämän lisäksi pyritään selvittämään operaatioihin liittyvän informaatio-psykologisen sodankäynnin johtosuhteet. Tutkimuksella pyritään esittämään, että Venäjän informaatio-psykologinen sodankäyntitapa on strategisesti johdettua toimintaa, johon osallistuvat kaikki valtion vaikutuksen alaiset toimijat, eivät vain sotilaalliset joukot. Tällä tarkoitetaan sitä, että esimerkiksi Venäjän federaation valtiolliset

²⁹ Tuomi, Sarajärvi, 2018, s.128

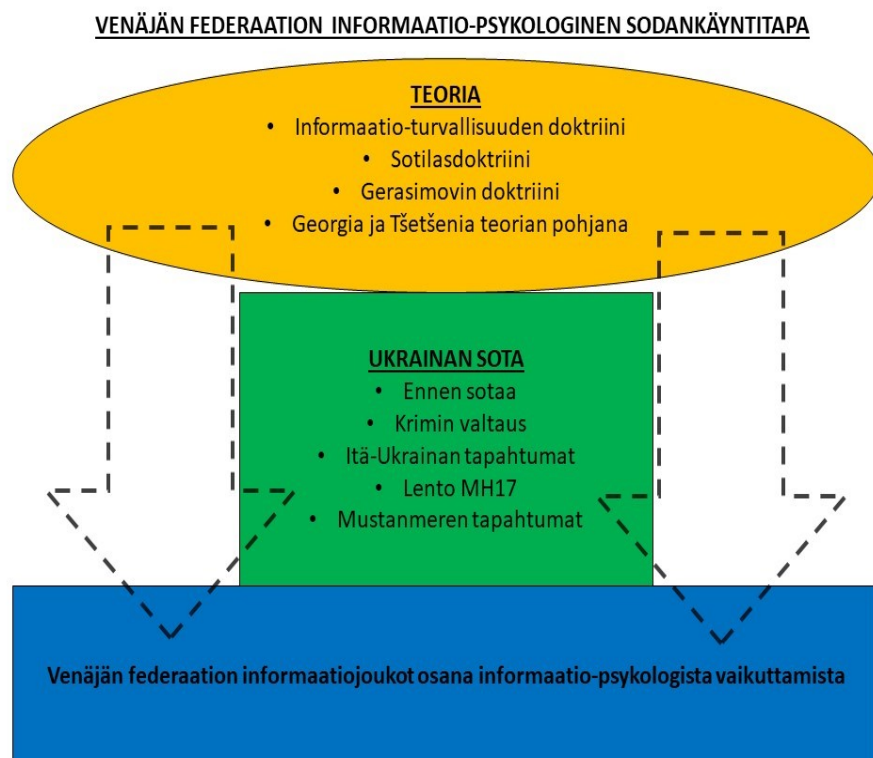
³⁰ Tuomi, Sarajärvi, 2018, s. 133

³¹ Kananen, 2008, s. 91

³² Kananen, 2008, s.23

mediat toimivat informaatio-psykologisen sodankäyntitavan joukkoina eli informaatiovaikuttajina. Tutkimuksissa pyritään todistamaan se, että näiden informaatiovaikuttajien johtaminen tapahtuu valtiolliselta tasolta ja on strategisesti johdettua muun informaatiovaikuttamisen kanssa.

Tutkimus on jaettu kolmeen varsinaiseen osioon, jotka muodostavat kokonaisuuden. Jokainen osio on käsitelty omassa luvussaan. Luku kolme käsittelee tutkimuksen taustalla olevaa yleistä teoriaa eli sitä, mitä yleisesti informaatio-psykologinen sodankäyntitapa tarkoittaa. Luku neljä käsittelee informaatiojoukkoja ja sitä, mitkä joukot ovat poliittis-strategisen tason informaatiojoukkoja. Luku viisi käsittelee Ukrainan sotaa ja siihen liittyvää poliittis-strategisen tason informaatio-psykologisen sodankäynnin piirteitä. Tutkimus on rakennettu vastaamaan tutkimuksen viitekehystä, joka on alla.

Kuva 1. Tutkimuksen viitekehys.

Tutkimuksen viitekehys on muodostettu vastaamaan tutkimusongelmaa ja siihen liittyviä kysymyksiä. Viitekehysten pohjana on aiemmin muodostettu teoria Venäjän federaation informaatio-psykologisesta vaikuttamisesta ja tämän lisäksi havaintoja aiemmista sodista, joissa Venäjän federaation on ollut osallisena 2000-luvulla. Ukrainan sota on tutkimuksen pääpainossa siten, että informaatio-psykologista vaikuttamista Ukrainan sodassa tutkitaan miten se toteutettiin

ja miten sitä johdettiin. Viitekehyksestä voi nähdä, että tavoitteena työssä on saada selville se, mitä on ollut Venäjän federaation informaatio-psykologien vaikuttaminen ja informaatiojoukkojen johtamiseen käytetyt johtosuhteet. Tutkimusongelmana on selvittää, miten Venäjän federaatio käyttää informaatiojoukkoja osana informaatiovaikuttamista. Ongelmasta on johdettu yksi päätutkimuskysymys sekä neljä päätutkimuskysymystä tukevaa alatutkimuskysymystä.

Päätutkimuskysymys on ”Miten Venäjän federaatio käyttää informaatiojoukkojaan osana informaatio-psykologista vaikuttamista?”. Päätutkimuskysymykseen vastataan yhdistelmäluvussa, joissa yhdistetään kolmen aiemman osuuden tulokset.

Päätutkimuskysymystä tukevat alatutkimuskysymykset ovat muodostuneet kolmen osion mukaan ja ovat seuraavat:

1. Mitä tarkoitetaan Venäjän federaation informaatio-psykologisella sodankäyntitavalla?
2. Mitä ovat Venäjän federaation informaatiojoukot?
3. Miten Venäjän federaation informaatio-psykologinen sodankäyntitapa on toteutunut Ukrainan sodassa?

Tutkimuksen aihe on laaja ja tämän vuoksi olen rajannut tutkimuksen koskemaan erillistarkasteluna Ukrainan sotaa, jossa Venäjän federaatio on ollut osallisena. Tämän lisäksi tutkimusta on rajattu siten, että tutkimuksessa keskitytään strategisen tason informaatio-psykologisen sodankäyntitavan havaintoihin. Taktista tai operatiivista tasoa ei käsitellä muuten kuin silloin, kun ne ovat laajentuneet strategiselle tasolle. Tästä esimerkkinä voidaan todeta Krimin valtauksessa mukana olleet operatiivisen tason ”vihreät miehet”, joiden todellinen tausta pyrittiin aluksi paikallisesti piilottamaan ja myöhemmin strategisella tasolla kansainvälisesti kiellettiin joukkojen olevan Venäjän federaatiosta.

Tutkimus on rajattu siten, että keskitytään lähteisiin, jotka ovat länsimaisia tai lähteisiin, jotka on käännetty alkuperäiskielestä eli venäjämästä englanniksi tai suomeksi. Näin tutkimuksessa on hyvin vähän viittauksia venäläisiin lähteisiin alkuperäiskielellä. Tutkimus on myös rajattu siten, että se ei käsittele Ukrainan sotaa kokonaisuudessaan vaan, hakee informaatio-psykologiselle vaikuttamiselle ilmeiset piirteet neljästä erillisestä tapahtumasta. Nämä neljä tapahtumaa ovat ensimmäiseksi heti Ukrainan sodan alkuun ajoittuva Krimin niemimaan valtaus, toiseksi Ukrainan sodan alkutapahtumat Itä-Ukrainassa ja taistelu Luhanskin ja Donetskin alueilla, kolmanneksi MH17 lento, joka ammuttiin alas Ukrainan ilmatilassa ja viimeisenä Mustalla merellä

tapahtuneet Ukrainan sotalaivojen kaappaukset ja sen jälkiseuraamukset. Tällä tavoin pyritään saamaan selville kattavasti koko Ukrainan sodan ajalta spektri siitä, että miten Venäjän federaation informaatiojoukot käyttivät informaatio-psykologista vaikuttamista viimeisimmässä sodassa, jossa Venäjän federaatio on ollut mukana. Samalla pyritään selvittämään myös se, oliko Ukrainan sodan tapahtumissa selkeästi nähtävissä millaiset johtosuhteet informaatiojoukoiksi määritettävillä joukoilla oli ja voidaanko niistä päätellä tulevaisuutta varten mahdollisia johtopäätöksiä.

Vaikka tutkimuksen viidennessä luvussa ei suoraan käsitellä informaatiojoukkojen toimintaa, pyritään siitä nähdä kuitenkin selkeät piirteet siitä, kuinka johdonmukaista informaatio-psykologinen vaikuttaminen on ollut. Tämän lisäksi pyritään tuomaan esille se, kuinka usein samankaltainen kaava toistaa itseään kriisin eri vaiheissa eli on havaittavissa kaavamaisuutta.

3. VENÄJÄN FEDERAATION INFORMAATIO-PSYKOLOGINEN SODANKÄYNTITAPA

Informaatioidankäynti on määritelty eri maissa eri tavalla. Informaatioidankäynti tai informaatioidankäynti perustuvat sanoihin informaatio + sota. Informaatioidankäynnissä keskitytään tietoon ja sillä vaikuttamiseen.³³ Informaatioidankäynnissä itsessään ei ole mitään uutta, sillä jo Sunzin sodankäynnin taidossa mainitaan voitot ilman taistelua. Sunzi mainitsee esimerkiksi seuraavasti: ”Taitava sotajoukkojen käyttäjä siis alistaa vihollisen joukot sotimatta, valloittaa linnoitetut kaupungit taistelutta ja murskaa vihollisen valtion pitkittämättä sotaa.” ja ”Täydellisen voiton saamiseksi tulee kilvoitella koko Taivaanpiirin herruudesta, ja täyden hyödyn voi saada, kun aseet eivät tylsy.”³⁴ Tämä voidaan tulkita siten, että Sunzi tarkoitti harhauttamista ja vihollisen moraaliin ja taisteluhaluun vaikuttamista informaatioidankäynnin keinoin. Tutumpana terminä voitaisiin käyttää propagandaa, joka on osa informaatioidankäyntiä.

Informaatioidankäynnin määrittely Suomessa on muuttunut huomattavasti 2000-luvun alun jälkeen, jolloin majuri Mikko Heiskanen viittasi, että informaatioidankäynti on strategisen tason sodankäyntiä. Heiskanen viittasi tällä Yhdysvaltojen puolustusministeriön määrittelyyn.³⁵ Informaatioidankäynti on laaja kokonaisuus, joka pitää sisällään esimerkiksi psykologisen sodankäynnin. Psykologinen sodankäynti on jaettu niin strategiseen kuin taktiseen tasoon.³⁶

Informaatioidankäynti on kehittynyt maailmalla paljon sen jälkeen, kun teknologia on ottanut kehityksessään suuria harppauksia eteenpäin. Informaatioidankäynnille on avautunut selkeästi enemmän mahdollisuuksia ja keinoja erilaisten tietojärjestelmien ja tietoverkkojen kautta. Medioiden käyttö on halpaa ja nykypäivänä tietoverkkoihin pääsy on helppoa ja jokainen pystyy tuottamaan sisältöä niin halutessaan.³⁷ Naton käsitys informaatioidankäynnistä jakaa sen viiteen eri alueeseen. Nämä alueet ovat harhauttaminen, psykologinen sodankäynti, elektroninen sodankäynti, tietoverkkosodankäynti ja operaatioturvallisuus.³⁸ Nämä kattavat lähes kaikki ei-kineettiset sodankäynnin keinot, joita sodassa ja sodan ulkopuolellakin käytetään. Informaatioidankäynti on siinä mielessä haastavaa, että sitä voi tapahtua kaiken aikaa ilman, että valtiot olisivat

³³ Berger, 2010, s.7

³⁴ Sunzi, Suomentanut ja toimittanut Nojonen, M. 2017, s. 74.

³⁵ Heiskanen, M. Kirjassa Johtamissodankäynti. S. 11 - 12

³⁶ Sepling, Salo, Toivonen kirjassa Verkostoavusteinen puolustus 2030. s.91-93

³⁷ Yle uutiset 15.10.2015, ”Suomi vastaa informaatioidankäyntiin – kouluttaa sata virkamiestä tunnistustoimiin”. viitattu 12.12.2018

³⁸ Sirén, 2010, s.8 (115)

julistaneet toisilleen sodan. On kuitenkin huomioitava, että sota terminä itsessään ei ole yksiselitteinen eikä sille ole universaalia määritelmää.³⁹

Informaatiovaikuttaminen nousi uudelle tasolle Persianlahden sodan jälkeen, jolloin yhdysvaltalaisen kehittämä Effect Based Approach to Operations otettiin käyttöön. Tämän mahdollisti teknologian nopea kehitys. Samalla informaatiotodankäynti, jolla tarkoitettiin oman informaation suojaamista ja vastustajan informaation saantiin vaikuttamista, nousi uudelle tasolle. Pyrkimyksenä oli saada vastustajan tahto, tilannetietoisuus ja toimintakyky lamaantumaan, jolloin voidaan samanaikaisesti toteuttaa kineettiset täsmäiskut.⁴⁰ Yhdysvaltojen armeijassa käsite informaatiotodankäynti tuli kenttäohjesääntöön vuonna 1992. Kenttäohjesääntöissä määritellään informaatiotodankäynti jatkuvana sotilasoperaationa sotilaallisen informaation ympäristössä. Tarkemmin tämä tarkoitti juuri omien toimien suojaamista ja vastustajan toimintoihin vaikuttamista.⁴¹

Informaatiotodankäynti voidaan jakaa kahteen teemaan, jotka ovat puolustava informaatiotodankäynti ja hyökkäävä informaatiotodankäynti. Puolustavassa informaatiotodankäynnissä on kyseessä lähinnä se, että pyritään suojelemaan omaa informaatiota tai informaatiotilaa vihollisen hyökkäyksiltä. Samalla pyritään ennalta ehkäisemään mahdollisia iskuja esimerkiksi omia tietoverkkoja ja sivustoja vastaan. Puolustavan informaatiotodankäynnin voisi helposti tiivistää informaatioturvallisuuden omassa toiminnassa.⁴² Toisaalta esimerkiksi venäläisessä informaatio-psykologisessa vaikuttamisessa tähän sisältyy informaatiotodankäynnin osa-alueet, mutta myös kybersodankäynnin osa-alueet.

Hyökkäävä informaatiotodankäynti on vaikuttamista vihollisen informaatiota ja informaatiotilaa vastaan, sisältäen kyberhyökkäykset. Hyökkäävässä informaatiotodankäynnissä pyritään aiheuttamaan niin sanottu voitto-häviö tilanne, jolloin itse näyttäytyy voittajana ja puolustaja häviää taistelun. Informaatiotodankäynnin keinoin voidaan aiheuttaa tilanne, jossa omalla informaatiovaikuttamisella on saavutettu selkeää etua hyökkäykselle sekä toisaalta merkittävää haittaa puolustajalle. Haitat puolustajalle voivat vaihdella kyvystä, sitoutuneisuudesta ja huolistan oman asian suhteen aina erilaisiin kyberhyökkäyksiin. Kyberhyökkäyksillä voidaan saavuttaa täydellinen esto vastustajan tietojärjestelmän käyttöön tai vastustajan tietojärjestelmä tai informaatiotila ei ole enää yhtenäinen. Tämä johtaa siihen, että tietojärjestelmän käyttö voi olla

³⁹ Sirén, (toim.), 2011, s. 7-8. kirjoittanut Sirén, Huhtinen, Toivettula

⁴⁰ Sirén, (toim.), 2011, s. 10. kirjoittanut Sirén, Huhtinen, Toivettula

⁴¹ Adelphi Papers, 1998, Information warfare, s.49

⁴² Denning, 1999, s. 11 – 12.

hyvin vaikeaa. Hyökkäyksellinen informaatioidankäynti on hyvin pitkälle toimintaa, jossa ei puolustajaa pyritä herättämään tilanteeseen, vaan lähinnä pyritään siihen, että informaatiovaikuttaminen tapahtuisi puolustajalta salassa. Tällä tavoin päästään parhaaseen mahdolliseen tulokseen, sillä puolustaja ei pysty reagoimaan tilanteeseen ajoissa ja mahdollisesti vastatoimenpide tulee huomattavasti liian myöhässä.⁴³

Kun puhutaan informaatiovaikuttamisesta ja sen tasoista, on hyvä ymmärtää, että informaatio-operaatiot voidaan jakaa helposti kolmeen erilaiseen tasoon, strateginen taso, operatiivinen taso ja taktinen taso.⁴⁴ Informaatio-operaatiot itsessään tarkoittavat suomalaisen määrittelyn mukaan ei tappavien suorituskykyjen suunnittelua, rakentamista ja käytön koordinoitua.⁴⁵ Taktisen tason informaatio-operaatiot ovat matalimman tason toimintaa. Taktisen tason informaatio-psykologisella vaikuttamisella tuotetaan suoranaisesti kineettisten asevoimien taistelua tietyllä alueella. Operatiivinen taso on jonkin operaation tukemista suuremmassa mittakaavassa. Tämä tarkoittaa sitä, että jos taktinen taso tukee tiettyä taistelua, niin operatiivinen taso tukee koko operaatiota ja kaikkia alueella käytäviä taisteluita.⁴⁶ Kolmantena tasona on strateginen taso tai jopa poliittis-strateginen taso. Puhuttaessa strategisen tason informaatio-operaatioista yleensä tämä on yhtäläistä strategisen viestinnän tai strategisen kommunikaation kanssa. Kun suoritetaan strategisen tason informaatio-operaatioita ne yleensä pyrkivät vaikuttamaan kansakunnan tahtoon, tilannetietoisuuteen ja toimintakykyyn, oli kyseessä viholliseen vaikuttaminen tai omaan kansaan vaikuttaminen.⁴⁷ Operaatiot pitävät sisällään siis aiemmin mainitut puolustukselliset informaatio-operaatiot ja hyökkäykselliset informaatio-operaatiot.

Informaatioidankäyntiä mielletään usein taisteluksi mielikuvista, sanoista, kuvista ja näkökulmista. Esimerkkinä sanallisesta taistelusta ja informaatio-operaatioista on terrorisminvastainen sota. Tämä on esimerkki sanasta, jolla pyritään muokkaamaan käsitystä sodasta ja samalla pyritään laillistamaan sota ylipäätään.⁴⁸ Informaatioidankäyntiä on sota, jota käydään vastustajaa vastaan mielikuvista. Samalla pyritään luomaan omalle kansalle tai kannattajille mielikuva, joka luo luotamusta omalle asialle. Tästä voidaan pitää esimerkkinä itsemurhapommittajaa, joka läntisessä

⁴³ Denning, 1999, s. 11.

⁴⁴ Leskinen (toim.), 2017, s. 166, kyseisessä tekstissä on jaettu psykologiset operaatiot, mutta jakoa voidaan käyttää myös informaatio-operaatioissa, sillä psykologiset operaatiot ovat osa informaatio-psykologista vaikuttamista

⁴⁵ Sirén (toim.), 2011, s. 18, kirjoittanut Sirén, Huhtinen ja Toivettula

⁴⁶ Leskinen (toim.), 2017, s. 166, kyseisessä tekstissä puhutaan psykologisista operaatioista ja niiden tasoista, mutta jako sopii hyvin informaatio-operaatioihin, sillä psykologiset operaatiot ovat osa venäläistä informaatio-psykologista vaikuttamista

⁴⁷ Sirén (toim.), 2011, s. 17, kirjoittanut Sirén, Huhtinen ja Toivettula

⁴⁸ Raitasalo & Sipilä, 2008, s. 65, kirjoittaja Jari Rantapelkonen

mielikuvassa on luotu pommiksi. Tämä meidän vaikea ymmärtää. Samalla tuo itsemurhapommittaja on kuullut ennen toimintaansa kuinka hän pääsee marttyyrinä paratiisiin ja siksi hän toteuttaa toimintansa.⁴⁹ Informaatiosodankäynti on siis sotaa, jota pidetään verettömänä.⁵⁰ Sen toimenpiteet voivat olla hyvin verettömiä, mutta seuraukset voivat aiheuttaa hyvin verisiä toimia. Itsemurhapommittaja voi olla joutunut informaatio- ja sotateknologian kohteeksi, jossa luodaan tarpeellinen näkemys puolustaakseen omaa asiaa ja saadaan muut näyttämään pahoilta. Varsinkin informaatio- ja sotateknologian ei aiheuta verta, mutta itsemurhapommittajan tekemä isku voi tappaa monia ihmisiä.⁵¹

Kuten aiemmin on mainittu, informaatio- ja sotateknologian taistelu käydään sanoista, kuvista, informaatiosta, tiedosta ja ymmärryksestä, jolla on merkitystä taistelukentällä.⁵² Informaatio- ja sotateknologian taistelu on uudentyyppinen ympäristö asevoimille, jotka toteuttavat informaatio- ja sotateknologian ympäristössä informaatio- ja sotateknologian operaatioita. Tämä tarkoittaa sitä, että asevoimien toiminnassa on noussut esille uusi taistelutila. Se on aiheuttanut sen, että vaikka tilannetietoisuutta pyritään nykypäiväisessä informaatio- ja sotateknologian taistelussa korostamaan yhä enemmän, on todennäköistä, että fakta ja fiktio voivat mennä keskenään sekaisin.⁵³ Informaatio- ja sotateknologian taistelu ei ole samalla tavalla määritelty jokaisessa maassa. Vaikka Yhdysvaltojen ja Venäjän informaatio- ja sotateknologian operaatiot ovat hyvin samankaltaisia, molemmat määrittelevät informaatio- ja sotateknologian taistelun hieman eri tavalla.⁵⁴

3.1. Informaatio-psykologinen sodankäyntitapa

Luvun alussa on käsitelty sitä, mitä informaatio- ja sotateknologian taistelu on Suomessa ja länsimaissa. Seuraavaksi on selvennettävä, mitä informaatio- ja sotateknologian taistelu on venäläisessä informaatio- ja sotateknologian taistelussa. Venäläisessä informaatio- ja sotateknologian taistelussa puhutaan usein informaatio-psykologisesta informaatio- ja sotateknologian taistelusta. Tällöin psykologinen sana kertoo informaatio- ja sotateknologian taistelun sisältävän psykologisen informaatio- ja sotateknologian taistelun. Informaatio-psykologinen informaatio- ja sotateknologian taistelu on taistelua tiedon herruudesta vastustajaan nähden. Vastustaja voi olla potentiaalinen vastustaja tai todellinen vastustaja. Informaatio-psykologisesta informaatio- ja sotateknologian taistelusta Venäjällä on käytetty määrittelyssä kahta eri tapaa. Laajaa ja

⁴⁹ Raitasalo & Sipilä, 2008, s. 66, kirjoittaja Jari Rantapelkonen

⁵⁰ Huhtinen & Rantapelkonen, 2001, s. 73.

⁵¹ BBC News, 13.2.2019, ”Iran suicide bombing ’kills 27 Revolutionary Guards’”, viitattu 18.3.2019.

⁵² Raitasalo & Sipilä, 2008, s. 63, kirjoittaja Jari Rantapelkonen

⁵³ Raitasalo & Sipilä, 2008, s. 83 - 84, kirjoittaja Jari Rantapelkonen

⁵⁴ Alberts & Papp, 2001, s. 783, kirjoittaja Timothy L. Thomas

suppeaa määrittelyä, jotka yksinkertaisuudessaan voisi erotella toisistaan siten, että laaja tulkinta merkitsee informaatio-psykologista sotaa ja suppea informaatio-psykologista taistelua.⁵⁵

Informaatio-psykologinen sodankäynti on määritetty Venäjän federaatiossa kolmanneksi ohjattun sodan elementiksi kenraalimajuri I. Vorobjevin mukaan. Ensimmäiseksi elementiksi hän mainitsee ilmavoimat, toisen elementin ollessa avaruusjärjestelmien hyväksikäyttö esimerkiksi tiedustelulle. Kolmannella elementillä eli informaatio-psykologisella sodankäynnillä hän toteaa, että sillä pyritään erityisesti vastaamaan yhdysvaltalaiseen määritelmään PSYOPS eli psykologiset operaatiot. Informaatio-psykologisella sodankäynnillä saavutetaan vihollisen sotapotentiaalia merkittävästi heikentävä vaikutus ilman varsinaisia voimatoimia.⁵⁶

Venäjän federaation informaatioturvallisuuden doktriini vuodelta 2000 toteaa, että Venäjän federaation kansallinen turvallisuus riippuu oleellisesti informaatioturvallisuuden hoidosta.⁵⁷ Informaatioturvallisuuden doktriini jakaa potentiaaliset uhkat kahdentyyppisiin uhkiin eli sisäisiin ja ulkoisiin uhkiin. Sisäiset uhat keskittyvät yhteiskunnan ylläpitämiseen ja sen suojeluun, kun taas ulkoiset uhat ovat lähempänä sotilaallisia informaatiotoimia Venäjän federaatiota vastaan.⁵⁸ Uusi, vuonna 2016 ilmestynyt informaatioturvallisuuden doktriini määrittelee uhat aiempaa terävämmiksi ja moniulotteisemmaksi kuin aiemmin. Doktriinin mukaan ulkovallat ovat kasvattaneet kykyään suorittaa kyberhyökkäyksiä sotilaallisten tavoitteidensa saavuttamiseksi. Doktriinissa myös arvioidaan, että Venäjän federaation sotateollisuutta, instituutiota ja valtiollisia kohteita vakoillaan enemmän kuin aiemmin. Doktriinissa Venäjän federaatio nähdään piiritettynä kyberlinnakkeena.⁵⁹

Venäjän federaation informaatioturvallisuuden doktriinissa painotetaan, että venäläinen valta-media joutuu ulkomailla usein törkeän syrjinnän kohteeksi yrittäessään tehdä työtään journalistina. Tämän lisäksi Venäjällä uhkana ulkomailta nähdään se, että ulkomaat yrittävät muokata venäläisten nuorten ajattelua ja saada heidät kauemmas perinteisistä venäläisistä arvoista. Täähän pyritään vastaamaan niin strategisin kuin sotilaallisinkin keinoin. Pyrkimyksenä on varmistaa informaatioturvallisuus Venäjällä kaikin mahdollisin keinoin. Informaatioturvallisuuden doktriinissa mainitaan erikseen se, että informaatioturvallisuuden strategisena tavoitteena on

⁵⁵ Saarelainen, J. 1999. s.9

⁵⁶ Ohra-aho. 1998. s. 3

⁵⁷ Nieminen (suom.), 2001 s. 1, käänös Venäjän federaation informaatioturvallisuuden doktriinista vuodelta 2000.

⁵⁸ Nieminen (suom.), 2001 s. 9 - 10, käänös Venäjän federaation informaatioturvallisuuden doktriinista vuodelta 2000

⁵⁹ Pynnöniemi, K. Kari, M. Ulkopoliittisen instituution julkaisu: Uusi informaatioturvallisuuden doktriini: Venäjä tehostaa piiritetyn kyberlinnakkeen vartiointia. viitattu 28.8.2018

vapauden, ihmisoikeuksien ja informaatioinfrastruktuurin ylläpitäminen. Tämän lisäksi informaatioturvallisuudella pyritään turvaamaan Venäjän federaation alueellinen turvallisuus. Informaatioturvallisuus nähdään Venäjällä selkeänä osana kansakunnan ja valtion kokonaisuutta, jolla on sotilaalliset osa-alueet.⁶⁰

Venäjän federaation informaatiotodankäynti voidaan jakaa kuuteen erilaiseen ulottuvuuteen. Jako voidaan tehdä ensin poliittiseen ja sotilaalliseen ulottuvuuteen ja näiden sisällä ulkoiseen ja sisäiseen ulottuvuuteen. Tämän lisäksi jako voidaan tehdä informaatio-psykologiseen, informaatio-tekniseen ja informaatio-psykologisiin operaatioiden toimintakenttiin.⁶¹ Näiden sisällä määrittelyt syntyvät venäläisten teoreetikkojen, kuten Komovin ja Pirumovin näkemyksiksi, joissa Venäjän informaatio-psykologinen sodankäynti nähdään joko laajentuneeksi geopolitiikiseksi kilpailuksi tai luonnolliseksi valtioiden väliseksi geopolitiikiseksi kilpailuksi. Kolmas teoreetikko Tsymbal arvio informaatiotodan kylmän sodan vastatoimenpiteeksi.⁶² Viimeisimmässä pitää huomata se, että informaatio-psykologinen sodankäyntitapa ei loppunut kylmän sodan päättyttyä, vaan voidaan päätellä ja tarkemmin määrittellä, että informaatio-psykologinen sodankäynti on aiempien kommenttien mukaista geopolitiikista kilpailua informaatiosta. Informaatio-psykologinen sodankäynti on päämäärä, johon pyritään informaatio-teknisiä ja informaatio-PSYOPS keinoja käyttämällä. Yhdessä nämä muodostavat nykyisen venäläisen informaatiotodankäynnin.⁶³

Venäläinen informaatio-psykologinen vaikuttaminen koostuu erilaisista toimenpiteistä informaatiotilassa. Näitä toimenpiteitä voivat olla erilaiset ”trolli”-hyökkäykset informaatiota kohtaan, palvelunestohyökkäykset, propaganda ja monet muut eri tavat. Kriittistä yksittäistä sotilasta tai sotilasjohtajaa kohtaan hyvin on psykologinen vaikuttaminen, jolla pyritään vaikuttamaan joko suureen joukkoon siten, että joukon taistelumotivaatio viedään tai siten, että hyökkäys voi kohdistua ainoastaan yhtä henkilöä kohtaan. Psykologinen vaikuttaminen voidaan tulkitä kuuden perusmekanismin mukaan, jotka sinällään ovat käytössä normaalissa yhteiskunnassa. Näitä vaikutusperiaatteita ovat vastavuoroisuus, niukkuuden periaate, auktoriteetti, johdonmukaisuus, pitämisen periaate ja yhdenmielisyyys.

⁶⁰ Doctrine of Information Security, The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, viitattu 12.12.2018

⁶¹ Berger. 2010. s.24 – 25.

⁶² Berger. 2010. s.25

⁶³ Berger. 2010. s.25ä

Vastavuoroisuudella tarkoitetaan sitä, että saadessaan palveluksen ihminen on herkempi tekemään vastapalveluksen. Niukkuuden periaate voidaan ymmärtää vaikka sillä, että ihminen helpommin tarttuu tarjouksiin, jotka ovat vain määrätyn lyhyen ajan voimassa, esimerkiksi Black Friday-päivän tarjoukset. Auktoriteetin avulla vedotaan siihen, että organisaatiossa korkeatasoisen henkilön päätöksiä tai haluja ei haluta juurikaan kyseenalaistaa. Johdonmukaisuudella vedotaan ihmisen toimintaan siten, jos on itse valmis tekemään myönnytyksiä joissain asioissa, saa helpommin omat näkökantansa menemään läpi. Pitämisen periaatteella tarkoitetaan sitä, että ihminen on herkempi myöntymään niihin ehdotuksiin, jotka ovat tulleet sellaiselta osapuolelta, josta he pitävät. Yhdenmielisyydellä tarkoitetaan ihmisten halua noudattaa muiden esimerkkiä, jolloin syntyy niin sanottu sosiaalinen paine asian toteutukselle.⁶⁴

Yllä mainittu esimerkki siitä, miten psykologinen vaikuttaminen pitää sisällään kuusi perusperiaatetta kertoo sen, että informaatio-psykologinen vaikuttaminen on hyvin monipuolinen kokonaisuus, jonka toiminta- ja vaikutustavat pitävät sisällään paljon erilaisia keinoja. Keinot ja toiminta ovat tarkkaan harkittuja ja suunniteltu juuri siihen tarpeeseen, mikä informaatio-psykologisen vaikuttamisen kannalta on tarpeellista saavuttaakseen asetetut tavoitteet. Tarpeet operaation suorittamiselle voivat olla yksi henkilö ja tietokone, jolla aiheutetaan hetkellinen informaatiokatkos tai syötetään disinformaatiota halutulla hetkellä kohteessa⁶⁵, tai toisaalta se voi olla valtava mediakoneisto, joka on valjastettu toimimaan oman propagandan ajamiseksi.⁶⁶

Uutena aspektina venäläiseen informaatio-psykologiseen sotaan otettiin muiden sotatoimien kanssa yhdessä ei-sotilaallinen keino käydä sotaa. Tämän ajatuksen taustalla oli kenraali Valery Gerasimov. Gerasimov julkaisi venäläisessä sotilaslehdessä oman artikkelinsa ”Tieteen arvo on kaukokatseisuudessa: Uudet haasteet vaativat sotilasoperaatioiden keinojen ja muotojen uudelleen harkitsemista.” Perusajatuksena tässä artikkelissa Gerasimov toteaa, että nyt ja tulevaisuudessa on hyvin vaikea määrittellä sodan- tai rauhantila valtiolle. Gerasimov toteaa artikkelissaan, että nykyään sotia ei valtioiden välille enää julisteta, vaan nämä alkavat nopeasti ilman varsinaisia sodanjulistuksia.⁶⁷ Gerasimovin artikkelin kantavana ajatuksena voidaan pitää kohtaa, jossa hän toteaa: ”И сами «правила войны» существенно изменились.”⁶⁸, mikä suomennettuna tarkoittaa sodan sääntöjen muuttuneen selkeästi. Tällä hän tarkoittaa sitä, että poliittiset ja ei-sotilaalliset keinot ovat nousseet enemmän esille ja perinteinen sodankäynti on jäänyt taka-

⁶⁴ Leskinen (toim.) 2017, s. 161 – 162.

⁶⁵ Reuters, 21.8.2018, ”Russian hackers targeted U.S. Senate, think tanks – Microsoft”, viitattu 20.2.2019

⁶⁶ NATO, 2015, s. 4

⁶⁷ Bartles, C. 2016. s. 1-3.

⁶⁸ Gerasimov, V. 2013. VPK-news. viitattu 20.12.2018

alalle. Tämän lisäksi Gerasimov toteaa artikkelissaan, että sotilaalliset toimenpiteet ovat siirtyneet peiteoperaatioihin, jotka suoritetaan erikoisjoukoilla ja informaatio- ja informaatio- ja johtamisjärjestelmien kehittyessä on enää hyvin harvoin tilanteita, joissa joukot toimisivat niin sanotuissa informaatioaukoissa. Tämä johtaa siihen, että on hyvin harvinaista, että suuret strategiset joukkokokonaisuudet ottaisivat yhteen taistelukentällä. Nykypäivänä on todennäköisempää, että joukot taistelevat kaukana toisistaan ilman varsinaista taistelua saavuttaakseen operaationaaliset tavoitteensa.⁶⁹ Gerasimov toteaa myös, että nykypäivänä uusien informaatio- ja johtamisjärjestelmien kehittyessä on enää hyvin harvoin tilanteita, joissa joukot toimisivat niin sanotuissa informaatioaukoissa. Tämä johtaa siihen, että on hyvin harvinaista, että suuret strategiset joukkokokonaisuudet ottaisivat yhteen taistelukentällä. Nykypäivänä on todennäköisempää, että joukot taistelevat kaukana toisistaan ilman varsinaista taistelua saavuttaakseen operaationaaliset tavoitteensa.⁷⁰ Gerasimovin mukaan jako strategisiin, operationaaliseen ja taktisiin, kuten myös hyökkäyksellisiin ja puolustuksellisiin taisteluihin on vanhentunut. Nykypäivän vaikuttaminen on enemmän vaikuttamista koko vastustajan alueella samanaikaisesti.⁷¹ Gerasimovin mukaan tämänlainen vaikuttaminen monin eri keinoin on mahdollista nykyaikaisessa informaatiotilassa. Nykypäivänä informaatio-tekniikka on mennyt hurjasti eteenpäin, jonka vuoksi on mahdollista suorittaa informaatio-operaatioiden avulla suuriakin operaatioita.⁷²

Gerasimovin doktriini, kuten artikkelia on myöhemmin yleisesti kutsuttu, on ollut hyvin paljon esillä mediassa ja tutkimuksissa julkaisunsa jälkeen, sillä artikkeli julkaistiin noin vuosi ennen kuin Venäjä miehitti Krimin niemimaan ja Ukrainan kriisi alkoi. Sinällään Gerasimovin ajatuksessa ei ole länsimaiden silmissä uutta, sillä NATO on puhunut ja toiminut samalla tavalla jo aiemmin. Gerasimov toi asian kuitenkin esille siten, että Venäjän federaation armeija on siirtymässä myös tilanteeseen, jossa sodassa ei-sotilaalliset toimet ovat merkityksellisempiä sotilaallisiin toimiin verrattuna. Hän tarkoitti, että Venäjän armeijassa on huomattu, että on tehokkaampaa suorittaa uudenlaisia sotatoimia valtion lamauttamiseksi ja voittamiseksi kuin ydinaseilla pelottelu. Venäjän armeijassa on huomattu, että näiden uudenlaisten sotatoimien suorittaminen on tehokkainta suorittaa informaatiovaikuttamisen kautta. Uusilla sotatoimilla pyritään poistamaan hallitukset, jotka vastustavat omaa ajatusta ja saamaan vastustajajamaalle hallitus tai johto, joka kannattaa omaa agenda.⁷³

⁶⁹ Gerasimov, V. 2013. VPK-news. viitattu 20.12.2018

⁷⁰ Gerasimov, V. 2013. VPK-news. viitattu 20.12.2018

⁷¹ Gerasimov, V. 2013. VPK-news. viitattu 20.12.2018

⁷² Gerasimov, V. 2013. VPK-news. viitattu 20.12.2018

⁷³ Bartles, C. 2016. s. 4-5.

Informaatiosodankäynti on osa sodankäyntiä, mutta sen keinot ovat sekoittuneet normaaliolojen toimintaan tai paremminkin ne on piilotettu normaaliolojen toimintojen taakse. Informaatiosodankäynnin kokonaiskuvan ymmärtääkseen on myös tarkasteltava kohtia Venäjän federaation sotilasdoktriinista. Venäjän federaation sotilasdoktriini on poliittinen asiakirja. Tuo poliittinen asiakirja määrittelee maan sotilaspolitiikan ja turvallisuuspolitiikan keskeiset lähtökohdat.⁷⁴ Mielenkiintoisen uudesta sotilasdoktriinista tekee se, että se julkaistiin hyvin pian Ukrainan sodan alettua. Venäjän federaation sotilasdoktriinissa käsitellään informaatiiosodankäynnin merkityksen kasvua nykypäiväisessä sodankäynnissä. Doktriinissa mainitaan esimerkiksi seuraavalla tavalla Venäjää kohtaan suurimmista sotilaallisista vaaroista: ”Informaatio- ja kommunikaatioteknologian käyttäminen sotilas-poliittisin tavoittein toimintoihin, jotka ovat ristiriidassa kansainvälisen oikeuden kanssa, jotka on suunnattu valtioiden suvereniteettia, poliittista riippumattomuutta ja alueellista koskemattomuutta vastaan, jotka aiheuttavat uhkaa kansainväliselle rauhalle, turvallisuudelle, globaalille ja alueelliselle vakaudelle”.⁷⁵ Tämän lisäksi informaatiiosodankäynti mainitaan doktriinissa seuraavasti: ”On havaittavissa, että sotilaalliset vaarat ja uhat ovat siirtymässä myös informaatiotilaan ja Venäjän federaation sisälle. Tähän liittyen, vaikka Venäjän federaatioon kohdistuvan suursodan todennäköisyys on pienentynyt, Venäjään kohdistuvat sotilaalliset vaarat ovat vahvistumassa.”⁷⁶ Tämä on mielenkiintoista sikäli, että on otettava huomioon juuri tuo ajankohta, jolloin sotilasdoktriini julkaistiin. Pynnöniemi ja Mashiri omassa raportissaan toteavat, että muutokset sotilasdoktriinissa on huomioitava siten, että ne on tehty Ukrainan sodan aikana ja miten Venäjän toimet Ukrainassa ovat vaikuttaneet doktriinin syntyyn.⁷⁷

Venäjän federaation sotilasdoktriini, informaatioturvallisuuden doktriini ja Gerasimovin artikkeli painottavat kaikki yhdessä informaatiiosodankäynnin kehittymistä ja lisääntymistä. Sotilasdoktriinissa ja Gerasimovin doktriinissa on selkeästi yhtäläisyytenä tuotu esille uudenlainen informaatiiosodankäynnin yhdistyminen muiden toimintojen kanssa, erityisesti erikoisjoukkojen toiminnan kanssa.⁷⁸ Tämä on merkittävä ero, sillä aiemmissa sotilasdoktriineissa, kuten vuoden 2010 doktriinissa todetaan informaatiokamppailun olevan sotilaallisissa konflikteissa oikea-aikaista toimintaa ilman sotilaallista voimankäyttöä.⁷⁹ Tämän eroavaisuuden ovat nostaneet merkittäväksi myös Pynnöniemi ja Mashiri omassa raportissaan.⁸⁰ Voidaankin olettaa, että

⁷⁴ Pynnöniemi, Mashiri, 2015, s. 13

⁷⁵ Venäjän federaation sotilasdoktriini 2014, s. 4, viitattu 15.12.2018

⁷⁶ Venäjän federaation sotilasdoktriini 2014, s. 3, viitattu 15.12.2018

⁷⁷ Pynnöniemi, Mashiri, 2015, s. 33

⁷⁸ Venäjän federaation sotilasdoktriini 2014, s. 5, viitattu 15.12.2018

⁷⁹ Venäjän federaation sotilasdoktriini 2010, s. 4, viitattu 15.12.2018

⁸⁰ Pynnöniemi, Mashiri, 2015, s. 24

Venäjän federaatio on nähnyt selkeänä uhkana informaatioidankäynnin ja uudessa sotilas-doktriinissa on pyritty omalla toiminnalla vastaamaan siihen uhkaan. Kuten Gerasimov artikkelissaan mainitsi ja havainnot Ukrainan sodassa ovat osoittaneet, informaatioidankäynti on noussut tärkeämmäksi osaksi sotilaallisia toimintoja.

3.2. Informaatio-psykologinen sodankäynti käytännössä 2000-luvulla

Venäjän federaatio on käyttänyt useampaan kertaan informaatio-psykologista vaikuttamista osana sodankäyntiään, kuten myös muut suurvallat. Bergerin mukaan sotilaallisella tasolla informaatio-psykologinen doktriini perustuu siihen, että pyritään voittoon mahdollisimman lyhyessä ajassa, mahdollisimman pienillä tappioilla.⁸¹ Saarelainen omassa tutkimuksessaan vuonna 1999 toteaa, että kenraalimajuri Vorobjevin mukaan informaatio-psykologinen sodankäyntiin sotilaallisessa perspektiivissä kuuluvat yllätykseen pääsy hyökkäyksen edellä, vihollisen hämääminen, siviiliväestön ja armeijan henkilöstön demoralisointi, informaatioylikvoiman saavuttaminen, johtamisjärjestelmien lamauttaminen ja operatiivinen salaaminen ja harhauttaminen.⁸²

Tšetšeniassa Venäjän federaation käyttämät informaatio-psykologisen vaikuttamisen keinot olivat pääpiirteittäin hyvin samanlaisia, kuin ne olivat olleet aiemmin Neuvostoliiton aikana. Tšetšenian ensimmäisessä sodassa Venäjän federaation informaatio-psykologinen vaikuttaminen epäonnistui ja se laiminlyötiin, jolloin haluttuun vaikutukseen ei päästy, vaan vaikutus oli haluttuun verrattuna täysin päinvastainen. Tsetseenisissä kykenivät omalla informaatiovaikutamisellaan vaikuttamaan Venäjän armeijan taistelumoraaliin ja taistelutahtoon.⁸³ Vaikka ensimmäinen Tšetšenian sota oli Venäjän federaatiolle informaatio-psykologisen vaikuttamisen kannalta epäonnistunut, sodan alkuvaiheissa oli huomattavissa selkeää informaatio-psykologisen vaikuttamisen sodan piirteitä. Näitä olivat esimerkiksi se, että venäläislehdistö aloitti voimakkaan tiedotuskampanjan tšetšenejä vastaan ja se, että venäläisiä erikoisjoukkoja solutettiin alueelle. Tämän lisäksi venäläisjoukot yhdessä oppositiojoukkojen kanssa osallistuivat Groznyin televisiokeskuksen valtausyritykseen.⁸⁴

⁸¹ Berger, 2010, s.29

⁸² Saarelainen, 1999, s.54. viittaa lähteeseen Vorobjev I N: Kakie voiny grozjat nam v budushtshem? s. 18 - 24

⁸³ Saarelainen, 1999, s.57- 58. Viittaa lähteeseen Thomas: Air Operations in Low Intensity Conflict, The case of Chechnya, Airpower Journal winter 97.

⁸⁴ Saarelainen, 1999, s. 57. Viittaa lähteeseen Mättölä, 1998, Liikkuvien voimien armeijakunnan rooli Venäjän sotataidon kehittämisessä 2000-luvun alkupuolella.

Tšetšenian toisen sodan osalta informaatio-psykologinen sodankäynti ja sen aiheuttamat vaikutukset olivat täysin eri tasolla kuin edellisessä sodassa. Ennen taisteluiden alkua Venäjän federaation informaatio-psykologisen vaikuttamisen päämääränä oli estää kaiken väärän eli venäläisvastaisen informaation pääsy kansalaisilleen. Tällä pyrittiin saamaan mahdollisimman laaja kannatus tulevalle sodalle.⁸⁵ Samanaikaisena tavoitteena sodan valmisteluvaiheessa oli saada oikeutus sotilaallisille toimille Tšetšeniassa. Oikeutuksen pohjana käytettiin elo-syyskuussa 1999 kerrostalopommituksia, joista kaksi räjähti Moskovassa ja tämän lisäksi yksittäiset pommit Dagestanissa ja Volgodonkissa. Tämä sopi Venäjän ylimmälle johdolle erittäin hyvin, sillä pommituksista pystyttiin yleisesti saamaan voimaan näkemys, jossa pommituksien takana oli tšetšeeniterroristit.⁸⁶

Tšetšenian toisen sodan ensimmäisenä sotilaallisena informaatio-psykologisen vaikuttamisen keinona oli operaatio, jolla pyrittiin suojaamaan omat joukot ja väestö julkisen mielipiteen muokkauksella ja taisteluhengen luomisella asevoimiin. Ensimmäisen sodan virheistä oppineena tavoitteena oli neutralisoida vastustajan mahdollinen propaganda ja informaatiotoiminnot.⁸⁷ Sotilaallisina jatkotoimintoina informaatio-psykologisen vaikuttamisen osalta olivat seuraavissa vaiheissa turvallisuusvyöhykkeen perustaminen, disinformaation levittäminen, informaatio-psykologinen tiedustelu ja tšetšeenien mustamaalaamisen jatkaminen. Sodan jatkuessa omien voittojen ylistäminen pyrittiin mahdollisimman tehokkaasti tuomaan esille omalle kansalle, jotta kansan tuki sotatoimille pystyttiin mahdollisimman hyvin varmistamaan.⁸⁸

Sodan kolmanteen vaiheeseen kuului ilmaoperaation toteuttaminen Tšetšeniassa. Tällä pyrittiin osoittamaan omalle kansalle, tšetšeenille ja armeijalle oma sotilaallinen ylivoimaisuus ja tarkkuus. Tavoitteena oli vaikuttaa informaatio-psykologiselta kannalta vihollisen johtamisprosesseihin. Tietoeristämistä toteutettiin tuhoamalla vihollisen johtamisyhteydet kuten Tšetšenian puhelin- ja sähköjärjestelmät ja katkaisemalla matkapuhelinverkot. Tietoeristämisessä siirryttiin valheellisesta rauhoittelusta pelotteluun. Sota pyrittiin eristämään muista tiedotusvälineistä. Tämä toteutettiin sillä keinolla, että ainoat toimittajat, jotka sota-alueelle päästettiin, olivat venäläisten hyväksymiä.⁸⁹

⁸⁵ Rantapelkonen, 2002, s.88

⁸⁶ Rantapelkonen, 2002, s.88 - 89

⁸⁷ Rantapelkonen, 2002, s.88 - 89

⁸⁸ Rantapelkonen, 2002, s.88 - 90

⁸⁹ Rantapelkonen, 2002, s. 91- 94.

Tšetšenian toisen sodan neljäs vaihe informaatio-psykologisen vaikuttamisen osalta oli oman kansan valmistelu tappioihin ja taistelu sodan tiedoista. Näiden tarkoituksena oli valmistella kansa siihen, että sodasta voi tulla pitkä ja tappioita voi tulla merkittävästi ja toisaalta pyrittiin vaikuttamaan Tšetšenian kansaan lentolehtisin, joilla oli tavoitteena saada aikaan paniikkia ja romauttaa vastustajan moraalialia.⁹⁰ Informaatio-psykologinen vaikuttaminen onnistui Tšetšenian toisessa sodassa huomattavasti tehokkaammin kuin Tšetšenian ensimmäisessä sodassa ja osana tätä syytä oli laajempi vaikutus ja kokonaisvaltaisempi informaatio-psykologisen vaikuttamisen huomioiminen.

Georgian sodassa keinot olivat hyvin samankaltaisia kuin Tšetšeniassa. Alkuun oli hankittava oman kansan kannatus sotilaallisiin toimiin. Samalla pyrittiin saamaan oikeutus myös kansainväliseltä yhteisöltä hyökkäykseen Georgiaan, tässä onnistumatta. Kansainväliseen yhteisöön ja omaan kansaan pyrittiin vaikuttamaan sillä, että Venäjän federaatio ja sen liittolaiset olivat olleet uhrina ja hyökkäys Georgiaan oli itsepuolustusta vihamielistä valtiota kohtaan.⁹¹

Venäjän federaatio oli odottanut kriisin eskaloituvan Georgiassa jo pitkään, sillä presidentiksi 2004 valittu Mikheil Saakašvili oli vaalilupauksissaan ja puheissaan luvannut palauttaa Georgian hallinnon Etelä-Ossetian ja Abhasian kiistellyillä alueilla. Tämän lisäksi Georgia oli ilmoittanut vuonna 2006 hakevansa NATO jäsenyyttä. Vuonna 2008 Venäjän federaatio oli aloittanut kasvattamaan voimaansa Kaukasuksen alueella ja Georgian rajalla. Venäjän federaatio sai oikeutuksen hyökätä Georgiaan, kun Georgian tykistö ampui Tshinkvalin kaupunkiin ja haavoitti siviiliväestöä ja venäläisrauhanturvaajia.⁹²

Venäjän federaatio perusteli hyökkäystään Georgiaan itsepuolustuksena, mutta piilotti omat agendansa Georgiassa humanitääristen syiden taakse. Venäjä ei ollut kiinnostunut humanitääristesti auttamaan kansaa Georgiassa sen vihamielistä hallitusta vastaan, vaan venäläisissä mielipiteissä Kaukasus oli tärkeässä asemassa Venäjän federaatiolle.⁹³ Tähän liitettynä se, Georgian hallitus toimi erityisprojektorina Yhdysvaltojen vallan lisäämiselle Kaukasuksella.⁹⁴ Humanitääriset syyt toimivat Venäjän federaation perusteluina kansainvälistä yhteisöä kohtaan, sillä NATO oli käyttänyt samoja keinoja aloittaessaan ilmahyökkäyksensä Kosovoon. Venä-

⁹⁰ Rantapelkonen, 2002, s. 94 - 96

⁹¹ Renz, 2018, s.144.

⁹² Renz, 2018, s. 142 – 144.

⁹³ Renz, 2018, s. 142 – 144.

⁹⁴ Berger, 2010, s. 111.

jällä nähtiin, että NATO:n ilmahyökkäyksen perustana oli ollut oman agendan ajaminen Balkanilla, ja Venäjä sai tästä keinon ajaa omaa agendaansa Georgiassa.⁹⁵

Georgian sodassa Venäjän federaatio pyrki moralisoimaan omaa kansaansa ja kansainvälistä yhteisöä samalla tavalla kuin se oli tehnyt Tšetšeniassa. Georgian hallitus nähtiin kriminaalijoukkona, joka oli pettänyt kansansa luottamuksen hyökkäämällä omaa kansaansa vastaan. Tämän lisäksi Venäjän federaatio samalla kriminalisoi Yhdysvallat toimijana, joka tavoittelee omaa etuaan toisten valtioiden kautta. Venäjän federaatio itse asettautui asemaan, jossa sen ainoa päämäärä oli tukea Etelä-Ossetian ja Abhasian tasavaltojen päätöksiä ja statusta. Georgia nähtiin hirviönä, joka pettää luottamuksensa kansaansa kohtaan ja näin ollen on luottamuskelvoton yksilö kansainvälisessä yhteisössä.⁹⁶ Kaikesta NATO:n ja Yhdysvaltojen kriminalisoinnista huolimatta Venäjän federaatio jatkoi yhteistyötään NATO:n kanssa tukemalla sen toimintaa ISAF operaatiossa. Tukena Venäjän federaatio antoi NATO:n käyttöön oman ilma- ja maatilansa ISAF operaation tukitoimille. Venäjälle ei nähty, että suhteet länsimaihin kannattaisi menettää Georgian sodan ja informaatio-psykologisen sodankäynnin vuoksi.⁹⁷

Georgian sodassa Venäjän federaatio käytti ensimmäistä kertaa näkyvästi yhdessä perinteisiä sotajoukkoja ja kybersodankäyntiä. Hyökkäykset pitivät sisällään palvelunestohyökkäyksiä, hyökkäyksiä Georgian hallintoa, mediaa ja yksityisiä toimijoita vastaan. Se oliko hyökkäykset koordinoituja hyökkäyksiä perinteisen sodankäynnin kanssa, ei pystytä varmuudella sanomaan, mutta tällöin toimintaa havaittiin ensimmäistä kertaa kriisissä, jossa oli sekä kineettistä sodankäyntiä, että kybersodankäyntiä Venäjän federaation toimesta.⁹⁸

Venäjän federaation pyrkimys oli saada Georgian sodan aikana informaation kulku kansainvälisiin medioihin omiin käsiinsä. Tästä johtuen, päivittäin television lähetyksillä ja haastatteluilla pyrittiin saamaan paikallinen väestö omalle puolelle ja samalla vaikuttamaan kansainväliseen mielipiteeseen. Venäjän federaation silloinen presidentti Dmitry Medvedev nähtiin kansainvälisessä mediassa vähemmän aggressiivisena, kuin Georgian presidentti Mikhael Saakasvili ja Venäjällä nähtiin olevan oikeus toimii Etelä-Ossetiassa.⁹⁹ Kansainvälisessä mediassa Venäjän federaation toimet nähtiin oikeutettuina, sillä CNN:n kyselyssä 92 prosenttia vastaajista oli sitä

⁹⁵ Renz, 2018, s. 144

⁹⁶ Berger, 2010, s.120 – 122.

⁹⁷ Renz, 2018, s. 147- 148

⁹⁸ Iasello, 2017, s.52

⁹⁹ Iasello, 2017, s.53

mieltä, että Venäjän toimet Georgiassa ovat oikeutettuja.¹⁰⁰

Venäjän federaation toimet Georgiassa eivät poikenneet paljoa aiemmista informaatio-psykologisen vaikuttamisen keinoista ja informaationsodankäynnistä. Georgian sotaa voidaan pitää kriisinä, jolloin Venäjän federaation informaationsodankäyntiin lisättiin kyber-elementti. Venäjän federaation informaatio-psykologinen vaikuttaminen koostui Georgian sodassa kyber-sodankäynnistä, elektronisesta sodankäynnistä, maskirovskasta eli harhauttamisesta, disinformaatioista, psykologisesta vaikuttamisesta ja tiedustelusta sekä vastatiedustelusta. Kyber-sodankäynti piti sisällään tietojärjestelmien lamauttamisen, yhteyksien estämisen ja paikantamisjärjestelmien käytettävyyden alentumisen.¹⁰¹ Venäjän federaatio käytti kyber-sodankäyntiä tehokkaana keinona varmistaa informaation kulku omien tiedotteidensa kautta. Tämän lisäksi Venäjän federaation harjoittama kyber-sodankäynti tuki suoraan myös sotajoukkoja taisteluissa, sillä se heikensi vihollisen kykyä toimia taistelukentällä.

¹⁰⁰ Levine, 2008, The CNN effect: Georgia schools Russia in information warfare, viitattu kohteesta <https://exiledonline.com/the-cnn-effect-georgia-schools-russia-in-information-warfare/>

¹⁰¹ Giles, 2011, s.46

4. INFORMAATIOJOUKOT

Informaatiojoukkoja määritettäessä tulee ongelmaksi se, että yksinkertainen määrittely on lähes mahdotonta. Yksinkertaisimmillaan informaatiojoukkojen määritelmäksi voidaan todeta että, informaatiojoukot ovat joukkoja, yksiköitä tai yksilöitä, jotka toimivat informaationsodankäynnin tai informaatiovaikuttamisen kentässä. Alun perin ajatuksena Venäjän federaatiossa on ollut luoda informaatiojoukot armeijan sisällä toimivaksi joukoksi, jolla vastattaisiin armeijan suoranaiseen tarpeeseen toimia informaatiokentän jokaisella alueella. Tarkoituksena oli luoda informaatiokeskuksia, jotka vastaisivat vihollisen alueella tapahtuvista informaatio-operaatioista.¹⁰² Informaatiokeskusten perustamisen lisäksi oli havaittavissa Venäjän federaatiolla selkeä muutos käsitellä informaatio-operaatioita laajempina kokonaisuutena. Esimerkkinä tästä oli Georgian sodassa BBC:n esille tuoma havainto siitä, että onnistuakseen informaationsodassa pitää informaatio-operaatiot kohdistaa myös muuhun kuin sotilaallisiin toimiin. Informaatiojoukkojen tulisi Gilesin mukaan koostua diplomaateista, asiantuntijoista, journalisteista, kirjailijoista, tiedottajista, kääntäjistä, operaattoreista, kommunikaatiohenkilökunnasta, internet-suunnittelijoista, hakkereista ja muista toimijoista.¹⁰³

Informaatiojoukot toimivat siis informaationsodankäynnin osana ja informaatiovaikuttajina. Informaatiovaikuttamisessa ei ole mitään uutta, sillä Markku Mantila omassa esityksessään informaatiovaikuttamisesta toteaa, että informaatiovaikuttamisessa on kyse uskottavasta tarinasta. Esityksessään Mantila vertaa informaatiovaikuttamista siihen, että Homo Sapiens vei voiton Homo Neanderthalista kyvyllä kertoa tarinoita ja juoruja.¹⁰⁴ Mantila toteaa, että informaatiovaikuttamisen perimmäinen tehtävä on tuhota kansallinen tarina. Tähän pyritään levittämällä harhaanjohtavaa tai väärää tietoa, painostamalla ja faktojen liittämällä vääristöihin konteksteihin. Havaittuina muotoina kyseiselle toiminnalle Mantila mainitsee kuvamanipulaatiot, keksityt some-henkilöllisyydet, puolittuudet, suoranaisen valehtelun, painostamisen, mittasuhteiden vääristelyn ja ”uutissivustot”.¹⁰⁵ Nämä keinot ovat havaittu rauhanaikaisessa yhteiskunnassa, joten johtopäätöksenä voidaan tästä päätellä, että informaatiovaikuttaminen on laajemmin käsiteltävä kokonaisuus kuin pelkästään vihollisvaltiota vastaan kohdennettu sotilaallinen informaatiokeskus.

¹⁰² Giles, 2011, s. 8 (51)

¹⁰³ Giles, 2011, s. 9 (52) viittaa kohteeseen: BBC Monitoring: “Russia is underestimating information resources and losing out to the West”, Novyy Region, 29 October 2008

¹⁰⁴ Mantila, 2017, Informaatiovaikuttaminen – tuttu juttu vai uusi harmi?

¹⁰⁵ Mantila, 2017, Informaatiovaikuttaminen – tuttu juttu vai uusi harmi?

Venäjän federaatio on nähnyt 2000-luvun alun jälkeen tarpeen luoda informaatiojoukot armeijan tueksi, mutta myös vastaamaan informaatiovaikuttamisen tarpeisiin rauhanaikaisessa toiminnassa, niin sanotulla harmaalla alueella. Venäjä on käyttänyt selkeämmin ja röyhkeämmin hyväkseen niin sotilaallisessa voimankäytössään kuin informaatiovaikuttamisessaan harmaata aluetta sodan ja rauhan välillä.¹⁰⁶ Venäjän federaatio on painostanut tiedotusvälineet omiksi ”informaatiojoukoiksi”, joilla pyritään hallitsemaan informaatiotila. Venäjän valtio omistaa jo suurimmalta osin joko suorasti tai epäsuorasti merkittävimmät televisiokanavat ja vuoden 2016 jälkeen painopiste painostuksessa tiedotusvälineiden hallinnassa on siirtynyt painettuun mediaan sekä verkkojulkaisuihin.¹⁰⁷ Informaatiotilan hallinta onkin ollut kriittisessä osassa, jotta harmaan alueen toiminta esimerkiksi Ukrainassa on ollut mahdollista. Informaatiotilan hallinnalla Venäjän federaatio on kyennyt pahimmassa tapauksessa käyttämään sotilaita, varustaa taistelujoukkoja ja tunnuksettomia taistelijoita, sekä yhdistää nämä informaatiovaikuttamiseen ja kyberoperaatioihin. Tämän lisäksi Venäjän federaatio on kyennyt kiistämään syyllisyytensä mihinkään näistä asioista. Kansallisten medioiden valjastaminen ”informaatiojoukoiksi” on mahdollistanut tämän yhden totuuden ulos tuomisen.¹⁰⁸

4.1. Informaatiojoukkojen jako

Yleisesti joukot on armeijassa jaettu kolmeen tasoon. Tätä kautta pystytään yhden näkemyksen mukaan jakaa myös informaatiojoukot eri tason toimijoihin. Useimmiten sotilaalliset joukot jaetaan kolmeen tasoon, jotka ovat strateginen taso, operatiivinen taso, ja taktinen taso.¹⁰⁹ Kun tähän liitetään näkemys, jonka mukaan sotaa käydään näiden kolmen tason lisäksi myös taisteluteknisellä tasolla ja voidaan sen lisäksi puhua, että sotaa käydään myös poliittisella tasolla. Taistelutekninen taso ei juurikaan liity informaatio-psykologiseen vaikuttamiseen ja sitä käytäviin joukkoihin, sillä puhuttaessa taisteluteknisestä sodan tasosta, puhutaan yleensä komppanian tai sitä pienempien osastojen toiminnasta.¹¹⁰ Poliittinen taso on jo hyvin relevantti, sillä informaatiotosodankäynti on usein poliittista sodankäyntiä samalla tai toisaalta informaatiotosodankäyntiä voidaan pitää poliittisen sodankäynnin keinona, kuten McCauley omassa kuvassaan

¹⁰⁶ Martikainen, Pynnöniemi, Saari ja Ulkopoliittisen instituutin työryhmä, 2016, s. 63

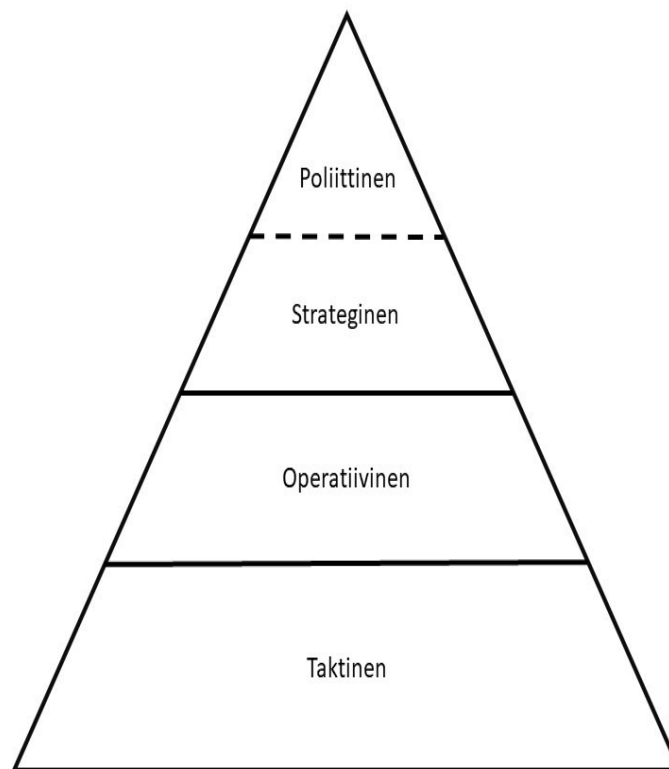
¹⁰⁷ Martikainen, Pynnöniemi, Saari ja Ulkopoliittisen instituutin työryhmä, 2016, s.25

¹⁰⁸ Martikainen, Pynnöniemi, Saari ja Ulkopoliittisen instituutin työryhmä, 2016, s. 63

¹⁰⁹ Maxwell, 1997, s.1-2 viitattu 4.3.2019

¹¹⁰ Bang, 2017, s.7, viittaa kohteeseen Huttunen Mika ja Meteri Jussi, Ajatuksia operaatiotaidon ja taktiikan laadullisesta tutkimuksesta, Edita Prima Oy, Helsinki 2008, s.14.

on ilmaissut.¹¹¹ Kuvassa 2 on esitetty Barnon mukaan sodan eri tasot siten kuin Yhdysvaltojen asevoimat, sen näkee.¹¹²

Kuva 2. Yhdysvaltojen armeijan käsite sodantasoista David Barnon mukaan.¹¹³

Yksinkertaisimmillaan saman jaon voisi tehdä informaatiojoukkoihin. Informaatiojoukkoja ajateltaessa strategisen tason informaatiojoukkoja olisivat valtiolliset toimijat, kuten erilaiset mediat ja valtion eri elimet sekä poliittiset päättäjät. Venäjän federaation informaatiojoukkoja käsiteltäessä voidaan puhua poliittis-strategisen tason informaatiojoukoista. Tämä johtuu siitä, että Venäjän federaation poliittis-strategisiin joukkoihin voidaan katsoa kuuluvaksi erilaiset mediat, toimijat ja poliittiset päättäjät. Venäjän federaatiossa poliittinen sodankäynti on sidottu hyvin tiukasti informaatio-psykologiseen vaikuttamiseen.¹¹⁴ Poliittis-strategisen tason informaatiojoukot perustuvat vahvaan johtajuuteen, jota Venäjän federaatiossa arvostetaan ja sitä

¹¹¹ Ks. Kuva 3.

¹¹² Barno, 2006, "Challenges in Fighting a Global Insurgency", viitattu 13.3.2019

¹¹³ Barno, 2006, "Challenges in Fighting a Global Insurgency", viitattu 13.3.2019

¹¹⁴ Martikainen, Pynnöniemi, Saari ja Ulkopoliittisen instituutin työryhmä, 2016, s. 25 - 27

osataan hyödyntää, kuten Ukrainassa tapahtui vallan vaihtuessa. Painostuksesta johtuen Venäjän mediaa, jota yhä enenevässä määrin kontrolloidaan tiukemmin,¹¹⁵ voidaan pitää informaatiojoukkona tai vähintään informaatio-operaatioiden toteuttajana, poliittisen johdon alaisuudessa.¹¹⁶ Strategisen tason informaatio-psykologiset joukot pyrkivät vaikuttamaan koko valtakuntaan ja samalla saamaan tuki omalta väestöltä ja neutraaleilta valtioilta niin rauhan kuin sodan aikana.¹¹⁷

Operatiivisen tason informaatiojoukoista voidaan puhua silloin, kun tuon kyseisen joukon painopiste on muodostettu yhden operaation ympärille tai sen tehtävänä on toteuttaa informaatio-psykologista vaikuttamista. Venäjän federaatiossa informaatio-psykologisen vaikuttamisen operaatiota toteuttavat FAPSI eli federaation viestintä ja informaatiolaitos, FSB eli federaation turvallisuuspalvelu, GRU eli sotilastiedustelusta vastaava tiedustelupäähallinto, FSO eli federaation suojelupalvelu ja SSSI eli federaation erikoiskommunikaatio- ja viestintäpalvelu. Kyseiset toimijat ovat pääsääntöisesti strategisen tason toimijoita, mutta ne toimivat yhdessä myös operatiivisella tasolla. Operatiivisen tason toimijoita niistä tulee, kun keskitytään johonkin yhteen operaatioon, esimerkiksi Moskovassa teatteriin kohdistunut teatteri-isku ja sen informaatio-psykologinen taistelu.¹¹⁸ Operatiiviset informaatio-psykologiset joukot pyrkivät alueellisesti vaikuttamaan vastustajaan ja siviiliväestöön siten, että vastustajan taisteluteho laskee koko operaation alueella.¹¹⁹

Taktisen tason informaatiojoukoiksi voidaan määritellä joukot, jotka ovat suorassa alaisuudessa taisteleville joukoille tai jo aiemmin mainitut informaatio-operaatiokeskukset, jotka perustettiin Georgian sodan jälkeen vastaamaan armeijan tarvetta informaatio-operaatioissa. Esimerkkinä tämänlaisesta informaatio-operaatiokeskuksesta tai ryhmästä on 2140th Information/Psychological Operations Group, joka toimii Rostovin alueella. Taktisen tason toimijan informaatio-operaatiot ovat hieman erilaiset ja sen tarvitsemat välineet ovat sen mukaiset. Jos poliittis-strategisen tason ja operatiivisen tason informaatio-joukot käyttävät paljon hyväkseen internetiä, painettua mediaa ja televisioita, käyttävät taktisen tason informaatiojoukot enemmän tietylle alueelle rajoittunutta kapasiteettia. Venäjän federaation 2140:ssä informaatio-psykologisen operaation osastossa on informaatio-psykologisten operaatioiden suorittamiseen kalustona erilaisia lennokeita, ajoneuvoja, joissa on kovaäänisiä ja printtaukseen tarvittavaa kalustoa.¹²⁰

¹¹⁵ Martikainen, Pynnöniemi, Saari ja Ulkopoliittisen instituutin työryhmä, 2016, s. 27

¹¹⁶ Kesseli (toim.) 2016, s.359 – 360.

¹¹⁷ Rantapelkonen, 2002, s. 59

¹¹⁸ Berger, 2010, s. 54 – 60.

¹¹⁹ Rantapelkonen, 2002, s.59.

¹²⁰ Russia defence forum ,viitattu 13.3.2019.

Näillä kyetään vaikuttamaan paikalliseen väestöön ja vastustajan joukkoihin lyhyeltä etäisyydeltä eli taistelun välittömässä läheisyydessä ja taistelun aikana. Taktisen tason informaatio-psykologiset joukot pyrkivät mahdollistamaan taistelun voiton.¹²¹

Ongelmana aiempaan jakoon voidaan nykypäivänä todeta sen, että Venäjän federaation armeijan ylimmässä johdossa on todettu, että nykypäiväisessä sodankäynnissä perinteinen jako strategisiin, operatiivisiin ja taktisiin joukkoihin on vanhentunut ja rajat ovat häilyneet sekä tulleet epäselviksi. Tästä esimerkkinä Gerasimov omassa artikkelissaan totesi seuraavaa:

”Исчезают тактические и оперативные паузы, которыми противник мог бы воспользоваться. Новые информационные технологии позволили значительно сократить пространственный, временной и информационный разрыв между войсками и органами управления. Фронтальные столкновения крупных группировок войск (сил) на стратегическом и оперативном уровне постепенно уходят в прошлое.”¹²²

Suomennettuna kyseinen kohta tarkoittaa, että taktiset ja operationaaliset tauot sodankäynnissä, joita vihollinen pystyi hyödyntämään, ovat katoamassa. Uudet informaatioteknologiat ovat merkittävästi vähentäneet spatiaalista, ajallista ja informaatiollista aukkoa joukkojen ja johtoportaan välillä. Suurten joukkojen taistelut strategisella ja operatiivisella tasolla ovat vähitellen katoamassa. Tällä Gerasimov tarkoittaa sitä, että joukkojen jakaminen eri tasoille nykypäivänä on haastavaa ja että nykypäiväisessä informaatiotilassa ja informaatioteknologisen kehityksen luomissa mahdollisuuksissa pieniä joukkoja kyetään johtamaan korkealta tasolta. Tästä voidaan päätellä, että Gerasimov näkee informaatiotilan muutoksen vuoksi sotilaalliseen konfliktiin osallistuvat joukot yhtenä kokonaisuutena, jota johdetaan korkealta tasolta.¹²³

Gerasimov toteaa artikkelissaan: ”Стираются различия между стратегическим, оперативным и тактическим уровнем, наступательными и оборонительными действиями.” eli, että strategisten, operationaalisten ja taktisten tasojen sekä hyökkäykselliset ja puolustukselliset toimet ovat katoamassa.¹²⁴ Gerasimov artikkelissaan painottaa informaatiotilan hallintaa ja informaatiotilan osuutta operaatioihin. Gerasimovin mukaan informaatiotilan hallinnalla ja informaatiovaikuttamisella pystytään vaikuttamaan suoraan taisteluiden tai

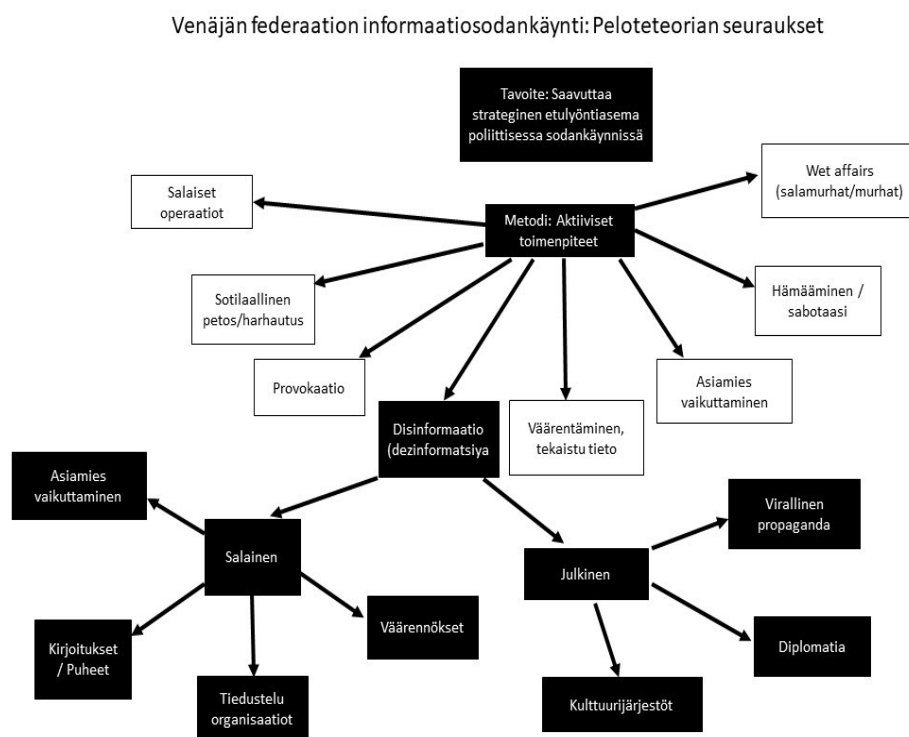
¹²¹ Rantapelkonen, 2002, s. 59

¹²² Gerasimov, V. 2013. VPK-news. viitattu 28.2.2019

¹²³ Gerasimov, V. 2013. VPK-news. viitattu 28.2.2019

¹²⁴ Gerasimov, V. 2013. VPK-news. viitattu 28.2.2019 :” Стираются различия между стратегическим, оперативным и тактическим уровнем, наступательными и оборонительными действиями.”

tilanteiden lopputulokseen kuten Pohjois-Afrikassa arabikevään aikana kävi. Tämän lisäksi informaatiotilan hallinnalla suojellaan omia toimintoja.¹²⁵

Kuva2. Venäläisen informaatio-psykologisen sodankäynnin jako Kevin McCauleyn mukaan.¹²⁶

McCauley on jakanut informaatiiosodankäynnin ja informaatiojoukot yllä olevan kuvan mukaisesti. Kuvassa McCauleyn mukaan informaatiiosodankäynnin päämäärä Venäjän federaatiossa on saavuttaa strateginen etulyöntiasema poliittisessa sodankäynnissä. McCauley jakaa Venäjän federaation informaatiojoukot julkisiin ja salaisiin. Julkiset joukot koostuvat valtion virallisesta propagandasta, diplomatiasta ja erilaisista kulttuurijärjestöistä. Salaiset joukot koostuvat tiedusteluorganisaatioista, asiamiesvaikuttamisesta ja erilaisista toimijoista, joiden puheet ja kirjoitukset eivät ole virallisia ja julkisia. Tämä jako toimii myös Gerasimovin mainitseman selkeiden rajojen puuttumisen kanssa. Gerasimovin mukaan nykyaikaisessa sodankäynnissä erilaisten metodien käyttö konfliktissa on laajentunut. Nykypäiväisessä sodankäynnissä käytetään poliittisia, taloudellisia, informaationaalisia, humanitaarisia ja muita ei asevoimallisia keinoja.¹²⁷ Jos katsoo McCauleyn kuvaa, joka pitää informaatiiosotaa keinona voittaa poliittinen

¹²⁵ Gerasimov, V. 2013. VPK-news. viitattu 28.2.2019

¹²⁶ Media Ajir and Bethany Vaillant, 2018, s. 4 (73)

¹²⁷ Gerasimov, V. 2013. VPK-news. viitattu 28.2.2019

sodankäynti, niin on havaittavissa nuo samat Gerasimovin mainitsevat osa-alueet. McCauleyn mukaan informaationsodankäyntiin kuuluu diplomatia, mikä itsessään on jo poliittista vaikuttamista. Taloudelliseksi vaikuttamiseksi voidaan todeta esimerkiksi erilaisten väärennöksien tuottaminen tai mahdollisesti salaiset operaatiot. Humanitaariseksi vaikuttamiseksi voidaan todeta monet kulttuurijärjestöt ja myös virallinen propaganda, jolla pyritään mustamaalaamaan muut valtiot tai toimijat niiden toimista siviilejä vastaan.¹²⁸

McCauleyn kuvasta on nähtävissä myös se, että vaikka Gerasimov pitää sotilaallisia toimia osittain erillisinä informaatiovaikuttamisen toimista, niin myös sotilaalliset toimet ovat informaationsodankäyntiä ja siten informaatiovaikuttamista. Informaationsodankäyntiin McCauleyn mukaan kuuluvat sotilaallinen harhauttaminen ja tiedusteluorganisaatiot. Tiedusteluorganisaatiot voivat käsittää niin armeijan kuin muiden viranomaisten tiedusteluorganisaatioita. Tämän lisäksi McCauleyn mukaan informaatiovaikuttamiseen kuuluu osana provokaatio. Provokaatio voi olla osana median suorittamaa provokaatiota, mutta provokaationa voidaan pitää sotilaallisia toimia tietyillä alueilla, jolla pyritään vaikuttamaan kohdemaan mielipiteisiin ja toimintaan. Tällaisesta voidaan esimerkkinä pitää Venäjän federaation suorittamia ilmatilanloukkauksia¹²⁹ tai sitä, että venäläiskoneet lentävät Itämeren alueella ”pimeinä”, jolloin niiden paikkaa ilmoittavat transponderit on kytketty pois päältä.¹³⁰ Provokaatiossa on todennäköisesti pyrkimyksenä testata vastustajan kykyä toimia, mutta myös nähdä millaisiin toimiin vastustaja ryhtyy¹³¹ ja samalla vaikuttaa vastustajan toimintaan.¹³²

¹²⁸ Iltalehti, Venäjä vaatii YK:n turvallisuusneuvostoa tuomitsemaan lännen iskut Syyriassa – haluaa äänestyksen, 14.4.2018, viitattu 22.3.2018

¹²⁹ Yle uutiset, 24.1.2019, ”Ruotsi kertoo venäläisten loukanneen sen ilmatilaa, Venäjä sanoo hätistäneensä pois ruotsalaisen tiedustelukoneen”, viitattu 12.3.2019.

¹³⁰ Uusi Suomi, 18.3.2015, ”Pikahälytys Itämerellä: Nato-hävittäjät ilmaan - Venäjältä taas riskiliike”, viitattu 12.3.2019

¹³¹ Uusi Suomi, 16.2.2016, ”Kova lausunto tv:ssä, Venäjä varoittaa Suomea: Täältä pesee lisää, jos halutaan” viitattu 12.3.2019.

¹³² Yle uutiset, 29.10.2018, ”Venäjä aikoo ampua laivaston ohjuksia Naton harjoitusalueen keskellä – harjoituksen johtaja odottaa ’ammattimaista käytöstä’”, viitattu 12.3.2019

4.2. Poliittis-strategisen tason informaatiojoukot ja niiden käyttämät keinot informaatiovaikuttamisessa

Tutkimuksessa keskityttiin rajauksen perusteella poliittis-strategisen tason informaatiojoukkoihin. Tämän määrittelemineen on haastavaa ja osin epäselvää. Kuitenkin tarkoituksena on keskittyä niihin toimintoihin, jotka on informaatiovaikuttamisen kannalta tehty isossa kuvassa ja jotka on toteutettu valtiollisen intressin mukaan. Poliittis-strategiset informaatiojoukot koostuvat poliittisista toimijoista, kuten ministereistä ja muista poliitikoista, diplomaateista, kansallisista medioista, jotka toimivat suoraan poliittisten päättäjien painostuksen alla ja lopulta kaikista Venäjän federaation eri virastoista. Venäjän federaatiolla on erinäisiä virastoja ja ministeriöiden alla toimivia joukkoja, jotka voidaan osaltaan mieltää informaatiojoukoiksi, esimerkiksi Venäjän kansalliskaarti, joka on suoranaisesti presidentin komennossa. Vaikka alun perin tuo joukko on tarkoitettu Venäjän federaation hallinnon suojaksi, voidaan sen toimet, mikäli ne ovat osa muuta informaatiiosodankäyntiä, katsoa informaatiovaikuttamisen osaksi.¹³³

Yksi tärkeimmistä virastoista informaatiovaikuttamisen kannalta Venäjän federaatiossa on Venäjän federaation turvallisuuspalvelu eli FSB. FSB on KGB:n eli Neuvostoliiton valtiollisen turvallisuuspoliisin seuraaja. FSB on erinäisten turvallisuuspuolen muutosten jälkeen kasvattanut kykyään ja vaikutustaan erinäisissä toiminnoissa. Näistä esimerkkeinä voidaan todeta FSB:n kehittyneen, kun rajavartiolaitoksen joukot fuusioitiin FSB:n kanssa. Tämän lisäksi FSB on ottanut vastuulleen suuren osan FASPI:n toimintoja.¹³⁴ FSB:n toiminnot ovat suuressa osassa Venäjän federaation vaikuttamista ulkomailla. Esimerkiksi FSB on toiminut ”vastaterorismi” -toimissa Syyriassa.¹³⁵

Gerasimovin mainitsemat humanitaariset joukot, jotka toimivat sotajoukkojen ohella voidaan laskea myös informaatiojoukoiksi, sillä niillä saavutettava omien kansalaisten arvostus ja vastustajan demonisointi on erittäin tehokas informaatiovaikuttamisen keino.¹³⁶ Humanitaarisen avun tuojana ja informaatiovaikuttamisen keinona Venäjän federaatiossa toimii erilaisissa kriisitilanteissa Venäjän hätätilaministeriö. Kyseinen ministeriö on puolisolitaallinen joukko, jonka palveluksessa on entisiä sotilaita. Hätätilaministeriötä on usein verrattu Yhdysvaltain FEMAan

¹³³ Ks. Kuva 2.

¹³⁴ Renz, 2018, s. 95 - 96

¹³⁵ Renz, 2018, s.97

¹³⁶ Defence one, 8.10.2018, ”Russia is Winning the Information War in Iraq and Syria: UK General”, viitattu 12.3.2019.

eli Federal Emergency Management Agency, mutta FEMA on siviiliorganisaatio, joten todellista vastinetta kyseiselle ministeriölle ei länsimaista ole löydettävissä. Venäjän hätätilaministeriön julkikuva Venäjällä ja myös muualla maailmassa on aiemmin ollut hyvin puhdas johtuen sen suorittamasta humanitaarisesta avusta ja toiminnasta ulkovaltioiden ja liittoumien, kuten Naton kanssa. Eniten huomiota sen toiminnassa on herättänyt sen toteuttamat humanitaarisen avun kuljetukset Itä-Ukrainaan. Näitä kuljetuksia on pidetty laajasti peiteoperaatioina aseiden kuljetukselle Venäjän federaation tukemille separatistijoukoille.¹³⁷

Monet muut joukot, kuten Venäjän sisäministeriön joukot, Venäjän ulkomaantiedustelupalvelu, Venäjän federaation kansalliskaarti ja Venäjän federaation huume poliisi voidaan osaltaan pitää informaatioidankäynnin joukkoina, jotka toimivat poliittis-strategisella tasolla.¹³⁸ Tämä johdetaan ensinnäkin siitä, että suuri osa näistä joukoista on suoraan joko presidentin tai muun poliittisen johdon alaisia ja toisekseen Venäjän federaation uudessa sotilasdoktriinissa sisäinen uhka on nostettu esille. Tämä on todettu johtuvan ulkomaisesta informaatiovaikuttamisesta Venäjän federaatiossa.¹³⁹

Muita Venäjän federaation informaatio-psykologisen vaikuttamisen toimijoita, jotka voidaan lukea kuuluvaksi suoranaisesti poliittis-strategisen tason toimijoiksi, ovat Venäjän kansalliset mediayhtiöt, erityisesti televisiokanavat. Nämä ovat suurelta osin poliittisen painostuksen alaisia ja saavat ohjeistuksensa Kremlistä eli Venäjän hallintokeskuksesta.¹⁴⁰ Venäjän federaatio on selkeästi panostanut siihen, että kansallinen media ajaa Kremlin agenda ja panostus on luotu myös siihen, että uudenlaiset keinot informaatiovaikuttamisen osalta on pystytty ottamaan tehokkaasti käyttöön.¹⁴¹ Kreml on myös käyttänyt hyväkseen sitä, että ulkomaiset, varsinkin länsimaiset mediat ovat hyvin avoimia, jolloin niitä vastaan on kyetty hyökkäämään keskitetyllä sanomalla.¹⁴² Puhuttaessa Venäjän federaation informaatiovaikuttamisesta ja kybervaikuttamisesta ei voida luoda selkeitä eroja näiden välille. Venäjän federaatiossa ei puhuta kybertilasta, vaan yhteisesti informaatiotilasta, joka sisältää tietokonepohjaisen vaikuttamisen ja ihmisiin kohdistuvan vaikuttamisen.¹⁴³ Yhtenä tärkeimpänä keinona informaatiotilan hallinnassa ja informaatioidankäynnin voittamisessa on disinformaation tehokas toteuttaminen. Disinformaatio ei ole Venäjän federaatiossa mikään uusi asia, vaan se on periytynyt jo Neuvostoliiton

¹³⁷ Renz, 2018, s. 92 - 97

¹³⁸ Renz, 2018, s. 90 - 108

¹³⁹ Renz, 2018, s. 119 - 120

¹⁴⁰ Martikainen, Pynnöniemi, Saari ja Ulkopoliittisen instituutin työryhmä, 2016, s. 25 - 27

¹⁴¹ Media Ajir and Bethany Vaillant, 2018, s. 5 (74)

¹⁴² Media Ajir and Bethany Vaillant, 2018, s. 5 (74)

¹⁴³ Martikainen, Pynnöniemi, Saari ja Ulkopoliittisen instituutin työryhmä, 2016, s. 11

ajoilta. Disinformaation levittäminen lyhykäisyydessään tarkoittaa tarkoituksellisen väärän tiedon levittämistä ja vastustajan kertoman tiedon kiistämistä. Disinformaation levittäminen vaatii yhtenäistä mediaverkostoa taakseen, jota Venäjän federaatio hyödyntää tehokkaasti.¹⁴⁴

Informaatiovaikuttamisen keinot ovat laajat ja ne voidaan nähdä suurelta osin tutkimuksen kuvasta kaksi, joka on käännetty McCauleyn tekemästä kuvasta. Kuvalla yritetään yksinkertaisuudessaan kuvata sitä spektriä, mikä pitää sisällään Venäjän federaation informaatio- ja viestintäkäytäntöjä.¹⁴⁵ Tarkemmin ottaen käsiteltäessä informaatiojoukkojen käyttämiä keinoja ne ovat keinoja, joilla pyritään saamaan dominoiva asema maailmanpolitiikassa ja samanaikaisesti keinot ovat huomattavasti halvempi tapa saada vaikutusvaltaa kuin perinteinen sodankäynti.¹⁴⁶

Yksi uusimmista Venäjän federaation informaatiojoukkojen käyttämistä keinoista on kansainvälisen sosiaalisen median hyväksikäyttö. Tämä johtuu siitä, että sosiaalinen media ja sen käyttäminen on kasvanut räjähdysmäisesti viimeisen vuosikymmenen aikana. Esimerkiksi Suomessa ihminen käyttää keskimäärin 57 minuuttia sosiaalisen median palveluita päivittäin.¹⁴⁷ Sosiaalista mediaa Venäjän federaatiossa käytetään hyväksi usealla eri tavalla, esimerkiksi syöttämällä omaa propagandaa sosiaalisen median kautta, keräämällä tietoja yksityisistä henkilöistä tai pakottamalla yksityiset henkilöt toimimaan oman tahtonsa vastaisesti.¹⁴⁸ Se, miten ihminen saadaan toimimaan oman tahtonsa vastaisesti voi onnistua kahdella eri tavalla. Ensimmäiseksi voidaan puhua asenteisiin, havaintoihin ja käyttäytymiseen vaikuttamisesta, jolla pyritään pääsemään tavoiteltuun loppuasetelmaan ilman, että tarvitsee käyttää kineettistä voimaa. Venäläisessä terminologiassa kyse on reflektiivisestä kontrollista, jolla pyritään hallitsemaan vastustajan toimintaa.¹⁴⁹ Toinen vaihtoehto on luoda tilanne, jossa voidaan pakottaa yksilö toteuttamaan haluttu vaikutus ilman, että toimijan oman halukkuus on takana. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että kiristetään henkilöä, jolla on tarvittava tieto ja saadaan tätä kautta hänet toimimaan halutulla tavalla.¹⁵⁰

Toinen informaatiojoukkojen käyttämä informaatiovaikuttamisen keino on länsimaisiin medioihin vaikuttaminen. Venäjän federaatio on käyttänyt hyväkseen sitä, että länsimaisessa mediassa on korkeassa asemassa sananvapaus ja vapaa media. Tästä johtuen Venäjän federaation

¹⁴⁴ Media Ajir and Bethany Vaillant, 2018, s. 3 - 5 (72–74)

¹⁴⁵ Ks. kuva 2

¹⁴⁶ Media Ajir and Bethany Vaillant, 2018, s. 6 (75)

¹⁴⁷ Kauppalehti, 2018, ”Miksi suomalaiset ovat tuntitolkulla somessa?”, viitattu 14.3.2019

¹⁴⁸ Media Ajir and Bethany Vaillant, 2018, s. 6 (75)

¹⁴⁹ Leskinen, (toim.), 2017, 165.

¹⁵⁰ Deutsche Welle, 2018, ”Russian intelligence used blackmail to try hacking UK visa system”, viitattu 14.2.2019

informaatiojoukot ovat pyrkineet tuomaan virallista valtion propagandaa julki länsimaissa ja näin hyödyntänyt sananvapautta. Oman näkemyksen tuominen ei ole uusi asia Venäjällä, sillä samaa toimintaa oli jo Neuvostoliiton aikana, mutta silloin pääsy länsimaiseen mediaan oli hyvin rajattu. Hyvänä esimerkkinä länsimaiseen mediaan pääsystä on kansainvälinen televisio-kanava Russia Today. Venäjän federaatio on käyttänyt kyseistä kanavaa hyväkseen moittiessaan länsimaista talouskriisiä, tasa-arvo ongelmia ja ennen kaikkea kanava oli alustana erilaisille salaliittoteorioille, kuten kiistely Barack Obaman syntymäpaikasta.¹⁵¹ Vastaavanlaisesti, jos länsimaisessa mediassa tulee esille asioita, jotka koskevat venäläisiä tai Venäjän valtiota, ne poimitaan hyvin nopeasti Venäjän valtiolliseen mediaan ja ne käsitellään jo ennen kuin paikallinen viranomainen pystyy varmistamaan asian ja reagoimaan siihen.¹⁵²

Länsimaisten yhteiskuntien lobbaus on noussut selkeäksi toimintatavaksi informaatiovaikuttamiselle. Pyrkimyksenä Venäjän federaatiolla on heikentää länsimaista demokratiaa, jotta se pystyy paremmin itse vaikuttamaan länsimaiseen yhteiskuntaan omilla arvoillaan. Toimintatapa lobbaamisessa on se, että venäläiset liikemiehet hyvin avokätisesti rahoittavat länsimaisten poliitikkojen kampanjoita, jotta saadaan itselle suotuisa henkilö päättäviin elimiin. Usein nämä lobbaajat ovat Neuvostoliiton aikaisia liikemiehiä.¹⁵³ Tämän lisäksi Venäjän federaatio on vaikuttanut suoraan ruohonjuuritasolla siihen, että mielipiteet pystytään kääntämään venäläisten kannalta suotuisaksi.¹⁵⁴ Venäläinen informaatiovaikuttaminen käyttää hyväkseen sitä, että länsimaissa on ollut selkeitä puutteita puolueiden kampanjarahoituksen säännöissä ja tämän lisäksi käytetään myös piilotettua lobbaamista. Piilotetulla lobbaamisella pyritään kätkemään oma osallistuminen kyseisen henkilön valintaan. Korruptio on hyvin läheistä molemmissa toimintatavoissa.¹⁵⁵

Venäjän federaatio on käyttänyt informaatiovaikuttamisessa myös niin sanottuja ”ei valtiollisia” organisaatioita, joiden englanninkielinen termi on Non Governmental Organisation, lyhennettynä NGO. Nämä organisaatiot eivät suoranaisesti ole Venäjän federaation johdossa. Tavoitteena on piilottaa oma osallistuminen esimerkiksi vaalien häirintään. Hyvänä esimerkkinä tästä on Venäjän puuttuminen Yhdysvaltojen presidentin vaaleihin vuonna 2016. Tässä tapauksessa

¹⁵¹ Media Ajir and Bethany Vaillant, 2018, s. 9 (78)

¹⁵² Deutsche Welle, 2016, ”German media worries about Russian-led disinformation campaign”, viitattu 14.3.2019

¹⁵³ Media Ajir and Bethany Vaillant, 2018, s. 11 (80)

¹⁵⁴ Yle uutiset, 17.2.2018, ”Analyysi: 37 sivua, jotka todistavat Venäjän hyökänneen USA:n demokraattista järjestelmää vastaan” viitattu 15.3.2019

¹⁵⁵ Media Ajir and Bethany Vaillant, 2018, s. 11 (80)

esimerkkinä ollut Internet Research Agency LLC sai rahoitustaan ja ohjeistustaan Concord yhtiöltä, jonka venäläisomistaja on hyvin läheisissä suhteissa Kremlin kanssa.¹⁵⁶ Muita esimerkkejä tämän kaltaisista organisaatioista, joilla pyritään vaikuttamaan kohdemaan kansaan, ovat Institute of CIS countries ja Russian world.¹⁵⁷

Venäjän federaation informaatiovaikuttamisen kolmas tapa vaikuttaa lobbaamalla ulkomaiden yhteiskuntiin on ostaa organisaatioita kohdemaasta tai erilaisten yhtiöiden palveluita. Näillä pyritään parantamaan Kremlin kuvaa ulkomailla. Esimerkkinä tämän kaltaisesta toiminnasta on se, että Venäjän federaatio osti lobbausta New Yorkista Ketchum yhtiöltä. Tämän on ollut selkeästi havaittavissa, sillä Ketchum on pyrkinyt parantamaan mielikuvaa Kremlistä vaikka kyseessä on ollut Georgian sodan tapahtumat tai Krimin valtaus. Toiminta on pyritty perustelemaan sillä, että sijoittajat pyritään saamaan investoimaan Venäjälle. Tämä on aiheuttanut sen, että yhtiö on auttanut Venäjän federaatiota piilottamaan epämiellyttävät tiedot esimerkiksi ihmisoikeuksista ja naapurivaltioiden valtaamisesta.¹⁵⁸

¹⁵⁶ New York times, 16.2.2018, The Special Counsel's Indictment of the Internet Research Agency and Others, viitattu 15.3.2019

¹⁵⁷ Media Ajir and Bethany Vaillant, 2018, s. 11 (80)

¹⁵⁸ Media Ajir and Bethany Vaillant, 2018, s. 12 (81)

5. INFORMAATIO-PSYKOLOGINEN VAIKUTTAMINEN UKRAINAN SODASSA

Ukrainan sota on hyvä perusta tutkia Venäjän federaation nykypäiväistä informaatiovaikuttamista. Tämä johtuu siitä, että Venäjän federaation doktriinit on päivitetty joko juuri ennen sodan alkua¹⁵⁹ tai hyvin pian sodan alkamisen jälkeen.¹⁶⁰ Tästä voidaan päätellä, että sotilaallisessa merkityksessä Ukrainan sota on ollut testialusta venäläiselle sotataidolle niin kineettisessä sodankäynnissä, mutta myös informaatio-psykologisen sodankäynnin osalta.¹⁶¹ Ukrainan kriisi toi myös esille uuden käsityksen hybridisodasta, josta jo Gerasimov oli puhunut omassa artikkelissaan¹⁶², mutta ennen kaikkea tämä herätti länsimaat siihen, mitä on venäläinen hybridisodankäynti.¹⁶³ Hybridisodankäynnissä ei sinällään ole mitään uutta, sillä samankaltaista toimintaa on käytetty yhdysvaltalaisen toimesta Vietnamissa, Afganistanissa, Iraqissa ja Libanonissa ja venäläisten toimesta Tšetšeniassa¹⁶⁴ ja Georgiassa¹⁶⁵, mutta mittakaava ja tehokkuus nostivat asian selkeästi esille.

Jotta voidaan käsitellä informaatio-psykologista vaikuttamista Ukrainan sodassa, on välttämätöntä ymmärtää se, mitä on hybridisodankäynti. Tämä johtuu siitä, että Ukrainan sota oli erimerkkisuoritus siitä, mitä on venäläinen hybridisodankäynti eli se, että 80 prosenttia sodankäynnistä on muuta kuin sotilaallisia toimia.¹⁶⁶ Hybridisodankäynti koostuu sotilaallisista, poliittisista, taloudellisista, siviilitoimijoiden ja informaationsodankäynnin keinoista. Kaikki nämä keinot toimivat synkronisoidusti keskenään ja mitä tehokkaampaa toiminta on, sitä parempi on lopputulos.¹⁶⁷ Tavoitteena hybridisodankäynnillä on käyttää hyödykseen vastustajan valtion heikkouksia eri osa-alueilla¹⁶⁸ ja näin saavuttaa menestystä ilman laajamittaisen sodan aloittamista. Hybridisodan valmistelulla on suuri merkitys ja valmisteluvaiheesta puhuttaessa puhutaan harmaan vaiheen toiminnasta, jonka ei voida todeta olevan sotatila, mutta toiminta ei

¹⁵⁹ Venäjän federaation sotilasdoktriini 2014

¹⁶⁰ Pynnöniemi & Kari, 2016, Uusi informaatioturvallisuuden doktriini: Venäjä tehostaa piiritetyn kyberlinnan vartiointia, viitattu 20.3.2019

¹⁶¹ Koistinen, 2017, s. 120-122.

¹⁶² Gerasimov, V. 2013. VPK-news. viitattu 20.3.2019

¹⁶³ U.S. Department of Defence, 29.9.2018, "NATO Moves to Combat Russian Hybrid Warfare" viitattu 20.3.2019

¹⁶⁴ Rácz, 2015, s. 28 - 33

¹⁶⁵ Nilsson, 2018, s. 23

¹⁶⁶ The Washington times, 19.11.2018. "Russian hybrid warfare in Ukraine", viitattu 20.3.2019

¹⁶⁷ MCDC Counterin Hybrid Warfare Project: Understanding Hybrid warfare, 2017 s. 8 – 9, viitattu 20.3.2019

¹⁶⁸ MCDC Counterin Hybrid Warfare Project: Understanding Hybrid warfare, 2017 s. 4, viitattu 20.3.2019

myöskään ole rauhanomaista, mikä aiheuttaa viranomaisille haasteellisen toimintaympäristön.¹⁶⁹

Hybridisota tai hybridisodankäynti käyttää laajempaa keinovalikoimaa tai erilaisia tekniikoita, joihin on totuttu normaalissa uhka-arviossa ja samalla hyökkäykset kohdistetaan sellaisiin alueisiin, joihin ei suoranaisesti osata varautua. Näitä uhkamalleja ja eri toimintatapoja käytetään synkronoidusti ja niiden yhteistä vaikutusta on hyvin vaikea arvioida, sillä yksittäiset tapahtumat voivat tuntua täysin mitättömiltä, mutta yhteisvaikutus on hyvin suuri. Hybridisodankäynnin peruseriaatteena on piilotteleva toiminta, jolla pyritään pysymään harmaalla alueella eikä aiheuttamaan suoranaista konfliktia. Tästä johtuen kohdemaan on hyvin haastavaa reagoida tapahtuvaan toimintaan tarpeeksi nopeasti, mikäli hyökkäys onnistuu tehokkaasti. Reagoimisen vaikeudesta johtuen hybridisodankäyntiä ei välttämättä huomata ennen kuin sen aiheuttamat seuraukset ovat jo pitkälti käynnissä ja tällöin joudutaan reagoimaan suoraan kriittiseen tilanteeseen.¹⁷⁰

Ukrainan sodan alkuvalmistelut Venäjän federaation osalta käytiin hyvin paljon ennen varsinaisia sotilaallisia tapahtumia Ukrainassa. Venäjän federaatiossa pelästyttiin Ukrainan oranssin vallankumouksen tapahtumia, joissa länsimieliset poliitikot pääsivät valtaan ja ajamaan Ukrainaa kohti länsimaita. Tästä johtuen Venäjän federaatiossa pyrittiin vaikuttamaan heti vallankumouksen jälkeen ukrainalaiseen poliittiseen ympäristöön, tässä onnistuen ja saaden pääministeriksi Viktor Janukovytsin, joka oli venäläismielinen.¹⁷¹ Myöhemmin, juuri ennen Ukrainan sodan alkua Janukovyts toimi Ukrainan presidenttinä, josta hänet erotettiin hallituksen toimesta helmikuussa 2014. Janukovyts oli pyrkinyt omalla toimikaudellaan jäähdyttämään välejä EU:n ja muiden länsimaitten kanssa ja taas lähentämään suhteita Venäjään erilaisten kauppasopimusten kautta.¹⁷²

Janukovytsin tilanne on yksi esimerkki siitä, miten Venäjän federaatio pyrki heikentämään Ukrainan valtiota poliittisesti ja informatiivisesti, jotta saisi oman näkemyksensä ja agendansa paremmin tuotua esille. Venäjän federaatio oli suunnitellut Ukrainan hajottamista jo jonkin aikaa ennen kuin Krimin valtaus ja Ukrainan sota alkoi. Tavoitteena oli saada Ukrainan itäosat yhdistettyä Venäjän federaatioon ja tiedossa oli myös se, että toiminta Ukrainassa voi tapahtua

¹⁶⁹ Yle uutiset, 14.2.2016, ”Hybridisota pyrkii horjuttamaan yhteiskuntaa – näin Suomi varautuu”, viitattu 20.3.2019

¹⁷⁰ MCDC Counterin Hybrid Warfare Project: Understanding Hybrid warfare, 2017 s. 10, viitattu 20.3.2019

¹⁷¹ The Washington times, 19.11.2018. ”Russian hybrid warfare in Ukraine”, viitattu 20.3.2019

¹⁷² Iltalehti, 24.1.2019, ”Ukrainan ex-presidentti Janukovitsh tuomittiin 13 vuodeksi vankeuteen maanpetoksesta: Määräsi tarkka-ampujat ampumaan mielenosoittajia”, viitattu 20.3.2019.

koska tahansa, sillä silloinen Ukrainan presidentti voi joutua lähtemään paikaltaan milloin tahansa.¹⁷³ Presidentti Janukovytsin paettua Venäjälle helmikuun loppupuolella, Ukrainan väliaikainen hallitus nosti uudelleen esille kieliasetuksen, jossa Ukrainan ainoaksi viralliseksi kieleksi julistettaisiin ukrainan kieli, jonka vuoksi alkoivat venäläismielisten protesti eri puolella Ukrainaa.¹⁷⁴ Myöhemmin tämä johti Krimin valtaukseseen ja siihen, että Venäjän federaatio liitti Krimin niemimaan itseensä.¹⁷⁵

5.1. Krimin valtaus

Krimin valtaus oli hyvin pitkälle viety soluttautuminen alueelle. Tämä on siinä mielessä mielenkiintoista, että Venäjä oli hieman vastaavanlaisessa tilanteessa toiminut aiemmin hyvin eri tavalla. Georgian sodassa perusta toiminnalle oli sama eli venäläisten suojele ulkomailla. Venäjän federaatio toimi Georgian sodassa täysin päinvastaisesti ja hyökkäsi Georgiaan, lyöden viidessä päivässä Georgian joukot ja ratkaisten siten kriisitilanteen haluamallaan tavalla.¹⁷⁶ Kun selkeää vastusta alueella ei ollut tai sitä ei luotu, Venäjän federaation pääkeinot saavuttaakseen halutun lopputuloksen olivat informaatio-psykologisen vaikuttamisen keinoja. Venäjän federaatio käytti Krimin valtauksessa propagandaa, petosta, kieltämistä ja disinformaatiota. Tavoitteena tällä toiminnalla oli vaikuttaa omiin kansalaisiin, alueella oleviin ihmisiin sekä maailmanlaajuisesti muihin valtioihin.¹⁷⁷ Krimin niemimaa oli Venäjän federaatiolle tärkeä kohde, sillä sen suuri laivastotukikohta sijaitsi Krimin niemimaalla ja tämän lisäksi 58 prosenttia alueen väestöstä oli venäjänkielisiä, jotka olivat hyvin venäläismielisiä.¹⁷⁸ Krimin laivastotukikohtaan pääsy moitteettomasti oli ehdoton vaatimus Venäjän federaatiolle, sillä sen vaikutusvalta Mustalla merelle ja pidemmälle nojasi suoraan pääsystä tuohon tukikohtaan. Pelkona oli, että uusi venäläisvastainen hallitus hankaloittaisi Venäjän federaation joukkojen pääsyä kyseiseen tukikohtaan.¹⁷⁹

¹⁷³ Helsingin sanomat, 24.2.2015, ”Novaja Gazeta: Salainen asiakirja todistaa, että Ukrainan pilkkomista valmistettiin Venäjällä”, viitattu 21.3.2019.

¹⁷⁴ Yle uutiset, 27.2.2014, ”Yle Krimillä: Mielenosoittajat vastustavat kielilakia ja vaativat Krimille oikeutta päättää asioistaan”, viitattu 21.3.2019.

¹⁷⁵ Yle uutiset, 9.3.2015, ”Putin myöntää: Krim vallattiin salaisen suunnitelman jälkeen”, viitattu 21.3.2019.

¹⁷⁶ Iasello, 2017, s. 5 (55)

¹⁷⁷ Iasello, 2017, s. 5 (55)

¹⁷⁸ Iasello, 2017, s. 4 (54)

¹⁷⁹ Renz, 2018, s. 150.

Perusteet informaatio sodan aloittamiselle kansainvälisiä toimijoita vastaan aloitti jo Gerasimov toteamalla, että Ukrainan sota syttyi, koska Venäjä koki, että Yhdysvallat ja sen liittolaiset Natomaat ovat haluttomia huomioimaan Venäjän federaation tarvetta suojella omia kansalaisiaan. Tämän lisäksi Gerasimov totesi, että Nato on selkeästi lisännyt informaatio sotaa Venäjää vastaan ja luonut radikaaleja ja venäjä-foobikkoja, jotka toimivat päättävissä asemissa Venäjälle ennen ystävällisissä maissa.¹⁸⁰ Nämä väitteet, joilla Venäjän federaatio oikeutti oman informaatio sotansa Ukrainassa, kiistettiin länsimaissa. Tämä ei kuitenkaan estänyt Venäjän federaatiota hyödyntämästä Ukrainan sisäistä hajaannusta ja aloittamaan sotatoimet Ukrainan maaperällä. Perusajatuksena informaatio sodankäynnille oli sama kuin se oli ollut jo Georgian sodassa eli tavoitteena oli aiheuttaa hajaannusta länsimaissa ja saada yhtenäisyyttä parantava vaikutus omiin kansalaisiinsa.¹⁸¹

Suoranaisesti ei ole löydettävissä selkeitä informaatiojoukkoja, jotka olisivat toimineet Krimin alueella,¹⁸² mutta kuten aiemmassa kappaleessa on todettu, informaatiojoukkojen jako eri tasoille on haastavaa ja rajat häilyviä. Tästä johtuen on todennäköistä, että informaatio vaikuttaminen oli poliittis-strategisesti johdettua. Kyberhyökkäykset Ukrainaa vastaan tapahtuivat juuri oikea-aikaisesti suhteessa siihen, milloin Venäjän federaation joukot ylittivät rajan Krimin niemimaa-alueelle. Venäjän federaation erikoisjoukot ilman selkeitä tunnuksia, valtasivat Krimillä Ukrainalta Simferopolin kansainvälisen lentokentän, Ukrtelecomin rakennuksen Sevastopolissa ja muita Ukrtelecomin telekomunikaatioservereitä.¹⁸³ Ukrtelecom on Ukrainan kansallinen telekommunikaatio-operaattori.¹⁸⁴ Kun Krimin niemimaa oli kokonaan eristetty ulkomaailmasta, Venäjän federaation joukkojen oli hyvin helppo siirtyä alueelle maaliskuun toisena päivänä 2014.¹⁸⁵ Tämän soluttautumisen jälkeen Venäjän federaatio aloitti laajamittaisen kyberhyökkäyksen Ukrainaa vastaan. Tässä hyökkäyksessä useat Ukrainan hallinnon, uutisten ja sosiaalisen median sivut olivat suljettu ja tämän lisäksi usean ukrainalaispoliitikon ja viranomaisen puhelin hakkeroitettiin ja blokattiin seuraavaksi kolmeksi päiväksi.¹⁸⁶ Venäjän federaatio käytti hyväkseen saatavia tietoja kybervakoilun muodossa. Tällä pyrittiin saamaan mahdollisimman hyvä kuva siitä, minkälaisia toimijoita Ukrainan hallinnossa, viranomaisissa ja armeijassa oli

¹⁸⁰ Gerasimov, 16.4.2015, kohteesta: Ministry of Defence of the Russian Federation, "Chief of the General Staff of the Russian Armed Forces spoke about military dangers and threats to Russia in modern conditions", viitattu 21.3.2019.

¹⁸¹ Kesseli (toim.), 2016, s. 352.

¹⁸² Iasello, 2017, s. 4 (54)

¹⁸³ Unwala, Ghori, 2015, s. 6.

¹⁸⁴ Kyiv post, 2.4.2018, "Giant Ukrtelecom enjoys monopoly on unclaimed technologies", viitattu 21.3.2019.

¹⁸⁵ Iasello, 2017, s. 4 (54)

¹⁸⁶ Unwala, Ghori, 2015, s. 6

vastassa, jotta mahdollisiin reagointeihin pystytään mahdollisimman tehokkaasti vastaamaan.¹⁸⁷

Joukkojen alueelle tuomisen jälkeen Venäjän federaatio pyrki hallitsemaan näkökulmaa, joka välittyisi maailmalle. Venäjän federaation tavoitteena oli tuoda esille Krimin niemimaan asukkaiden selkeä halukkuus liittyä Venäjän federaatioon. Venäjän federaatio aloitti informaatio-psykologisen vaikuttamisen ulkomaailmaan pyrkimällä erilaisilla poliittisilla puheilla ja uutisilla välittämään sanomaa Krimin halusta olla osa Venäjän federaatiota. Selkeänä näkökantana oli se, että Krimin liittäminen Ukrainaan 1954 oli kansainvälisen lain rikkomista. Selkeänä sanomana oli, että Krim on ollut ja tulee olemaan erottamaton osa Venäjää.¹⁸⁸ Krimin niemimaalla järjestettiin äänestys siitä, haluaako Krim liittyä osaksi Venäjän federaatiota. Tämä oli osa Venäjän federaation informaatio-psykologista sodankäyntiä, sillä tulos, joka julkaistiin, oli ylivoimainen tahtotila liittyä Venäjän federaatioon.¹⁸⁹ Aiemmissä tutkimuksissa oli todettu, että hyvin harva tahtoo osaksi Venäjän federaatiota, vaan suuremmaksi osaksi Krimin niemimaan asukkaat tunsivat olevansa joko ukrainalaisia tai pelkästään Krimin oman alueen kansalaisia.¹⁹⁰ Myöhemmin selvisi, että väitetyistä 96 prosentin kannatuksesta halulle liittyä Venäjän federaatioon totuutta oli vain vähän, sillä todellinen kannattajamäärä oli noin 50 prosenttia äänestäneistä, äänestysprosentin ollessa noin 30.¹⁹¹ Kaiken tämän lisäksi Venäjän järjestämä kansanäänestys oli laitton, sillä se oli Ukrainan perustuslain vastainen.¹⁹²

Pelkästään käyttämällä informaatio-psykologisen vaikuttamisen keinoja Venäjän federaatio liitti Krimin niemimaan itseensä. Venäjän federaatio kykeni valtaamaan strategisesti tärkeitä kohteita omilla joukoillaan Mustanmeren laivaston tukikohdasta konfliktissa, jossa ei kuitenkaan käyty juuri minkäänlaisia sotilaallisia taisteluita alueen hallinnasta.¹⁹³ Informaatio-psykologista vaikuttamista hyväksi käyttäen Venäjän federaatio kiisti nämä alueella toimivat ”vihreät miehet” olleen sen joukkoja ja niiden väitettiin olevan Krimin niemimaan itsepuolustusjoukkoja. Krimin niemimaan haltuunoton jälkeen Venäjän federaatio määrittä venäläisjoukot ainoiksi sallituiksi asevoimiksi Krimin niemimaalla ja väitti ukrainalaisjoukkojen olevan miehittäjiä.¹⁹⁴

¹⁸⁷ Iasello, 2017, s. 4 – 5 (54-55)

¹⁸⁸ Yle uutiset, 18.3.2014, ”Putin sivalsi länttä: Krim erottamaton osa Venäjää”, viitattu 21.3.2019.

¹⁸⁹ BBC News, 16.3.2014. ”Crimea referendum: Voters ’back Russia union’”, viitattu 21.3.2019

¹⁹⁰ The Washington Post, 6.3.2014, ”Do Crimeans actually want to join Russia?”, viitattu 21.3.2019.

¹⁹¹ The Washington Post, 6.5.2014, ”Russian government agency reveals fraudulent nature of the Crimean referendum results”, viitattu 21.3.2019.

¹⁹² Valtioneuvoston viestintäosasto tiedote 100/2014, 16.3.2014. viitattu 22.3.2019

¹⁹³ Yle uutiset, 18.3.2014, ”Ukrainalainen sotilas kuoli ja toinen haavoittui sotilastukikohtaan tehdyssä iskussa Krimillä”, viitattu 21.3.2019.

¹⁹⁴ Kesseli (toim.), 2016, s. 353.

Krimin liittämällä Venäjän federaatioon oli myös tärkeä asema informaatio-psykologisessa vaikuttamisessa Venäjän omaan kansaan. Kun Venäjän federaatio aloitti toimenpiteet Krimin niemimaalla 2014, se perusteli toimiaan sillä, että se suojaasi omia kansalaisiaan kuten oli tehnyt jo Georgiassa aiemmin. Tämä selkeä voitto Venäjän federaatiolle nosti myös Venäjän federaation johdon kannatusta. Tästä esimerkkinä on se, että Putinin kannatus nousi juuri Krimin operaation jälkimainingeissa ja toimilla saavutettiin Venäjän kansassa tarvittavaa populismia, jolla vankistettiin omaa asemaa.¹⁹⁵ Venäjän federaatio julkaisi Krimin tapahtumien jälkimainingeissa dokumenttielokuvan ”Krim – matka kotimaahan”, joka oli tarkoitettu entisestään parantamaan oman kansan hyväksyntää Krimin operaatiolle ja näin ajamaan yhtenäisen Venäjän ja yhtenäisen Venäjän kansan asiaa. Yhtenä informaatiovaikuttamisen toimenpiteenä Putin omassa osuudessaan kehuu omia toimiaan ja samalla toteaa, että Venäjän federaatio oli valmistautunut käyttämään ydinaseita Krimin tilanteen ratkaisemiseksi. Tämän on selkeä informaatio-psykologisen vaikuttamisen toimenpide, jolla pyritään näyttämään vahvoilta ja valmiilta toimimaan, mikäli venäläisiä uhataan. Dokumentin selkeä sanoma Venäjän kansalle oli, että Krimin operaatio oli oikeutettu, laillinen ja peruuttamaton. Sama näkökulma, joka on esitetty myös aiemmin muilla keinoilla.¹⁹⁶

Venäläisessä informaatio-psykologisessa vaikuttamisessa kuten muuallakin maailmassa pätee ajatus, että taustalla pitää olla yhtenäinen kansa ja tämän lisäksi venäläisessä informaatio-psykologisessa vaikuttamisessa korostuu se, että kansa kaipaa vahvaa johtajaa tai johtajahahmoa. Tästä johtuen informaatio-psykologisen vaikuttamisen lähtökohdat Krimin operaatiolle tulevat suoraan presidentin puheesta.¹⁹⁷ Presidentin puheessa joulukuussa 2014 presidentti Putin korosti Krimin niemimaan strategista tärkeyttä Venäjän federaatiolle ja tämän lisäksi totesi, että Krim tulee olemaan nyt ja aina osa Venäjän federaatiota. Informaatio-psykologisen vaikuttamisen sanomana Putin käytti puheessa historiallisia esimerkkejä siitä, kun 900-luvulla kreivi Vladimir katoi silloiset krimiläiset osaksi Venäjää. Puhe oli myös informaatio-psykologisen vaikuttamisen kannalta selkeä suunnannäyttäjä, sillä se antoi selkeät linjat informaatio-psykologisen taistelun suhteen länsimaita kohtaan Putinin todetessa, että Amerikka pyrkii suoraan tai selän takana heikentämään Venäjän federaation ja sen naapurimaiden suhteita. Putin lisäsi vielä, että välillä on vaikea tietää pitääkö puhua naapurimaan hallitukselle vai suoraan heidän

¹⁹⁵ Renz, 2018, s.151 – 152.

¹⁹⁶ Helsingin sanomat, 15.3.2015, ”Sunnuntaina esitetty dokumentti paljasti Putinin ydinuhon”, viitattu 22.3.2019

¹⁹⁷ Kesseli (toim.), 2016, s. 355.

yhdysvaltalaisille suojelijoilleen ja tukijoilleen.¹⁹⁸

Se, että Putin puhe ja toiminta olivat hyvin suoraa ja osan Krimillä tapahtuneesta toiminnasta hän jopa myönsi, niin ulkoministeri Lavrovin toiminta oli hyvin erilaista. Lavrov kielsi kaiken Krimillä tapahtuneen toiminnan olleen venäläisten tekoja. Tämän lisäksi Lavrov pyrki määrittelemään myös sen, mitä on sota ja ketkä ovat sodassa vastapuolina. Lavrovin toimintaa voisi määrittellä hieman enemmän operatiivisemmaksi kuin Putinin toiminta oli. Putinin puheet ja toiminta olivat strategisen tason vaikuttamista ja hänen tekemät huomiot pyrkivät kokoaikaisesti keskittymään yhtenäiseen Venäjään ja sen kansaan.¹⁹⁹ Lavrov omassa informaatio-psykologisessa vaikuttamisessaan pyrki keskittymään enemmän Krimin tapahtumiin ja venäläisten suoran toiminnan kiistämiseen ennen kuin tilanne sen salli.²⁰⁰ Lavrov yritti myös väittää, että joukot, jotka olivat Krimin niemimaalla, eivät ole Venäjän federaation hallinnassa, vaan ne ovat Krimin niemimaan ”itsepuolustus” joukkoja. Lavrovin mukaan joukot koostuivat Krimin niemimaan kansalaisista, jotka eivät ole Venäjän federaation johdossa, ja ne venäläisjoukot, jotka on sijoitettu Mustan meren laivastoon, ovat omassa tukikohdassaan.²⁰¹

Lavrovin kaikki toiminta perustui Krimin niemimaalla tapahtuvien toimintojen peittelyyn ja kiistämiseen. Tällä haetaan informaatiotilan hallintaa ja sitä, kun Krimin niemimaa oli muuten saatu eristettyä, ulkoministeri pyrki tuomaan Venäjän näkemyksen tilanteesta esille mahdollisimman yksiselitteisesti. Lavrovin tuoma sanoma oli se, että Venäjän federaatio ei pyri hajottamaan ja horjuttamaan Ukrainan asemaa, vaan sen takana ovat toiset osapuolet. Lavrov myös painotti sitä, että Venäjän federaatio on aina ja tulee aina kunnioittamaan helmikuun 21 päivän päätöksiä.²⁰² Lavrov toistuvasti totesi vuonna 2014, että Venäjän federaatiolla ei ole mitään aikomusta tai kiinnostusta ylittää Ukrainan rajoja, ja suuret joukot Venäjän ja Ukrainan rajalla ovat vaan valmistautumista siihen, jos kriisi eskaloituu Venäjän alueelle. Lavrov myös ehdotti, että kriisi olisi ratkaistavissa, jos Itä-Ukrainan osat, joissa on venäläisenemmistö, saisivat selkeän itsemääräämisoikeuden hoitaa omia asioitaan Ukrainan hallinnolta.²⁰³ Tällä haettiin sitä, että Venäjän federaatio ei ole se aggressiivinen toimija vaan pyrkii aktiivisesti ratkaisemaan Krimin niemimaan ongelmia ja palauttamaan rauhan Ukrainaan, jossa riehuu selkeä sisällissota.

¹⁹⁸ Los Angeles Times, 4.12.2014. ”Vladimir Putin says Crimea is part of Russia historically and forever”, viitattu 22.3.2019.

¹⁹⁹ Kesseli (toim.), 2016, s.356.

²⁰⁰ Channel 4 news, 5.3.2014, ”Crimea: Russian forces are in control here, whatever Lavrov says”, viitattu 22.3.2019.

²⁰¹ Reuters, 5.3.2014. ”Russia says cannot order Crimean ’self-defence’ units back to base”, viitattu 22.3.2019.

²⁰² The Guardian, 7.4.2014, ”It’s not Russia that is destabilising Ukraine”, viitattu 22.3.2019.

²⁰³ The Guardian, 30.3.2014, ”Russia sets tough conditions for diplomatic solution in Crimea”, viitattu 22.3.2019.

Tämä sanoma muuttui, kun Venäjän federaatio myönsi, että Krimin niemimaalla olleet sotilaat olivat Venäjän federaation joukkoja. Tämä tapahtui vasta vuonna 2015, jolloin Venäjän federaatio ensi kertaa myönsi myös sen, että Itä-Ukrainassa toimivat joukot ovat Venäjän armeijan joukkoja.²⁰⁴

Venäjän federaation informaatiovaikuttaminen Krimin valtauksen yhteydessä oli selkeästi hyvin pitkälle mietitty operaatio, jonka valmistelu oli aloitettu hyvissä ajoin ennen valtauksen konkretisoimista. Venäjän federaatio johti informaatio-operaatiot poliittis-strategisesti ja ne suoritettiin todennäköisesti hyvin tarkassa valvonnassa ja tarkan valmistelun mukaan. Operaatio alkoi jo ennen varsinaisia iskuja, erilaisin keinoin vaikuttamisella Ukrainan hallintoon ja myöhemmin, kun ajankohta oli otollinen, Venäjän federaatio aloitti informaatio-psykologisen operaation yhdessä erikoisjoukkojen kanssa.²⁰⁵ Informaatio-psykologisen operaation perusta oli luoda olosuhteet, joissa Venäjän federaatio hallitsi informaatiotilaa ja tässä hyödynnettiin Ukrainan hallinnon haavoittuvuutta ja hajanaisuutta. Erikoisjoukot valtasivat strategisesti tärkeät kohteet ja mahdollistivat tulevan informaatio-psykologisen vaikuttamisen.²⁰⁶

Informaatio-psykologisen vaikuttamisen suhteen selkeää kehittymistä Krimillä suhteessa Georgian sotaan olivat internetin ja television hyödyntäminen sekä yleisesti toimintojen kehittyminen ja muokkautuminen sopimaan käsillä olevaan tilanteeseen. Krimillä Venäjän federaatio hyödynsi televisiolähetyksiä luodakseen kannatusta Krimin operaatiolle. Tämän lisäksi Venäjän federaatio kopioi ukrainalaismielisiä sivustoja nimeämällä ne lähes samalla tavalla saaden näin oman näkökulmansa esille. Internetin käytössä Venäjän federaatio käytti hyväkseen mahdollisuutta luoda väärää tietoa yhdistelemällä erilaisia uutisia, blogikirjoituksia ja kommentteja. Yhdessä tapauksessa Venäjän federaatio palkkasi yhden henkilön kehittämään useita internet-identiteettejä, toisen esiintymään kolmena eri bloggaajana kymmenessä eri blogissa ja kolmannen kommentoimaan uutisia ja sosiaalista mediaa 126 kertaa kahdessatoista tunnissa. Nämä venäläiset ”trollit” eivät välttämättä ole kaikkein uskottavimpia, mutta niiden aiheuttama volyyymi saa näkyvyyttä, jolla aiheutetaan sekaannusta informaation kulussa ja oikean tiedon löytämisessä.²⁰⁷ Venäjän federaation informaatio-psykologinen vaikuttaminen oli huomattavasti keskitetympää ja kontrolloidumpaa kuin se oli ollut Georgian sodan aikana.²⁰⁸

²⁰⁴ The Guardian, 17.12.2015, ”Putin admits Russian military presence in Ukraine for first time”, viitattu 22.3.2019.

²⁰⁵ Kesseli (toim.), 2016, s.353

²⁰⁶ Bukkvoll, 2016, s. 4 (16)

²⁰⁷ Iasello, 2017, s. 5 – 6 (55 – 56)

²⁰⁸ Iasello, 2017, s. 7 – 8 (57 – 58)

Kun Venäjän federaatio oli saanut haltuunsa Krimin niemimaan, samalla kuitenkin tämän kiistään, aloitettiin erilaiset informaatio-operaatiot, esimerkiksi ukrainalainen televisiolähetys korvattiin venäläisellä televisiolähetyskäsittelyllä.²⁰⁹ Toiminta oli niin tehokasta, ettei Ukrainan hallinnon annettu missään vaiheessa reagoida tilanteeseen, vaan se oli käytännössä ilman kykyä toimia. Venäjän federaatio perusteli toimintaansa Krimin niemimaan asukkaiden halulla olla osana Venäjän federaatiota ja ajoi tätä sanomaa myös ulkomaille. Liittämisen jälkeen sanoma oli selkeä: Krim on osa Venäjää nyt ja aina. Varsinaiset myönnytykset siitä, että alueella olevat joukot olivat venäläisiä sotilaita, tehtiin vasta yli vuosi sen jälkeen, kun Krimin niemimaa oli liitetty Venäjän federaatioon ja tällä todennäköisesti pyrittiin lieventämään länsimaiden suhteita Venäjään.

Venäjä on pyrkinyt myöhemmin palaamaan kansainvälisen politiikan neuvottelupöytiin.²¹⁰ Krimin operaation onnistuminen antoi erinomaisen pohjan Venäjän federaatiolle jatkaa operaatioitaan Ukrainassa. Informaatio-operaatiossa tilanne oli se, että Krim halusi osaksi Venäjän federaatiota ja Venäjä ainoastaan humanitaarisista syistä antoi apuaan Krimille. Venäjä lupasi Krimille taloudellista tukea, mikä oli entisestään nostamassa informaatio-psykologisen vaikuttamisen tehokkuutta.²¹¹ Informaatio-psykologisen vaikuttamisen kannalta Venäjän federaatio oli kiistänyt osallistumisen Krimin niemimaan tapahtumiin ja toisaalta Venäjän federaatio luotti siihen, että länsimaat tuskin antavat suoraa vastausta tähän toimintaan²¹² Toiminnan jatkaminen tästä tilanteesta oli suunnitelmallista ja siihen oli varauduttu jo ennestään.

5.2. Luhansk ja Donetsk

Venäjän federaation informaatio-sota Luhanskin ja Donetskin alueella jatkui siitä, mihin se Krimillä jäi. Varsinainen Ukrainan sota, joka on edelleen käynnissä, voidaan katsoa alkaneeksi näissä provinseissa Ukrainan itäosissa.²¹³ Venäjän federaation tukemat pro-Venäjä protestoitajat aloittivat mielenosoitukset Ukrainan hallintoa vastaan vaatien samankaltaista äänestystä kuin Krimillä oli ollut aiemmin. Tarkoituksena oli saada aikaiseksi samankaltainen tilanne kuin Krimillä eli joko liittyä Venäjän federaatioon tai itsenäisyys Ukrainasta. Venäläismielinen väestö

²⁰⁹ Kesseli (toim.), 2016, s.353

²¹⁰ Savon sanomat, 22.8.2018, Venäjä etsii reittejä takaisin kansainvälisen politiikan kabinetteihin”, viitattu 22.3.2019

²¹¹ Kesseli (toim.), 2016, s. 353.

²¹² NBC News, 4.3.2014, ”What Invasion? Russian Denials on Crimea Trigger War of Words”, viitattu 22.3.2019

²¹³ Kesseli (toim.) 2016, s. 383 - 384

toivoi, että Venäjän federaatio tulisi joukkoineen Donetskin ja Luhanskin alueelle ja puolustaisivat heitä Ukrainan hallintoa vastaan.²¹⁴ Donetskin venäläismieliset asukkaat vaativat äänestystä ja valtasivat alueellisen hallintorakennuksen. Mielenosoittajat vaativat äänestystä 11.4.2014 Donetskin alueelle siitä, että se eroaa Ukrainasta. Ukrainan hallitus vastasi toimintaan lähettämällä turvallisuusviranomaisia Donetskin ja Luhanskin kaupunkkeihin, joissa hallintorakennukset oli vallattu venäläismielisten mielenosoittajien toimesta.²¹⁵ Venäjän federaatio sijoitti suuret sotajoukot Venäjän ja Ukrainan rajalle. Tällä pyrittiin vaikuttamaan siihen, että Ukraina ei uskalla aloittaa laajamittaista sotaa Itä-Ukrainassa kapinallisia vastaan. Lisäksi haluttiin aiheuttaa pelkoa ja horjuttaa Ukrainan tilannetta.²¹⁶ Venäjän federaatio ei päässyt Itä-Ukrainassa samaan lopputulokseen informaatiovaikuttamisen avulla eli pyrkimykseen voittaa sota ilman taistelua²¹⁷, vaan sotilaalliset toimet alkoivat Itä-Ukrainan alueella Venäjän tukemien kapinallisten ja Ukrainan hallituksen joukkojen kesken.²¹⁸

Krimillä onnistunut informaatiovaikuttaminen ei toiminut Donetskissa ja Luhanskissa samalla tavalla kuin Venäjän federaatio olisi toivonut. Venäjän federaatio sai aikaiseksi hajaannusta ja pystyi horjuttamaan tilannetta Ukrainan itäosissa, mutta se ei kyennyt ilman sotilaallisia toimia ottamaan aluetta haltuunsa. Venäjän federaatiolla oli vaikea tilanne, sillä sen informaatio-psykologinen vaikuttaminen oli nimenomaan toiminut siten, että Venäjän federaatiosta väitettiin, ettei se ollut osallisena Krimin eikä Itä-Ukrainan tapahtumiin. Nyt kun sotilaallisia toimia tarvittiin, sanottiin sotilaallisten toimijoiden olevan separatistitaistelijoita, jotka kapinoivat Ukrainan fasistista ja lännen johtamaan hallintoa vastaan. Tämän lisäksi kaikki todisteet siitä, että Venäjän federaatio olisi ollut osallisena kyseiseen selkkaukseen, kiistettiin Venäjän johdon toimesta.²¹⁹ Informaatio-psykologinen vaikuttaminen Luhanskissa ja Donetskissa oli hieman haastavampaa, sillä Ukraina osasi hieman paremmin valmistautua siihen. Tämän lisäksi Ukraina oli saanut tuotua oman näkemyksensä siitä, mitä Krimillä, Luhanskissa ja Donetskissa todella tapahtui. Näistä syistä johtuen länsimaat, kuten Yhdysvallat ja EU-jäsenmaat, olivat asettaneet pakotteita Venäjän federaatiolle.²²⁰ Venäjän federaatio jatkoi tätä peiteoperaatiota Itä-Ukrainan alueella yli puoli vuotta.²²¹

²¹⁴ CBS News, 6.3.2014, "Ukrainian city of Donetsk epitomizes country's crisis", viitattu 23.3.2019.

²¹⁵ BBC News, 7.4.2014, "Ukraine crisis: Protesters declare Donetsk 'republic'", viitattu 23.3.2019.

²¹⁶ The Guardian, 23.4.2014, "Putin's military exercises are more than a game", viitattu 23.3.2019

²¹⁷ US Army Special Operations Command (SOC), 2015, s. 47

²¹⁸ Kesseli (toim.) 2016, s. 383 - 384.

²¹⁹ US Army Special Operations Command (SOC), 2015, s. 47 - 48

²²⁰ The Guardian, 6.3.2014, "US and EU impose sanctions and warn Russia to relent In Ukraine standoff", viitattu 24.3.2019

²²¹ Kesseli (toim.), 2016, s. 383.

Donetskissa ja Luhanskissa ja niistä koskevista tiedotteista Venäjän federaation informaatiovaikuttaminen jatkui hyvin muuttumattomana ja pyrkien tukemaan separatistien asemaa Itä-Ukrainassa. Separatistit pyysivät Venäjän federaatiolta apua puolustautumaan Naton hyökkäystä vastaan. Venäjän federaation perusteina Ukrainan sodalle oli todennäköisesti Naton ja Yhdysvaltojen vaikutuksen pienentäminen sen lähialueilla ja pitämään Ukraina poissa Natosta.. Venäjä tuskin pyrki samalla tavalla saavuttamaan Krimin tapaista asemaa Donetsk ja Luhanskin alueilla. Ajatuksena taustalla oli mahdollisesti se, että Venäjän federaatio on jatkuvalla vaikuttamisella pyrkinyt tilanteeseen, jossa se pitää Ukrainan poissa Natosta.²²² Mahdollisesti tästä johtuen Venäjän federaatio toi Ukrainan alueelle suuren määrän joukkoja, joilla se esti kahden asian toteutumisen. Ensiksi sen, että Venäjän federaatio kykeni operoimaan alueella ja toiseksi se esti Ukrainan hallitusta valtaamaan separatistien aluetta takaisin omaan hallintaansa.²²³

Venäjän federaatiolle ja sen informaatio-psykologiselle vaikuttamiselle oli eduksi se, että Ukrainan hallitus suoritti separatisteja vastaan ilmaiskun Luhanskin kansainväliselle lentokentälle. Venäjän federaatio pystyi näin ollen syyttämään Ukrainan hallituksen joukkoja liiallisesta voimankäytöstä ja siitä, että ilmaiskussa kuoli myös siviilejä.²²⁴ Tällä tavoin Venäjän federaatio sai ajettua agenda, jolla se pystyi itse osoittamaan olevansa rauhanneuvotteluiden puolella ja Venäjän federaatio vaatikin Ukrainaa lopettamaan omien kansalaistensa tulittamisen. Tämän lisäksi Venäjän federaatio pyysi kansainvälistä tutkimusryhmää paikalle tutkimaan tilannetta.²²⁵ Venäjän federaatio käytti näin hyväkseen humanitaarista toimintaa omassa informaatio-psykologisessa vaikuttamisessaan. Tavoitteena oli todennäköisesti saada Ukrainan hallinto näyttämään vihamieliseltä ja siltä, joka lietsoo sotaa.

Luhanskin ja Donetskien alueella informaatio-psykologisen vaikuttamisen painopiste oli kieltää oma toiminta ja kapinallisten tukeminen alueella. Tämän lisäksi Venäjän federaatio pyrki vaikuttamaan kansainvälisesti muihin maihin siten, että se pyrki saamaan Ukrainan näyttämään heikolta ja maalta, jonka johto hyökkää omia kansalaisiaan vastaan. Osittain Venäjän federaation tarkoituksena oli vaikuttaa omaan kansaan siten, että mahdolliset operaatiot Ukrainan alueella hyväksyttäisiin tulevaisuudessa, mikäli niille tulee tarvetta. Tarkoituksena oli saada Ukrainaan lähetettävät joukot rauhanturvaajilta, jotka suojelisivat venäläisiä maan rajojen ulkopuolella ja samalla pelastamaan naapurimaan kansalaiset.

²²² Iasello, 2017, s. 9 (59)

²²³ Kesseli (toim.), 2016, s. 383

²²⁴ Reuters, 27.5.2014, "Fighting rages in eastern Ukraine city, dozens dead", viitattu 25.3.2019

²²⁵ BBC News, 1.9.2014, "Ukraine crisis: Troops abandon Luhansk airport after clashes", viitattu 25.3.2019

5.3. Malaysia airlines lento MH17

Malaysian airlines lento MH17 lähti Amsterdamista 17.7.2014 klo 12:31 paikallista aikaa kohti Kuola Lumpuria.²²⁶ Koneen oli tarkoitus päästä määränpäähän seuraavana aamuna paikallista aikaa klo 6.10. Koneessa oli 283 matkustajaa ja 15 henkilökuntaan kuuluvaa eli yhteensä 298 henkilöä.²²⁷ Kone saapui Ukrainan ilmatilaan, mutta katosi Venäjän tutkajärjestelmästä klo 16.23 paikallista aikaa. Kone ammuttiin alas venäläisvalmisteisella BUK-ohjuksella, jolloin kone oli räjähtänyt ilmassa ennen sen tippumista Itä-Ukrainan alueelle.²²⁸ Konetta seurattiin monella eri tavalla ja eri maiden tutkajärjestelmällä. Kone oli ollut Naton tutkajärjestelmässä näkyvissä, mutta kadonnut juuri ennen putoamistaan. Tämän lisäksi konetta seurattiin maassa olevilla tutkilla niin Ukrainan kuin Venäjän puolelta.²²⁹ Koneen putoaminen todettiin alanko-maalaisen tutkimusryhmän perusteella johtuneen 9N1314M ohjuksesta, joka oli ammuttu BUK 9M28 ohjuslavetilta. Ohjus oli räjähtänyt vasemmalla puolella ohjaamon vieressä.²³⁰

Lennon alas ampuminen konfliktialueen yläpuolella aloitti välittömästi informaatio-psykologisen sodankäynnin asiasta molempien osapuolien toimesta. Venäjän federaatio kielsi välittömästi, että ohjus olisi ollut sen kalustosta peräisin ja syytti Ukrainan valtiota alas ampumisesta. Toisaalta Ukraina syytti alas ampumisesta Venäjän federaatiota ja ennen kaikkea venäläismielisiä kapinallisia, jotka toimivat kyseisellä alueella. Propagandan laajuus molempien osapuolten toimesta oli niin suurta, että paikalle lähetetyt tutkimusryhmät joutuivat sen uhreiksi.²³¹ Ampumisen jälkeen Yhdysvallat asetti uusia pakotteita Venäjän federaatiolle. Venäjän presidentti Vladimir Putin oli aluksi ihmeissään kyseisistä pakotteista ja soitti asiasta kollegalleen Yhdysvaltoihin. Puhelussa presidentti Obama ei paljastanut tietojaan alas ammutusta koneesta, mutta puhelun aikana Putin oli saanut raportin käsiinsä, missä todettiin matkustajakoneen alas ampuminen Itä-Ukrainan ilmatilassa.²³²

²²⁶ BBC News, 28.9.2016, ”MH17 Ukraine plane crash: What we know”, viitattu 25.3.2019.

²²⁷ Yle uutiset, 18.7.2014, ”Malaysia Airlines: Turmakoneessa oli eniten hollantilaisia, australialaisia ja malesialaisia”, viitattu 25.3.2019.

²²⁸ BBC News, 28.9.2016, ”MH17 Ukraine plane crash: What we know”, viitattu 25.3.2019.

²²⁹ Van der Pijl, 2018, s. 115 – 119.

²³⁰ The Sydney Morning Herald, ”Malaysia Airlines flight MH17 was shot down from pro-Russian rebel controlled territory, investigation finds”, viitattu 26.3.2019.

²³¹ Van Der Pijl, 2018, s. 119.

²³² Van Der Pijl, 2018, s. 119.

Alas ampumisen jälkeen tapahtunut informaatio-psykologinen vaikuttaminen oli laajamittaista ja sen toteuttamiseen valjastettiin kaikki mahdolliset keinot. Venäjän poliitikot toistuvasti väittivät, että lennon MH17 tiputtanut ohjus oli ukrainalainen. Presidentti Putin ja ulkoministeri Lavrov molemmat totesivat useaan otteeseen eri lehdistötilaisuuksissa sekä omissa puheissaan, että ohjus, jolla ammuttiin lento MH17 alas, ei ollut venäläisten tai venäläismielisten kapinallisten hallussa. Osallisuuden kieltäminen on jatkunut näihin päiviin saakka.²³³ Kansainvälisen tutkijaryhmän tekemän tutkimuksen mukaan oli todennäköistä, että ohjus, jolla kone ammuttiin alas, tuli venäläismielisten kapinallisten hallussa olevalta alueelta.²³⁴ Tämä lisäsi syytöksiä Venäjän federaatiota kohtaan siinä suhteessa, että se toimitti aseita Itä-Ukrainan kapinallisille.²³⁵ Tutkinnan valmistuttua Venäjän federaatio aloitti toisenlaisen lähestymistavan informaatio-psykologiseen vaikuttamiseen. Venäjän federaatio syytti edelleen tutkintaa virheelliseksi, mutta tämän lisäksi Venäjän kanta asiaan oli, että tutkimus oli selkeästi puolueellinen.²³⁶ Puolueellisuuden lisäksi Venäjän federaatio ei voinut omien sanojensa mukaan luottaa kyseiseen tutkimukseen, sillä miten se voisi luottaa tutkimukseen, jossa se ei ollut itse ollut osallisena.²³⁷ Lisäksi Venäjän ulkoministeri Sergei Lavrov vaati uutta tutkimusta lennon MH17 onnettomuudesta, sillä Venäjän federaatiolla oli paljon kysymyksiä avoimena asiasta.²³⁸

Venäjän federaatio käytti myös informaatio-psykologisen vaikuttamisen keinona sitä, että se yritti esittää erinäisiä todisteita siitä, että Ukraina olisi ollut alas ammutun koneen onnettomuuden takana. Venäjän federaatio käytti todisteiden luomisessa hyväkseen väärennöksiä kuten kuvamanipulaatiota ja väärennettyjä asiakirjoja. Kuvamanipulaatiot olivat satelliittikuvia alueelta, missä räjähdys oli tapahtunut. Nämä kuvat todettiin kuitenkin väärennöksiksi.²³⁹ Kun nämä asiat eivät menneet läpi kansainvälisessä mediassa ja ne kyettiin myöhemmin todistamaan vääriksi, Venäjän federaatio hylkäsi informaatio-psykologisen taistelun siitä, että lento MH17 olisi ammuttu alas hävittäjällä. Tämän jälkeen Venäjän federaatio pyrki esittämään todisteita siitä, että epäilty BUK-ohjus olisi todella aiemmin ollut venäläinen, mutta se olisi myyty Ukrainaan ja olisi ollut Ukrainan valtion omaisuutta.²⁴⁰

²³³ AP News, 25.5.2018. ”The Latest: Putin denies Russia responsible for MH17 downing”, viitattu 26.3.2019

²³⁴ Yle uutiset, 17.7.2015, ”Epäilyt Itä-Ukrainan kapinallisten syyllisyydestä malesialaiskoneen tuhoon vahvistu-massa”, viitattu 26.3.2019

²³⁵ Yle uutiset, 23.7.2014, ”Nato: Venäjältä kuljetetaan yhä aseita Ukrainaan”, viitattu 26.3.2019.

²³⁶ Yle uutiset, 13.10.2015, ”Venäjän mielestä hollantilaislautakunnan MH17-tutkinta on puolueellinen”, viitattu 26.3.2019

²³⁷ Sky News, 25.5.2018, ”Putin dismisses MH17 findings and says ‘of course’ Russia is not to blame for tragedy”, viitattu 26.3.2019

²³⁸ Yle uutiset, 14.10.2015, ”Lavrov: Meillä on paljon kysymyksiä MH17:stä – Venäjän haluaa uuden tutkimuk-sen”, viitattu 26.3.2019.

²³⁹ The Guardian, 25.12.2014, ”Russia again claims Ukraine shot down MH17”, viitattu 26.3.2019

²⁴⁰ Russia Today, 18.9.2018, ”Serial numbers of missile that downed MH17 show it was produced in 1986, owned by Ukraine – Russia”, viitattu 26.3.2019

Kaiken tämän informaatio-psykologisen vaikuttamisen lisäksi mitä käytiin medioissa globaalisti, Venäjän federaatio käytti myös poliittisia keinoja hyödykseen omassa informaationsodan käynnissään. Venäjän federaatio oli joutunut vaikeaan tilanteeseen Itä-Ukrainassa, sillä kansainvälisesti sitä syytettiin venäläismielisten kapinallisten tukemisesta ja aseiden viennistä alueelle. Nyt nuo kapinalliset olivat saaneet syyt niskoilleen siitä, että ne olivat ampuneet alas matkustajakoneen Itä-Ukrainan ilmatilassa. Venäjän federaation oli vaikea puolustaa sitä, miksi se tuki kapinallisia. Lähinnä Venäjän federaatio pyrki edelleen kieltämään sen osallisuuden Itä-Ukrainan tapahtumiin ja syytti länsimaita Ukrainan tapahtumista.²⁴¹ Kun lopulta tultiin siihen tilanteeseen, että Venäjän federaatiota painostettiin kansainvälisen yhteisön kautta aloittamaan mahdollinen tuomioistuinkäsittely asiasta, Venäjän federaatio ei tähän suostunut. YK:n turvallisuusneuvosto äänesti 29.7.2015 siitä, viedäänkö MH17 lennon tapaus kansainvälinen tuomioistuimen tutkittavaksi. Kansainvälinen tuomioistuin olisi voinut nostaa syytteitä epäiltyjä kohtaan, mutta Venäjän federaatio käytti odotetusti omaa veto-oikeuttaan, joka Venäjällä on turvallisuusneuvoston pysyvänä jäsenenä.²⁴² Tämä aiheutti sen, että epäilyt Venäjän federaation sotilaista tai venäläisten tukemien separatistien kasvoivat. Myöhemmin Venäjän federaatio on toistuvasti kiistänyt osallisuutensa lennon MH17 tapahtumiin ja edelleen syyttänyt asiat Ukrainaa, kuten vielä vuonna 2018 Venäjän esille tuomat todisteet ohjuksen omistajasta hyvin demonstroivat.

Vuonna 2019 Venäjän federaatio on ilmoittanut, että se on valmis keskustelemaan Alankomaiden kanssa lennon MH17 tapahtumista ja siitä kuka on syyllinen lennon alas ampumiseen. Venäjän federaatio on ilmoittanut, että he eivät lopettaneet poliittista keskustelua aiheesta ja ovat aina olleet valmiita keskustelemaan asiasta. Alankomaiden ja Australian hallitukset ovat pitäneet lennon MH17 alas ampujana Venäjän federaatiota. Tähän väitteeseen Venäjän federaation ulkoministeri Lavrov on todennut, että aie pyytää jonkinlaisia kompensatioita asiasta on sopimatonta.²⁴³

²⁴¹ BBC News, 9.2.2015, ”Ukraine conflict: Vladimir Putin renews blame on West”, viitattu 26.3.2019.

²⁴² Yle uutiset, 29.7.2015, ”Venäjä käytti veto-oikeuttaan Itä-Ukrainassa alasmutterusta malesialaiskoneesta”, viitattu 26.3.2019.

²⁴³ Reuters, 8.9.2019, ”Russia says it is ready for talks with Netherlands on MH17: Ifax”, viitattu 26.3.2019.

5.4. Mustameri ja ukrainalaislaivojen valtaus

Marraskuussa 2018 Ukrainan ja Venäjän välille syntyi uusi selkeä kriisitilanne. Venäjän federaatio valtasi kolme ukrainalaislaivaa Mustallamerellä Krimin niemimaan edustalla käyttäen sotilaallista voimaa tulittamalla laivoja ja valtaamalla ne. Tämän lisäksi Venäjän federaatio sulki aiemmin rakentamansa sillan Kertšinsalmessa. Tämä aiheutti sen, että Ukrainan presidentti Petro Porošenko esitti parlamentille poikkeustilan julistamista Ukrainaan.²⁴⁴ Tämän lisäksi YK:n turvallisuusneuvosto kokoontui hätäkokoukseen tilanteen vuoksi. Ukraina syytti tuolloin Venäjää kahden tykkiveneen ja yhden hinaajan valtaamisesta ja siitä, että välikohtauksessa oli haavoittunut kuusi ukrainalaissoitilasta²⁴⁵

Venäjän federaation turvallisuuspalvelu FSB vahvisti tiedon, että ukrainalaislaivat oli vallattu Mustallamerellä. FSB perusteli toimintaa sillä, että se esti Ukrainan sotalaivojen etenemisen. Venäjän federaatio väitti, että ukrainalaislaivat olisivat tulleet sen aluevesille ja jättäneet pysähtymiskäskyt huomioimatta.²⁴⁶ Arkady Mosheksen mukaan toiminnan takana todellisudessa on Venäjän federaation halu ja kyky näyttää, että se on niskan päällä. Mosheksen mukaan jos Ukraina aloittaisi samanlaisen toimen, niin Venäjän federaatio tuhoaisi Ukrainan merivoimat.²⁴⁷ Venäjän federaatio käytti tätä informaatio-psykologisen sodankäynnin keinona, jolla se pyrki esittämään ukrainalaiset aggressiivisena osapuolena. Ukrainalaiset on laitettu syytteeseen rajarikkomuksista. Venäjän federaatio väitti, että ukrainalaislaivat olivat tahallisesti provosoi-neet Venäjää ja syytti niitä siitä, etteivät suostuneet venäläislaivan seurattavaksi, kun ohittivat salmen. Vuoden 2003 sopimus takaa Venäjälle ja Ukrainalle samanlaiset oikeudet käyttää vesiväylää Mustallamereltä Asovanmerelle. Venäjän federaatio on pyrkinyt kontrolloimaan vesiväylää siitä saakka, kun se liitti Krimin niemimaan itseensä.²⁴⁸ Kyseessä onkin todennäköinen voiman näyttö ja osa psykologista sodankäyntiä, millä yrittää horjuttaa Ukrainan asemaa.

Mustanmeren tapahtumissa käytettiin samoja keinoja kuin aiemmin Ukrainan sodan aikana. Venäjän federaatio aloitti informaatio-psykologisen vaikuttamisen sillä, että se syytti Ukrainaa

²⁴⁴ Yle uutiset, 25.11.2018, ”Tilanne jännittynyt Mustallamerellä – Venäjä valtasi Ukrainan laivaston aluksia, Ukraina harkitsee poikkeustilan julistamista”, viitattu 28.3.2019

²⁴⁵ Yle uutiset, 26.11.2018, ”YK:n turvallisuusneuvosto kokoontuu hätäistuntoon maanantaina Ukrainan ja Venäjän konfliktin vuoksi”, viitattu 28.3.2019

²⁴⁶ Yle uutiset, 25.11.2018, ”Tilanne jännittynyt Mustallamerellä – Venäjä valtasi Ukrainan laivaston aluksia, Ukraina harkitsee poikkeustilan julistamista”, viitattu 28.3.2019

²⁴⁷ Iltalehti, 26.11.2018, ”Asiantuntija: Venäjä haluaa näyttää, että se on niskan päällä ja pelaa ”melko turvallista uhkapeliä” – ”Jos Ukraina ampui ensin, Venäjä tuhoaisi”, viitattu 28.3.2019.

²⁴⁸ ABC News, 15.1.2019, ”Russia extends detention of captured Ukrainian sailors”, viitattu 28.3.2019.

rikollisesta toiminnasta tai provokaatiosta. Näitä väitteitä antoivat Venäjän federaation viranomaiset, kuten FSB ja sen lisäksi poliitikot. Venäjän presidentti Putin sanoi Ukrainan syyllistyneen likaiseen peliin, jolla se pyrkii provosoimaan Venäjän federaatiota.²⁴⁹ On oletettavaa, että Venäjän federaation tavoitteena oli esittää omalle kansalle, että Ukraina ei kunnioita Krimin niemimaan asemaa Venäjän federaation osana. Syy, miksi Venäjän federaatio aloitti sotilaallisen operaation ukrainalaislaivoja vastaan, saattoi olla operaation hyödyntäminen informaatio-psykologisessa vaikuttamisessa omaa kansaa kohtaan. Aiheuttamalla ulkopuolisen uhan Venäjälle, sai poliittinen johto huomion pois huonosta taloudellisesta tilanteesta ja monien asemaa heikentävistä lakimuutoksista. Venäjän federaatio on joutunut nostamaan arvonlisäveroä 18 prosentista 20 prosenttiin ja tämän lisäksi nostamaan eläkeikää Venäjällä. Tämä on aiheuttanut sen, että Putinin kannatus on laskenut selkeästi ja Venäjällä on ollut odotettavissa suuria mielenosoituksia. Tästä syystä Deutsche Welle lehdessä Roman Goncharenko pitää mahdollisena myös tulevaisuudessa samanlaisten tapausten syntymisen Ukrainan ja Venäjän välille. Mahdollisina kriisin kohteina hän pitää ortodoksikirkon asemaa Krimillä Ukrainan luotua uuden ortodoksikirkon alueelle ja sitä, että suuri osa Venäjän kaasusta Eurooppaan kulkee edelleen Ukrainan kautta.²⁵⁰

²⁴⁹ CNBC, 28.11.2018, ”Putin says Ukraine provoked Russia into ship seizure as part of a 'dirty game'”, viitattu 28.3.2019

²⁵⁰ Deutsche Welle, 24.12.2018, ”Russia and Ukraine in 2019: More conflict ahead?”, viitattu 28.3.2019

6. YHDISTELMÄ

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, mitä ovat Venäjän federaation nykypäiväiset informaatiojoukot ja miten Venäjän federaatio käyttää niitä osana informaatio-psykologista vaikuttamistaan. Työ on keskittynyt Ukrainan sotaan, joka on uusin ja edelleen käynnissä oleva sota, jossa Venäjän federaatio on osallisena. Ukrainan sodasta on pyritty tuomaan esille niitä keinoja, mitkä on nähty osana informaatio-psykologista vaikuttamista ja voidaan olettaa, että ne on toteutettu käyttämällä Venäjän federaation informaatiojoukkoja. Informaatio-psykologisessa vaikuttamisessa on keskitytty poliittis-strategisen tason toimintaan. Jos yleisesti asiaa pohtii, niin Venäjän federaation informaatio-psykologinen vaikuttaminen on ollut suuressa murroksessa 2000-luvulla ja tästä syystä johtuen Venäjän federaatio on kehittänyt sen kapasiteettia ja kykyä toimia informaatiosodankäynnin alalla. Kapasiteettia on kehitetty perustamalla monia erilaisia informaatio-psykologiseen vaikuttamiseen keskittyneitä joukkoja niin armeijaan kuin myös siviiliyhteiskuntaan. Tämän lisäksi Venäjän federaatio on lisännyt kansallisten mediayhtiöiden painostusta, jolloin ne toimivat osana informaatiojoukkoja.

Venäjän federaation kyky toteuttaa informaatio-operaatioita 2000-luvun alussa nojasi hyvin paljon siihen, mitä se oli ollut Neuvostoliiton aikana. Tästä johtuen suurena haasteena nähtiin informaatioteknologinen kehittyminen ja se, että Venäjän federaatiossa oli oltu selkeästi takamatkalla länsimaihin verrattuna. Venäjän federaatio panosti huomattavasti tälle alalle ja se oli nähtävissä jo Georgian sodan aikana, mutta eritoten Ukrainan sodassa. Venäjän federaatiossa nähtiin huonossa taloudellisessa tilanteessa informaatio-psykologisen vaikuttamisen tärkeys osana sodankäyntiä. Tästä kertoo tutkimuksessa mainitut Putinin lausahdukset, joissa hän painottaa sitä, että tulevaisuudessa on löydettävä halvempia ja tehokkaampia keinoja voittaa kriisit. Venäjän federaatiolla oli hyvä perusta informaatio-psykologiselle vaikuttamiselle, sillä teknologisen kehityksen laahatessa perässä, oli Venäjän federaatiossa keskitytty teorioiden kehittämiseen. Kun informaatio-teknologia saatiin vastaamaan nykytilaa, oli teorioiden pohjalta hyvä aloittaa informaatio-psykologinen vaikuttaminen tehokkaasti.

Ukrainan sota oli teorioiden testaamista ja niiden kehittämistä uudelle tasolle. Tästä kertovat jo ne faktat, että ennen sodan alkua Venäjän federaatiossa oli kehitetty uudenlainen näkemys käydä sotaa tulevaisuudessa. Informaatio-psykologinen vaikuttaminen oli suuressa osassa tässä uudenlaisessa tavassa käydä sotaa. Gerasimovin doktriini oli julkisen tason esitys siitä, miten tulevaisuuden sotaa tullaan käymään. Siinä yhdistyivät vanhat teoriat ja uudenlaiset keinot.

Myöhemmin Krimillä ja Ukrainassa tapahtunut uudenlainen sodankäynti nousi valtamedioihin ympärimaailman ”hybridisodankäyntinä”, jonka Venäjän federaatio oli kehittänyt. Tämä ei pitänyt paikkaansa, sillä hybridisodankäynnissä ei ollut mitään uutta. Yhdysvallat oli käyttänyt sitä jo Vietnamissa, mutta Ukrainan sodassa käytetty toimintatapa vei hybridisodankäynnin uudelle tasolle. Tästä syystä se oli selkeästi kansainvälisen seurannan alla.

Alaluvussa 6.1. on esitettyä tämän tutkimuksen keskeisimmät johtopäätökset siitä, että mitä on Venäjän federaation informaatio-psykologinen vaikuttaminen, mitä ovat Venäjän federaation informaatiojoukot ja kuinka niitä johdetaan. Taustana johtopäätöksille käytetään Ukrainan sotaa ja sen tapahtumia.

6.1. Tutkimuksen keskeisimmät johtopäätökset

Tutkimuksen keskeisimmät johtopäätökset voidaan jakaa kahteen eri osioon. Ensiksi johtopäätökset keskittyvät siihen, että miten informaatio-psykologinen vaikuttaminen on kehittynyt viime vuosina ja miten sen on mahdollistanut informaatio-tekniinen kehitys. Toiseksi miten Venäjän federaation informaatiojoukot kokonaisuus on kehittynyt ja miten sen johtosuhteet on nähtävissä nykyaikaisessa toiminnassa. Vaikka tutkimus keskittyy informaatiojoukkoihin osana informaatio-psykologista vaikuttamista, on informaatio-tekniinen kehitys silti noussut johtopäätöksiin selkeästi esille, sillä se on mahdollistanut uudenlaisten toimintatapojen synnyn informaatio-psykologiseen vaikuttamiseen.

Venäjän federaation informaatio-psykologinen vaikuttaminen on ollut murroksessa 2000-luvulla. Venäjän federaatio on ollut teknologisesti jäljessä monia länsimaita vuosituhannen alussa, mutta on vähitellen saanut kirittyä eroa kiinni. Teknologisen tason ollessa heikkoa, teoreettinen pohdinta ja suunnittelu ovat korostuneet Venäjän federaatiossa. Georgian sodan jälkeen oli huomattavissa jo selkeitä muutoksia lähemmäs informaatioteknologista toimintaa osana informaatio-psykologista vaikuttamista. 2010-luvulle tultaessa Venäjän federaatio oli teknologisesti jo sillä tasolla, että se kykeni suorittamaan tehokkaita informaatio-psykologisia operaatioita kybertoimintaympäristössä. Venäjän federaatio on kyennyt suorittamaan palvelustohyökkäyksiä erinäisille internet-sivustoille ja sulkemaan myös puhelinten käytettävyyden kohteiltaan. Krimin niemimaan valtauksen yhteydessä Venäjän federaatio esti ukrainalais-poliitikkojen ja viranomaisten puhelinten käytettävyyden hakkerioimalla ja blokkamalla ne

kolmeksi päiväksi. Tämän lisäksi Venäjän federaatio suoritti palvelunestohyökkäyksiä ukrainalaishallinnon sivuja kohtaan. Tämä mahdollisti oman toiminnan tehokkaasti ja sen, että ulos virtaava uutissyöte on venäläisten käsissä. Mahdollisuudet informaatio-psykologiseen vaikuttamiseen olivat parhaat mahdolliset. Venäjän federaatio oli päässyt yllättämään Ukrainan hallinnon täysin ja Ukraina kykeni ensimmäisten päivien aikana lähinnä selvittämään tilannetta ja reagoimaan siihen. Krimin niemimaalla nähtiin, että informaatio-teknisesti Venäjän federaatio löi Ukrainan hetkellisesti polvilleen.

Venäjän federaation painopiste informaatio-psykologisessa vaikuttamisessa Ukrainan sodassa perustui aikaisempien hyväksi huomattujen kokemusten yhdistämiseen uuden teknologian mahdollistamien toimien kanssa. Informaatio-psykologinen vaikuttaminen lähti alusta alkaen suunnitellusti liikkeelle siten, että Venäjän federaatio oli varautunut perustelemaan oman toimintansa Krimillä ja Ukrainassa. Tämän lisäksi Venäjän federaatio oli löytänyt syyllisen kriisiin eli se syytti Ukrainan uutta hallintoa ja länsimaita erityisesti Yhdysvaltoja levottomuuksista. Informaatio-psykologinen vaikuttaminen pyrki samanaikaisesti puolustelemaan toimia omalle kansalle ja vakuuttelemaan ulkomaille, että Venäjän federaatio pyrkii löytämään rauhanomaisen ratkaisun tilanteeseen. Venäjän federaatio kiisti pitkään, että Ukrainassa toimineet tunnuksettomat sotilaat olisivat venäläisiä. Tätä disinformaatiota Venäjän federaatio pyrki esittämään kaikilla mahdollisilla keinoilla.

Uutena keinona Venäjällä palkattiin useita henkilöitä kybertaistelua varten. Tämä ei koskenut pelkästään kyberhyökkäyksien toteuttajia, jotka suorittivat palvelunestohyökkäyksiä ja hakke-roimisia, mutta myös informaatio-psykologisen vaikuttamisen toimijoita. Nämä toimijat yhdistivät verkossa sosiaalisesta mediasta keräämänsä ja tietoliikenneverkosta urkkimansa tiedot analyseiksi eri ihmisistä ja toimijoista. Näitä analyyseja hyväksi käyttäen pystyttiin profiloimaan erilaiset toimijat Ukrainassa ja vaikuttamaan niihin kriittisellä hetkellä. Informaatio-psykologista vaikuttamista suoritettiin kyberympäristössä erilaisten disinformaation keinojen kautta. Uudenlaiset ”trollijoukot” suorittivat väärennetyillä identiteeteillä monenlaisia kampanjoita erinäisillä sivustoilla. Perustettiin blogikirjoituksia, joissa ajettiin venäläistä näkökulmaa, kommentoitiin muualta tulleita uutisia omilla faktoilla ja levitettiin monille sivuille väärennetyä tietoa. Ensimmäistä kertaa Venäjän federaatio käytti disinformaation levittämisessä perinteisen median kanssa kyberympäristössä tapahtuneen vaikuttamisen. Perinteinen media eli lehdistö ja televisiokanavat olivat integroitu Venäjän federaation käyttämään informaatio-psykologiseen vaikuttamiseen. Disinformaation kuin myös muun informaatio-psykologisen vaikutta-

misen käyttäminen Ukrainan sodassa oli huomattavasti paremmin koordinoitumpaa ja johdettua kuin se oli ollut aiemmin esimerkiksi Georgian sodassa. Tästä hyvänä esimerkkinä on Krimin liittäminen Venäjän federaatioon lähes verettömästi käyttäen hyväkseen informaatio-psykologista vaikuttamista yhteistyössä erikoisjoukkojen kanssa, juuri kuten kenraali Gerasimov oli aiemmin kertonut millaisia tulevaisuuden sodat tulevat olemaan.

Huomattava parannus informaatio-psykologisen vaikuttamisen kannalta oli se, että Venäjän federaatio kykeni selkeästi paremmin aiempaan verrattuna muokkautumaan ja muovautumaan vallitsevaan tilanteeseen. Se käytti hyväkseen Ukrainan valtion tekemiä virheitä informaatio-psykologisessa vaikuttamisessa. Välittömästi Ukrainan hallinnon tehdessä jotain, mikä pystyttiin kääntämään sitä vastaan, Venäjän federaatio hyödynsi tämän. Joukkojen ryhmittäminen raja-alueilla lisäsi painetta Ukrainalle ja Venäjä osasi hyödyntää sitä. Kiistämällä osallisuutensa Ukrainan sotaan Venäjän federaatio asetti Ukrainan vaikeaan tilanteeseen, jossa sen piti käydä sisällissotaa omalla alueellaan Venäjän federaatiota vastaan. Tämä asetti Ukrainan siihen tilanteeseen, että se ei kyennyt käyttämään armeijaansa täysimittaisesti. Ukraina pelkäsi Venäjän reaktiota tilanteeseen ja myös sitä, että se tulee häviämään informaatio-psykologisen sodan, jos Venäjän federaatio kykenee esittämään sen liiallisena voimankäyttäjänä omaa kansaansa kohtaan.

Ainoana huomattavana takaiskuna Venäjän federaatiolle informaatio-psykologisen vaikuttamisen kannalta oli lento MH17, jota venäläiset tuskin olivat suunnitelleet. Lennon MH17 alas ampuminen Itä-Ukrainan ilmatilassa näyttäytyi maailmalle silmittömänä tekona, jonka Venäjän federaatio pyrki kääntämään Ukrainan syyksi tässä onnistumatta. Erilaisten silminnäkijöiden ja tutkimusten perusteella todettiin Venäjän federaation tai sen tukemien venäläismielisten separatistien ampuneen alas kyseisen lennon. Venäjä joutui Informaatiotosotaan aiheesta hieman yllättäen ja varautumatta. Tämä oli nähtävissä siinä, että varsinaisten todisteiden luominen vei Venäjältä aikaa ja Venäjän ylin johto oli asiasta epätietoinen ensimmäisten tuntien aikana. Mikäli tähän olisi varauduttu jollain tavalla, olisi Venäjän federaatio todennäköisesti löytänyt tehokkaammin todisteita ja kytkenyt niillä Ukrainan MH17 koneen pudottamiseen. Venäjä joutui MH17 koneen tilanteen vuoksi epämiellyttävään tilanteeseen kansainvälisen painostuksen kasvaessa. Lopulta voidaan katsoa, että Venäjän federaatio joutui informaatiotosodasta poliittisen sodankäynnin keskelle ja se joutui käyttämään viimeisen mahdollisen keinonsa eli veto-oikeutensa YK:n turvallisuusneuvostossa. Tämän jälkeen informaatio-psykologinen vaikuttaminen epäonnistui, vaikka Venäjä pyrki edelleen kiistämään sen tai kapinallisten olleen osallisena lennon pudottamiseen.

Mustallamerellä Venäjän federaatio haki todennäköisesti helpotusta omaan sisäpoliittiseen tilanteeseen löytämällä kansalla valtion ulkopuolelta yhteisen vihollisen, joka uhkaa Venäjän federaation suvereniteettia. Heikko sisäpoliittinen tilanne ja kannatuksen lasku korkeimmalla johdolla todennäköisesti pisti toimenpiteet Mustallamerellä käyntiin. Informaatio-psykologinen vaikuttaminen oli suunnattu tällä toimella omaan kansaan. Samalla pitää todeta, että tempauksella ja julkisilla oikeudenkäynneillä Venäjän federaatio todennäköisesti halusi näyttää Ukrainan hallinnolle sen olevan edelleen niskaan päällä Itä-Ukrainassa ja määrittelevän sen, mitä siellä tapahtuu. Hieman rauhoittuneeseen tilanteeseen luotiin tarpeellinen jännite omaa kansaa varten ja siksi, että näytettiin Ukrainalle Venäjän federaation sotilaallinen mahti ja ylivoima alueella.

Informaatio-psykologisen vaikuttamisen kannalta oli selkeästi huomattavissa, että se noudatteli suurelta osin vanhaa tapaa, mutta virheistä oli selkeästi opittu. Venäjän federaatio oli hyödyntänyt toiminnassaan uusimpia doktriineja, mutta tilanteen kehittyessä muokkasi toimintaansa tarpeen mukaan. Gerasimovin doktriinin periaatteet olivat selkeästi nähtävissä Ukrainan sodassa ja tästä voidaan päätellä, että Gerasimovin doktriinia voidaan pitää selkeänä teoriapohjana informaatio-operaatioiden toteuttamiselle yhdessä muiden toimintojen kanssa. Informaatio-psykologisen vaikuttamisen teoriapohja perustuikin Ukrainan sodassa selkeästi voimassa oleviin doktriineihin ja Gerasimovin doktriiniin.

Venäjän federaation informaatiojoukot koostuvat lähes kaikista toimijoista, jotka toimivat informaatioympäristössä tai toisin sanoen informaatiotilassa. Informaatiojoukkoihin voidaan katsoa kuuluvaksi Venäjän valtiolliset mediat, uudenlaiset ”trolli-” tai kyberjoukot, poliitikot, valtionvirastot ja palkatut toimijat ulkomailta. Informaatiojoukkojen toimia on tästä syystä hyvin vaikea yksilöidä tietyn tasoiseksi toiminnaksi. Kuten Gerasimov totesi, niin strategisten, operatiivisten ja taktisten toimintojen välinen raja alkaa hämärtyä nykyaikaisessa sodankäynnissä. Huomattavaa on se, että selkeät informaatiojoukot on löydettävissä armeijasta tukemaan taktisen tason toimintaa. Nämä joukot ovat varustettu tukemaan informaatio-psykologisessa vaikuttamisessa taktisella tasolla. Tästä voidaan päätellä, että taktisen tason ja operatiivisen tason välissä on selkeä raja informaatio-psykologisen vaikuttamisen osalta. Tämä raja on hyvin häilyvä, lähes mitätön, kun puhutaan informaatio-psykologisessa vaikuttamisessa tai informaatio-sodassa poliittisista toimijoista, strategisiin tai operatiivisiin. Perusteluna pitäisin sitä, että nykypäiväisessä maailmassa operatiivinen toiminta, esimerkiksi Krimillä tehty informaatio-psykologinen ja informaatio-tekniinen vaikuttaminen on globaalisti esillä hyvin nopeasti. Siihen rea-

goiminen ja sen tukeminen on tämän jälkeen strategista toimintaa. Strategisen toiminnan keskiössä ovat erilaiset valtiolliset mediat, mutta erityisesti poliitikot ja valtion johto. Tämä taas tekee siitä poliittista tai poliittis-strategista toimintaa, jolloin selkeää rajaa sillä, mikä on operatiivista informaationsodankäyntiä ja mikä strategista informaationsodankäyntiä on mahdotonta määrittää.

Se, että informaatio-psykologisen vaikuttamisen suuntalinjat määritellään suoraan ylimmän johdon puheista, esimerkiksi presidentin linjauksista parlamentille, kertoo siitä, että informaatio-psykologista vaikuttamista johdetaan valtion korkeimmalta tasolta saakka. Venäjän valtion ylin johto pitää tarkasti medioita painostuksen alla ja todennäköisesti se, mitä saa tai pitää julkaista on koordinoitua. Koordinoitu toiminta on erityisen tärkeä huomio, sillä Ukrainan sodassa tapahtunut toiminta oli selkeästi tehokkaammin koordinoitua ja johdettua kuin aiemmin. Tämä viittaisi siihen, että koordinoitu toiminta tapahtuu suoraan ylimmästä johdosta tai sen läheisyydestä. Ei ole selkeitä merkkejä siitä, mikä virasto Venäjän federaatiossa hoitaisi tätä koordinoitua toimintaa. Mustallamerellä se näyttäisi olevan ollut FSB, kun taas Krimillä voisi pitää todennäköisempänä armeijan ylintä johtoa tai armeijan tiedustelupäähallintoa GRU:ta. Todennäköistä kuitenkin on, että johtava elin saa käskynsä ja ohjeistuksensa suoraan Venäjän federaation ylimmältä johdolta ja on raportointi velvollisuudessa suoraan sinne.

Tavoitteena oli tutkia, miten Venäjän federaatio käyttää informaatiojoukkojaan osana informaatio-psykologista vaikuttamista. Tutkimuksesta voi päätellä, että Venäjän federaation informaatiojoukot ovat mukana kaikessa informaatio-psykologisessa vaikuttamisessa. Venäjän federaation informaatiojoukoiksi voidaan sisällyttää kaikki Venäjän hallinnon joukot, mediat, poliitikot, armeija ja tämän lisäksi myös yksityisiä henkilöitä läheltä Venäjän johtoa. Yhteenvedon voidaan todeta, että informaatio-psykologinen vaikuttaminen on ottanut selkeän askeleen eteenpäin Venäjän federaatiossa hyödyntäen nykyaikaisia informaatio-teknisiä ratkaisuja. Informaatio-psykologinen vaikuttaminen on hyvin koordinoitua johdettua valtakunnallisesti ja sen johtaminen todennäköisesti tapahtuu suoraan Venäjän federaation ylimmän johdon läheisyydestä. Informaatio-psykologiseen vaikuttamiseen on valjastettu kaikki mahdolliset toimijat eli informaatiojoukot Venäjän federaatiossa. Uusia tekniikoita ja teknologioita varten on kehitetty uusia joukkoja, jotka vastaavat tämän päivän tarpeisiin. Venäjän federaatio on todistanut useaan otteeseen Ukrainassa, mutta myös muualla maailmassa kuten sekaantumalla Yhdysvaltojen vaaleihin, ettei se pelkää käyttää hyväkseen harmaata aluetta sodan ja rauhan välimaastossa. Harmaa alue on sen informaatio-psykologiselle vaikuttamiselle kokeilu- ja testausalusta, jotka se käyttää häikäilemättä hyväkseen.

6.2. Tutkimuksen arviointi ja jatkotutkimus

Tutkimuksen aiheena ollut Venäjän federaation informaatiojoukkojen toiminta osana informaatio-psykologista vaikuttamista Ukrainan sodassa, oli johdettu puolustusvoimien tutkimuslaitoksen antamasta aiheesta Venäjän federaation informaatiojoukot ja niiden käyttö. Tutkimusta toteuttaessa Ukrainan sota oli edelleen käynnissä, mikä tekee aiheen hyvin relevantiksi. Informaatiojoukkojen toimintaa oli paras tutkia nykyaikaisessa ympäristössä, jolloin saadaan paras mahdollinen katsaus nykypäiväiseen tilanteeseen. Ukrainan sodasta ja siellä käytetystä informaatio-psykologisesta vaikuttamisesta on tehty useita lyhyitä tutkimuksia niin ulkomailla kuin Suomessa. Näkökulma tutkimuksessa oli sinällään erilainen muissa tutkimuksissa, sillä informaatio-psykologista vaikuttamista pyrittiin tarkastelemaan siten, että toiminnan takana ovat informaatiojoukot. Tämä täydentää hyvin jo olemassa olevaa tutkimuskenttää.

Tutkimus on johtamisen perustutkimus, joka on toteutettu laadullisen tutkimuksen menetelmin. Laadullinen tutkimus ja tarkemmin teoriaohjaava sisällönanalyysi valikoitui tutkimusmenetelmäksi tutkimuksen luonteen vuoksi. Määrällisen tutkimuksen toteuttaminen vastaavasta aiheesta on haastavaa ja laadullinen tutkimus sopii hyvin kyseessä olevaan tutkimukseen. Tutkimus perustui julkisten artikkeleiden, julkaisujen ja tutkimusten sisällönanalyysiin. Näiden julkisten aineistojen analysoinnissa joutui kiinnittämään erityistä huomiota aineiston kriittiseen tarkasteluun. Sisällönanalyysi on onnistunut teoriaohjaavan sisällönanalyysin puitteissa hyvin, sillä teoria ei ole muokannut näkemystä tuloksista, mutta tulokset kytetään sitomaan teoriaan hyvin. Aiheen ollessa informaatio-psykologinen vaikuttaminen on erittäin todennäköistä, että kaikissa töissä on jonkinlainen subjektiivinen näkemys asiasta. Useissa aineiston lähteissä on käytetty samaa alkuperäislähdettä ja tämä on pyritty ottamaan huomioon kriittisessä tarkastelussa. Aineiston luotettavuuden parantamiseksi on pyritty löytämään lähteet monipuolisesti ympäri maailmaa verraten niitä toisiinsa. Vaikka aineistoa on kerätty laajasti ja näkemystä on haettu useasta lähteestä, ei aineistoon voi täydellisesti luottaa sillä informaatio-psykologinen vaikuttaminen luo subjektiivista näkemystä molemmilla puolilla taistelua. Tästä johtuen on hyväksyttävä se tosiasia, että länsimaisissa lähteissä näkyy subjektiivisuus Venäjää vastaan, kun taas Venäjä katsoo tilannetta subjektiivisesti oman näkökulmansa kautta.

Julkinen aineisto on sinällään positiivinen asia, sillä tutkimuksen näkökulma muodostuu ympärillä olevan yhteiskunnan ja näkyvien informaatio-psykologisten toimintojen ympärille. Julkinen aineisto mahdollistaa aiheen yleisen tutkimisen ja tällöin aiheesta saadaan yleinen kuva

siitä, mitä on tapahtunut. Julkisen työn haittapuolena on se, että monet tapahtumat jäävät hie-man pintapuolisiksi ja perustuvat uutisartikkeleihin. Turvaluokiteltu työ voisi tutkia asiaa hie-man tarkemmalta kantilta ja näin ollen päästäisiin syvemmin kiinni aiheen erilaisiin toimintoi-hin ja pystyttäisiin paremmin pohtimaan mahdollisia keinoja varautua kyseessä olevaan toimin-taan. Aineisto perustui paljolti uutisartikkeleihin, koska tapahtumat ovat hyvin tuoreita ja in-formaatio-psykologista vaikuttamista on näihin tapahtumiin nähden tutkittu niukasti. Uutisar-tikkeleiden käyttö tutkimuksessa on tästä syystä loogista. Uutisartikkeleissa on vielä suurem-pana riskinä objektiivisuuden puute, joka on pyritty huomioimaan työssä parhaalla mahdolli-sella tavalla. Aineistosta suuri osa on englanninkielistä, jolloin tutkija on itse kääntänyt vapaasti termit ja näkemykset suomenkielelle, jolloin termistö ei välttämättä ole yhteneväinen muiden aiheesta tehtyjen tutkimusten kanssa.

Tutkimus on rajattu koskemaan Ukrainan sotaa ja poliittis-strategisen tason informaatiojouk-koja. Rajaus on työhön nähden riittävä, sisältäen tutkimukselle tärkeimmät näkökulmat. Ukrai-nan sodan valikoituminen oli hyvin selkeää ja Ukrainan sodassa valikoidut neljä tarkastelukoh-detta tukivat valintaa hyvin, sillä ne kattavat sodan alun tapahtumista nykypäivään. Informaa-tiojoukkojen rajaaminen poliittis-strategisiin joukkoihin ei täysin onnistunut, sillä tutkimuksen aikana nousi selkeästi esille, että informaatio-psykologisessa vaikuttamisessa rajoja eri tasojen välille on hyvin vaikea määritellä.

Jatkotutkimus tarpeena on tutkia informaatio-psykologista vaikuttamista tarkemmin taktiselta tasolta, jolloin nähdään mitä toiminta on ollut taistelevien joukkojen keskuudessa. Taktisen ta-son tarkastelu voisi antaa näkemyksiä siihen, kuinka toimenpiteisiin voidaan varautua taistele-vissa joukoissa. Yksityiskohtaisempi tarkastelu tietyistä tapahtumista olisi selkeä jatkotutki-muskohde. Näin saataisiin tarkempaa tietoa siitä, mitä todella tapahtui. Yhtenä jatkotutkimus-kohteena olisi informaatiojoukkojen tarkastelu yksittäisenä kokonaisuutena ilman liittämistä erityisesti mihinkään yksittäiseen operaatioon tai sotaan. Näin voitaisiin saada selville tarkem-pia johtosuhteita informaatiojoukoista ja niiden johtamisesta.

LÄHTEET

Anttila, P. 2006. Tutkiva toiminta ja ilmaisu, teos, tekeminen. 2. painos. Hamina Akatiimi Oy

Bang, K, 2017, Sissitaktiikasta symmetriseen sodankäyntiin – taktiset ja taistelutekniset havainnot Itä-Ukrainasta, Pro gradu –tutkielma, Sotatieteiden maisterikurssi 6. Maanpuolustuskorkeakoulun kirjasto.

Berger, H. 2010. Venäjän informaatio-psykologinen sodankäyntitapa terrorismintorjunnassa ja viiden päivän sodassa. Helsinki. Edita prima oy.

Creswell J. 2007. Qualitative inquiry & research design choosing among five approaches. second edition. United States of America. Sage Publications Inc.

Denning D, 1999, Information Warfare and Security, Georgetown University, ACM European Service Center, Oxford, United Kingdom

Hirsijärvi, S. & Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja kirjoita. 15.-16. painos. Hämeenlinna. Tammi

Huhtinen A, Rantapelkonen J, 2001, Image wars: Beyond the Mask of Information Warfare, Gummerus Kirjapaino Oy, Saarijärvi

Kananen, J, 2008, Kvali: Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet, Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja, 93.

Kesseli P. (toim) 2016. Venäjän asevoimat muutoksessa – kohti 2030-lukua. Maanpuolustuskorkeakoulu Julkaisusarja 1: Tutkimuksia NRO5. Helsinki

Koistinen J., 2017, Georgiasta Ukraina – Venäjän sotataito ja taistelupotentiaali aseellisissa konflikteissa, Yleisesikuntaupseerikurssin diplomityö, Maanpuolustuskorkeakoulu.

Leskinen J, (toim.), Eränen L, Nissinen V, Nyman K, Oksama L, Simola P, 2017, Sotilaspsykologia maanpuolustuksen tukena, Puolustusvoimien tutkimuslaitos julkaisuja 9, Juvenes Print, Tampere.

Nieminen E, (suom) 2001, Venäjän Federaation informaatioturvallisuuden doktriini, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 3. n:o 1 /2001,

Nilsson, N, 2018, Russian Hybrid Tactics in Georgia, Central Asia-Caucasus Institute & Silk Road Studies Program, A Joint Transatlantic Research and Policy Center, Washington D.C:

Ohra-aho H. 1998. Sodan kuva, venäläinen näkökulma. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 4, Helsinki

Pynnöniemi, K ja Mashiri, J. 2015, Venäjän sotilasdoktriinit vertailussa, FIIA, Ulkopoliittinen instituutio, Helsinki.

Rácz, A. 2015, Russia's Hybrid War in Ukraine – Breaking the Enemy's Ability to Resist, FIIA, Ulkopoliittinen instituutio, Helsinki

Raitasalo J, Sipilä J, 2008, Sota- Teoria ja todellisuus: Näkökulmia sodan muutokseen, Maanpuolustuskorkeakoulu Strategian laitos, Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia no 24, Edita Prima Oy, Helsinki.

Rantapelkonen J, 2002 Psykologiset operaatiot – Propagandasta informaatio-operaatioihin, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 1, N:o 1/2002, Edita Oy, Helsinki

Renz B. 2018, Russia's military revival, Polity Press, Cambridge, Iso-Britannia.

Saarelainen, J. 1999. Näkemyksiä Venäjän informaationsodankäynnistä. Helsinki. Hakapaino oy

Saarelainen, Tynkkynen, Aherto, Hyytiäinen, Metteri. (toim.) 2000. Johtamissodankäynti. Julkaisusarja 2, Taktiikan asiatietoa, n:o 2/2000. Edita Oy Helsinki.

Sirén, T. (toim) 2011. Strateginen kommunikaatio ja informaatio-operaatiot 2030. Juvenes Print Oy.

Sirén T. & Pekkarinen O, 2017, Tieteenfilosofis-metodologisia perusteita pro gradu –tutkielman laadintaan, Maanpuolustuskorkeakoulu Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos, julkaisusarja 3: Työpapereita nro 3, Helsinki

Sunzi., Sodankäynnin taito. suom. ja toim. Nojonen, M. Tallinna 2017. Gaudeamus Helsinki University Press.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki

Van Der Pijl K, 2018, Flight MH17 Ukraine and the new cold war, Prism of disaster, Manchester University Press, United Kingdom

Internet lähteet:

ABC News, Reevell Patrick, 15.1.2019, ”Russia extends detention of captured Ukrainian sailors”, <https://abcnews.go.com/International/russia-brings-captured-ukrainian-sailors-court/story?id=60398214>, viitattu 28.3.2019.

Adelphi Papers 1998. Information warfare, Viitattu kohteesta <https://www-tandfonline-com.mp-envoy.csc.fi/doi/pdf/10.1080/05679329808449503?needAccess=true> 27.8.2018

Alberts D & Papp D, 2001, Information age anthology: The Information Age Military Volume III, CCPR publication series, DoD C4ISR Cooperative Research Program, Library of Congress Cataloging-in-Publication Data, saatavana osoitteesta: http://www.dodccrp.org/files/Alberts_Anthology_III.pdf

AP News, 25.5.2018. ”The Latest: Putin denies Russia responsible for MH17 downing”, <https://www.apnews.com/450ba5218bf24c6a9d5052cc346cbc4a>, viitattu 26.3.2019

Barno D, 2006, "Challenges in Fighting a Global Insurgency",
<https://ssi.armywarcollege.edu/pubs/parameters/articles/06summer/barno.htm>, julkaistu alun perin Parameters lehdessä, viitattu 13.3.2019.

BBC News, 13.7.2018, "Twelve Russians charged with US 2016 election hack",
<https://www.bbc.com/news/world-us-canada-44825345>, viitattu 15.3.2019

BBC News, 13.2.2019, "Iran suicide bombing 'kills 27 Revolutionary Guards'",
<https://www.bbc.com/news/world-middle-east-47231959>, viitattu 18.3.2019.

BBC News, 16.3.2014. "Crimea referendum: Voters 'back Russia union'",
<https://www.bbc.com/news/world-europe-26606097>, viitattu 21.3.2019

BBC News, 7.4.2014, "Ukraine crisis: Protesters declare Donetsk 'republic'",
<https://www.bbc.com/news/world-europe-26919928>, viitattu 23.3.2019.

BBC News, 1.9.2014, "Ukraine crisis: Troops abandon Luhansk airport after clashes",
<https://www.bbc.com/news/world-europe-29009516>, viitattu 25.3.2019

BBC News, 28.9.2016, "MH17 Ukraine plane crash: What we know",
<https://www.bbc.com/news/world-europe-28357880>, viitattu 25.3.2019.

BBC News, 9.2.2015, "Ukraine conflict: Vladimir Putin renews blame on West",
<https://www.bbc.com/news/world-europe-31289051>, viitattu 26.3.2019.

Bukkvoll, T. 2016, Russian Special Operations Forces in Crimea and Donbas,
https://ssi.armywarcollege.edu/pubs/parameters/issues/Summer_2016/5_Bukkvoll.pdf, viitattu 22.3.2019.

CBS News, 6.3.2014, "Ukrainian city of Donetsk epitomizes country's crisis",
<https://www.cbsnews.com/news/ukrainian-city-of-donetsk-epitomizes-countrys-crisis/>, viitattu 23.3.2019.

Channel 4 News, 5.3.2014, "Crimea: Russian forces are in control here, whatever Lavrov says", <https://www.channel4.com/news/by/lindsey-hilsum/blogs/sevastopol-ukrainian-colonel-denies-lavrov-claims>, viitattu 22.3.2019.

Charles K. Bartles 2016. Russia's Indirect and Asymmetric Methods as a Response to the New Western Way of War, Special Operations Journal. <https://www-tandfonline-com.mp-envoy.csc.fi/doi/pdf/10.1080/23296151.2016.1134964?needAccess=true> viitattu 1.9.2018

CNBC, Ellyatt Holly, 28.11.2018, "Putin says Ukraine provoked Russia into ship seizure as part of a 'dirty game'", <https://www.cNBC.com/2018/11/28/putin-on-ukraine-dispute.html>, viitattu 28.3.2019

Defence one, 8.10.2018, "Russia is Winning the Information War in Iraq and Syria: UK General", <https://www.defenseone.com/threats/2018/10/information-warfare/151855/>, viitattu 12.3.2019

Deutsche Welle, 16.11.2018, "Russian intelligence used blackmail to try hacking UK visa system", <https://www.dw.com/en/russian-intelligence-used-blackmail-to-try-hacking-uk-visa-system/a-46335303> viitattu 14.3.2019

Deutsche Welle, 19.2.2016, "German media worries about Russian-led disinformation campaign", <https://www.dw.com/en/german-media-worries-about-russian-led-disinformation-campaign/a-19061955>, viitattu 14.3.2019

Deutsche Welle, Goncharenko Roman, 24.12.2018, "Russia and Ukraine in 2019: More conflict ahead?", <https://www.dw.com/en/russia-and-ukraine-in-2019-more-conflict-ahead/a-46856267>, viitattu 28.3.2019

Doctrine of Information Security, The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, http://www.mid.ru/en/foreign_policy/official_documents/-/asset_publisher/CptICk6BZ29/content/id/2563163, viitattu 12.12.2018

Gerasimov, V, Ministry of Defence of the Russian Federation, "Chief of the General Staff of the Russian Armed Forces spoke about military dangers and threats to Russia in modern conditions", <http://eng.mil.ru/en/mcis/news/more.htm?id=12016242@egNews>, viitattu 21.3.2019

Giles, K, 2011, "Information Troops" – A Russian Cyber Command? https://www.researchgate.net/publication/224247775_Information_Troops_-_A_Russian_Cyber_Command, viitattu 19.2.2019

Helsingin sanomat, 24.2.2015. "Novaja Gazeta: Salainen asiakirja todistaa, että Ukrainan pilkkomista valmisteltiin Venäjällä", <https://web.archive.org/web/20150226173024/http://www.hs.fi/ulkomaat/a1424752663495>, viitattu 21.3.2019.

Helsingin sanomat, 15.3.2015, "Sunnuntaina esitetty dokumentti paljasti Putinin ydinuhon", <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002808826.html>, viitattu 22.3.2019

Iasello, E, J, 2017, Russia's Improved Information Operations: From Georgia to Crimea, https://ssi.armywarcollege.edu/pubs/parameters/issues/Summer_2017/8_Iasiello_RussiasImprovedInformationOperations.pdf viitattu 19.2.2019

Iltalehti, 14.4.2018, "Venäjä vaatii YK:n turvallisuusneuvostoa tuomitsemaan lännen iskut Syyriassa – haluaa äänestyksen", <https://www.iltalehti.fi/ulkomaat/a/201804142200878437>, viitattu 22.3.2019

Iltalehti, 24.1.2019, "Ukrainan ex-presidentti Viktor Janukovitsh tuomittiin 13 vuodeksi vankeuteen maanpetoksesta: Määräsi tarkka-ampujat ampumaan mielenosoittajia", <https://www.iltalehti.fi/ulkomaat/a/2b87acb7-9ab1-4940-9c1c-118fd17a5890>, viitattu 20.3.2019

Iltalehti, Gråsten Hanna, 26.11.2018, "Asiantuntija: Venäjä haluaa näyttää, että se on niskan päällä ja pelaa "melko turvallista uhkapeliä" – "Jos Ukraina ampui ensin, Venäjä tuhoaisi", <https://www.iltalehti.fi/ulkomaat/a/8c96aeab-e49d-4b8e-8e68-b9b9a992eb2c>, viitattu 28.3.2019.

Kauppalehti, 24.9.2018, "Miksi suomalaiset ovat tuntitolkulla somessa?", <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/miksi-suomalaiset-ovat-tuntitolkulla-somessa/081401d4-fb1f-397c-9772-ad818bbcbbaa> viitattu 14.3.2019

Kyiv post, 2.4.2018, ”Giant Ukrtelecom enjoys monopoly on unclaimed technologies”,
<https://www.kyivpost.com/technology/giant-ukrtelecom-enjoys-monopoly-unclaimed-technologies.html>, viitattu 21.3.2019

Levine, Y, 2008, The CNN effect: Georgia schools Russia in Information warfare, <https://exiledonline.com/the-cnn-effect-georgia-schools-russia-in-information-warfare/> viitattu 19.2.2019

Los Angeles Times, 4.12.2014, “Vladimir Putin says Crimea is part of Russia historically and forever”, <https://www.latimes.com/world/europe/la-fg-putin-insists-crimea-20141204-story.html>, viitattu 22.3.2019.

Mantila, M. 2017, Informaatiovaikuttaminen – tuttu juttu vai uusi harmi?, Valtioneuvoston kanslia, https://www.defmin.fi/files/3801/Markku_Mantila_Informaatiovaikuttaminen_mts_010617.pdf

Martikainen, T, Pynnöniemi, K, Saari, S, Ulkopoliittisen instituutin työryhmä, 2016, Venäjän muuttuva rooli Suomen lähialueilla, Valtioneuvoston selvitys ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 34/2016.
https://storage.googleapis.com/upi-live/2017/01/loppuraportti_venajan_muuttuva_rooli.pdf

Maxwell AFB, 1997, Three Levels of War, USAF College of Aerospace Doctrine, Research and Education (CADRE), Air and Space Power Mentoring Guide Vol 1, Air University Press, viitattu kohteesta: <https://www.cc.gatech.edu/~tpilsch/INTA4803TP/Articles/Three%20Levels%20of%20War=CADRE-excerpt.pdf>

MCDC Countering Hybrid Warfare Project: Understanding Hybrid Warfare, A Multinational Capability Development Campaign project, January 2017,
https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/647776/dar_mcdc_hybrid_warfare.pdf, viitattu 20.3.2019

Media Ajir and Bethany Vailliant, 2018, Russian Information Warfare: Implications for Deterrence Theory, Strategic studies quarterly,
https://www.airuniversity.af.edu/Portals/10/SSQ/documents/Volume-12_Issue-3/Ajir.pdf viitattu 12.3.2019

MTV uutiset. 7.12.2016. ”Putinilta määräys informaatioturvan kiristämiseksi ”Hengellis-moraaliset arvot uhattuina” http://www.iltalehti.fi/ulkomaat/201612072200037081_ul.shtml . Viitattu 2.12.2017

MTV uutiset. 26.12.2014. ”Näin Venäjän sotilasoppi muuttui.” <https://www.mtv.fi/uutiset/ulkomaat/artikkeli/uusi-doktriini-nain-venajan-sotilasoppi-muuttui/4642596#gs.gfZOSgA> . Viitattu 2.12.2017

NBC News, 4.3.2014, ”What Invasion? Russian Denials on Crimea Trigger War of Words”, <https://www.nbcnews.com/storyline/ukraine-crisis/what-invasion-russian-denials-crimea-trigger-war-words-n45666>, viitattu 22.3.2019.

NATO, 2015, Analysis of Russia’s information campaign against Ukraine, Examining non-military aspects of the crisis in Ukraine from a strategic communications perspectives, file:///C:/Users/user/Downloads/russian_information_campaign_public_12012016fin.pdf.

New York times, 16.2.2018, ”The Special Counsel’s Indictment of the Internet Research Agency and Others”, <https://www.nytimes.com/interactive/2018/02/16/us/politics/document-The-Special-Counsel-s-Indictment-of-the-Internet.html?smid=tw-nytimes&smtyp=cur>, viitattu 15.3.2019

Pynnöniemi, K, ja Kari, M. 2016, Uusi informaatioturvallisuuden doktriini: Venäjä tehostaa piiritetyn kyberlennakkeen vartiointia. FIIA, Ulkopoliittinen instituutio, Helsinki, https://www.fia.fi/wp-content/uploads/2017/04/comment26_uusi_informaatioturvallisuuden_doktriini.pdf, viitattu 20.3.2019

Reuters, 5.3.2014, ”Russia says cannot order Crimean ‘self-defense’ units back to base”, <https://www.reuters.com/article/us-ukraine-crisis-lavrov-spain/russia-says-cannot-order-crimean-self-defense-units-back-to-base-idUSBREA240NF20140305>, viitattu 22.3.2019

Reuters, 27.5.2014, ”Fighting rages in eastern Ukraine city, dozens dead”, <https://uk.reuters.com/article/uk-ukraine-crisis-fighting/fighting-rages-in-eastern-ukraine-city-dozens-dead-idUKKBN0E70N820140527>, viitattu 25.3.2019

Reuters, O'Brien B, Bing C, 21.8.2018, "Russian hackers targeted U.S. Senate, think tanks – Microsoft", <https://uk.reuters.com/article/uk-usa-russia-hackers-idUKKCN1L60I4>, viitattu 20.2.2019

Reuters, 8.9.2019, "Russia says it is ready for talks with Netherlands on MH17: Ifax", <https://www.reuters.com/article/us-ukraine-crisis-mh17-russia/russia-says-it-is-ready-for-talks-with-netherlands-on-mh17-ifax-idUSKCN1PX1GI>, viitattu 26.3.2019.

Russia defence forum, <http://www.russiadefence.net/t5271p25-russian-army-military-districts-units-locations-equipment-and-re-armaments> viitattu 13.3.2019.

Russia Today, 18.9.2018, "Serial numbers of missile that downed MH17 show it was produced in 1986, owned by Ukraine – Russia", <https://www.rt.com/news/438596-mh17-downing-russian-briefing/>, viitattu 26.3.2019

Savon sanomat, 22.8.2018, "Venäjä etsii reittejä takaisin kansainvälisen politiikan kabinetteihin", <https://www.savonsanomat.fi/kotimaa/Ven%C3%A4j%C3%A4-etsii-reittej%C3%A4-takaisin-kansainv%C3%A4lisen-politiikan-kabinetteihin/1244742>, viitattu 22.3.2019

Sirén T, 2010, Strateginen kommunikaatio ja psykologinen vaikuttaminen – Käsitys sotataidosta palaa juurilleen?, [file:///C:/Users/user/Downloads/4136-Artikkelin%20teksti-10040-1-10-20110516%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/4136-Artikkelin%20teksti-10040-1-10-20110516%20(1).pdf), Tiede ja ase 68, 2010.

Sky News, 25.5.2018, "Putin dismisses MH17 findings and says 'of course' Russia is not to blame for tragedy", <https://news.sky.com/story/putin-dismisses-mh17-findings-and-says-of-course-russia-is-not-to-blame-for-tragedy-11385434>, viitattu 26.3.2019

The Guardian, 7.4.2014, "It's not Russia that is destabilizing Ukraine", <https://www.theguardian.com/commentisfree/2014/apr/07/sergei-lavrov-russia-stabilise-ukraine-west>, viitattu 22.3.2019.

The Guardian, 30.3.2014, "Russia sets tough conditions for diplomatic solution in Crimea", <https://www.theguardian.com/world/2014/mar/30/russia-ukraine-john-kerry-sergei-lavrov-paris>, viitattu 22.3.2019

The Guardian, 17.12.2015, "Putin admits Russian military presence in Ukraine for first time, <https://www.theguardian.com/world/2015/dec/17/vladimir-putin-admits-russian-military-presence-ukraine>, viitattu 22.3.2019.

The Guardian, 23.4.2014, "Putin's military exercises are more than a game", <https://www.theguardian.com/world/2014/apr/23/putin-military-exercises-ukraine-border>, viitattu 23.3.2019

The Guardian, 6.3.2014, "US and EU impose sanctions and warn Russia to relent in Ukraine standoff", <https://www.theguardian.com/world/2014/mar/06/us-eu-sanctions-obama-russia-ukraine-crimea>, viitattu 24.3.2019.

The Guardian, 25.12.2014, "Russia again claims Ukraine shot down MH17", <https://www.theguardian.com/world/2014/dec/25/mh17-russia-claims-to-have-airfield-witness-who-blames-ukrainian-pilot>, viitattu 26.3.2019

The Sydney Morning Herald, "Malaysia Airlines flight MH17 was shot down from pro-Russian rebel controlled territory, investigation finds", <https://www.smh.com.au/world/malaysia-airlines-flight-mh17-was-shot-down-from-prorussian-rebel-controlled-territory-investigation-finds-20160928-grqter.html>, viitattu 26.3.2019.

The Washington Post, 6.3.2014, "Do Crimeans actually want to join Russia?", https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2014/03/06/do-crimeans-actually-want-to-join-russia/?utm_term=.15e35b660795, viitattu 21.3.2019

The Washington Post, 6.5.2014, "Russian government agency reveals fraudulent nature of the Crimean referendum results", https://www.washingtonpost.com/news/volokh-conspiracy/wp/2014/05/06/russian-government-agency-reveals-fraudulent-nature-of-the-crimean-referendum-results/?noredirect=on&utm_term=.41cc21952265, viitattu 21.3.2019

The Washington times, 19.11.2018, "Russian hybrid warfare in Ukraine", <https://www.washingtontimes.com/news/2018/nov/19/russian-hybrid-warfare-ukraine/> viitattu 20.3.2019.

- Unwala, A & Ghori, S, 2015, Brandishing the cybered Bear: Information war and the Russia-Ukraine Conflict,
file:///C:/Users/user/Downloads/Brandishing_the_Cybered_Bear_Information_War_and_t.pdf
- U.S. Department of Defence, 29.9.2018, ”Nato Moves to Combat Russian Hybrid Warfare”,
<https://dod.defense.gov/News/Article/Article/1649146/nato-moves-to-combat-russian-hybrid-warfare/>, viitattu 20.3.2019
- Uusi Suomi, 16.2.2016, ”Kova lausunto tv:ssä: Venäjä varoittaa Suomea: Täältä pesee lisää, jos halutaan”, <https://www.uusisuomi.fi/kotimaa/173098-kova-lausunto-tvssa-venaja-varoittaa-suomea-taalta-pesee-lisaa-jos-halutaan>, viitattu 12.3.2019
- Uusi Suomi, 18.3.2015, ”Pikahälytys Itämerellä: Nato-hvättäjät ilmaan – Venäjältä taas riskiliike”, <https://www.uusisuomi.fi/ulkomaat/79295-pikahalytys-itamerella-nato-halyttajat-ilmaan-venajalta-taas-vaarallinen-liike>, viitattu 12.3.2019
- Valtioneuvoston viestintäosaston tiedote 100/2014, 16.3.2014, ”TP-UTVA keskusteli Ukrainan tilanteesta”, <https://www.presidentti.fi/uutinen/tp-utva-keskusteli-ukrainan-tilanteesta/>, viitattu 22.3.2019.
- Venäjän federaation sotilasdoktriini 2014, erikoiset.kioski.yle.fi/files/sotilasdoktriini2014.pdf, viitattu 15.12.2018
- Venäjän federaation sotilasdoktriini 2010, erikoiset.kioski.yle.fi/files/sotilasdoktriini2010.pdf, viitattu 15.12.2018
- VPK-news no 8 (476) 7.2.2013 Gerasimov, V, https://vpk-news.ru/sites/default/files/pdf/VPK_08_476.pdf viitattu 20.12.2018
- Yle uutiset 15.10.2015. ”Suomi vastaa informaatio­sotaan – kouluttaa sata virkamiestä tunnustustoimiin” <https://yle.fi/uutiset/3-8385264> viitattu 20.8.2018
- Yle uutiset. Kati Leskinen, 21.10.2014. ”Euroopan turvallisuustilanne muuttunut merkittävästi”, <https://yle.fi/uutiset/3-7541993>. Viitattu 20.10.2017

Yle uutiset, 24.1.2019, ”Ruotsi kertoo venäläisten loukanneen sen ilmatilaa, Venäjä sanoo hätistäneensä pois ruotsalaisen tiedustelukoneen”, <https://yle.fi/uutiset/3-10612594>. Viitattu 12.3.2019

Yle uutiset, 29.10.2018, ”Venäjä aikoo ampua laivaston ohjuksia Naton harjoitusalueen keskellä – harjoituksen johtaja odottaa ’ammattimaista käytöstä’”, <https://yle.fi/uutiset/3-10481410>, viitattu 12.3.2019

Yle uutiset, 17.2.2018, ”Analyysi: 37 sivua, jotka todistavat Venäjän hyökänneen USA:n demokraattista järjestelmää vastaan”, <https://yle.fi/uutiset/3-10080384> viitattu 15.3.2019

Yle uutiset, 14.2.2016, ”Hybridisota pyrkii horjuttamaan yhteiskuntaa – näin Suomi varautuu”, <https://yle.fi/uutiset/3-8664884>, viitattu 20.3.2019

Yle uutiset, 27.2.2014, ”Yle Krimillä: Mielenosoittajat vastustavat kielilakia ja vaativat Krimille oikeutta päättää asioistaan”, <https://yle.fi/uutiset/3-7112067>, viitattu 21.3.2019

Yle uutiset, 9.3.2015, ”Putin myötää: Krim vallattiin salaisen suunnitelman jälkeen”, <https://yle.fi/uutiset/3-7855320>, viitattu 21.3.2019

Yle uutiset, 18.3.2014, ”Putin sivalsi länttä: Krim erottamaton osa Venäjää”, <https://yle.fi/uutiset/3-7142423>, viitattu 21.3.2019

Yle uutiset, 18.3.2014, ”Ukrainalainen sotilas kuoli ja toinen haavoittui sotilastukikohtaan tehdystä iskusta Krimillä”, <https://yle.fi/uutiset/3-7143391>, viitattu 21.3.2019.

Yle uutiset, Jessika Aro, 18.7.2014, ”Malaysia Airlines: Turmakoneessa oli eniten hollantilaisia, australialaisia ja malesialaisia”, <https://yle.fi/uutiset/3-7362903>, viitattu 25.3.2019.

Yle uutiset, Hannikainen Tapani, 17.7.2015, ”Epäilyt Itä-Ukrainan kapinallisten syyllisyydestä malesialaiskoneen tuhoon vahvistu-massa”, <https://yle.fi/uutiset/3-8160124>, viitattu 26.3.2019

Yle uutiset, Kerola Päivi, 23.7.2014, ”Nato: Venäjältä kuljetetaan yhä aseita Ukraina”, <https://yle.fi/uutiset/3-7372678>, viitattu 26.3.2019.

Yle uutiset, Kerola Päivi, 13.10.2015, ”Venäjän mielestä hollantilaislautakunnan MH17-tutkinta on puolueellinen”, <https://yle.fi/uutiset/3-8378370>, viitattu 26.3.2019

Yle uutiset, Tapola Paula, 14.10.2015, ”Lavrov: Meillä on paljon kysymyksiä MH17:stä – Venäjän haluaa uuden tutkimuksen”, <https://yle.fi/uutiset/3-8380872>, viitattu 26.3.2019.

Yle uutiset, Nordenswan Hanna, 29.7.2015, ”Venäjä käytti veto-oikeuttaan Itä-Ukrainassa alasammutusta malesialaiskoneesta”, <https://yle.fi/uutiset/3-8190438>, viitattu 26.3.2019.

Yle uutiset, Kippo J ja Skara M, 25.11.2018, ”Tilanne jännittynyt Mustallamerellä – Venäjä valtasi Ukrainan laivaston aluksia, Ukraina harkitsee poikkeustilan julistamista”, <https://yle.fi/uutiset/3-10525483>, viitattu 28.3.2019

Yle uutiset, Görman Petri, 26.11.2018, ”YK:n turvallisuusneuvosto kokoontuu hätäistuntoon maanantaina Ukrainan ja Venä-jän konfliktin vuoksi”, <https://yle.fi/uutiset/3-10525588>, viitattu 28.3.2019